

Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta/Cyrilometodějská teologická fakulta
Ústav pedagogiky a sociálních studií/Katedra křesťanské výchovy

Studijní program: Sociální pedagogika – specializace Projektování a management

**OBRAZ SOUČASNÉ RODINY
SE ZAMĚŘENÍM NA ROLE A POVINNOSTI
U VYBRANÝCH MUŽŮ A ŽEN**

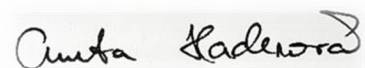
Diplomová práce

Autor: Bc. Aneta Haderová
Vedoucí práce: Mgr. Lucie Šallé

Olomouc 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury pod vedením Mgr. Lucie Šallé.

Handwritten signature of Aneta Haderová in black ink, written in a cursive style.

.....
Bc. Aneta Haderová

Poděkování

V první řadě bych chtěla poděkovat Mgr. Lucii Šallé za odborné vedení, věcné připomínky a vstřícnost při zpracovávání mé diplomové práce. Děkuji také Mgr. Klaudivě Kilkovské Urbanové, ředitelce poboček Hudební školy Yamaha na Olomoucku a všem participantům, kteří se ochotně zúčastnili rozhovorů k výzkumné studii. Velké poděkování patří i mé rodině a partnerovi za podporu během celého studia.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1 RODINA.....	7
1.1 Vymezení pojmu rodina.....	7
1.2 Historie rodiny – vývoj k současným znakům rodiny	8
1.3 Vývojový cyklus rodiny.....	12
1.4 Funkce rodiny	14
1.5 Výchovné styly v rodině.....	15
2 POSTAVENÍ MUŽE A ŽENY V RODINĚ I MIMO NI	17
2.1 Pohlaví, gender, role a sociální učení	17
2.2 Rodinný život – role, vztahy a hodnoty v rodině.....	21
2.2.1 Výchova dětí v rodině.....	27
2.3 Pracovní život	29
3 VÝZKUMNÁ STUDIE.....	31
3.1 Výzkumný cíl.....	31
3.2 Výzkumný problém	31
3.3 Výzkumná otázka	31
3.3.1 Specifické výzkumné otázky	31
3.4 Výzkumné soubory	31
3.4.1 První výzkumný soubor.....	32
3.4.2 Druhý výzkumný soubor	32
3.4.3 Třetí výzkumný soubor.....	32
3.4.4 Čtvrtý výzkumný soubor	32
3.5 Výzkumný design	33
3.6 Výzkumné metody	34
3.7 Postup výzkumu.....	36
3.8 Analýza interview	37

3.9	Diskuse.....	68
3.10	Závěr výzkumu.....	73
	ZÁVĚR.....	76
	BIBLIOGRAFIE	77
	SEZNAM ZKRATEK	80
	SEZNAM PŘÍLOH	81

ÚVOD

Motto: „... jaká rodina – takové dítě.“¹ – Helus Z.

Spolupráce s rodinou klienta, žáka nebo účastníka činnosti je součástí práce většiny sociálních i pedagogických pracovníků a funkčnost rodin má vliv na kvalitu vztahu mezi pracovníkem a svěřencem. Funkčnost rodiny může určit i rozdělení rolí a povinností mezi zakládajícími členy rodiny. Autorku této kvalifikační práce vedla vlastní zkušenost i zkušenost osob v jejím okolí k tomu, aby téma rozdělení rolí a povinností mezi muži a ženami v současných rodinách prozkoumala.

Cílem této diplomové práce je popsat obraz rodiny 21. století žijící v Olomouci a jejím okolí a zjistit, jak zakládající členové rodiny participují na jejím fungování.

První část diplomové práce přiblíží pojem rodina, její historickou a současnou podobu, vývojový cyklus rodiny, funkce rodiny i v rodinách uplatňované výchovné styly. Zároveň teoreticky objasní postavení muže a ženy prostřednictvím seznámení s jejich rolími v rodinném i pracovním životě. Druhá část diplomové práce obsahuje výzkumnou studii postavenou na teoretických poznatcích z předchozí části. V části obsahující výzkumnou studii jsou uvedeny základní položky výzkumu – výzkumný cíl, problém a design výzkumu, výzkumné otázky, soubory a metody, popis výzkumu, analýza dat, diskuse a závěr výzkumu.

Pro hlubší poznání problematiky byla v rámci výzkumné studie zvolena kvalitativně zabarvená výzkumná strategie. Data byla získána ve spolupráci s Hudební školou Yamaha Olomouc během moderovaných rozhovorů s muži a ženami ve věku mladé a střední dospělosti. K analýze získaných dat byly využity specifické výzkumné otázky. Zanalyzované specifické otázky daly základ k diskusi a zodpovězení hlavních výzkumných otázek. V závěru výzkumu jsou zjištěné údaje shrnuty a okomentovány.

¹HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada Publishing, 2007, 280 s. Pedagogika. ISBN 9788024711683, s. 135.

1 RODINA

Odborná literatura pojem rodina popisuje rozličně, ale její autoři se vždy shodnou v tom, že rodina je *nenahraditelnou společenskou institucí*. V této kapitole *rodinu* rozebereme podrobněji a dáme jasnou představu pro výzkumnou část této práce.

V první kapitole vymežíme pojem rodina a seznámíme se s historií rodiny i s jejím současným životním cyklem, základními funkcemi a výchovnými styly v ní.

1.1 Vymezení pojmu rodina

Jasně a jednoznačně vymezení pojmu je téměř nemožné, poněvadž rodinu lze definovat z různých hledisek. Pro náš účel jsou vhodné dvě definice z publikace Aplikovaná sociální psychologie². První velmi praktická, představitelná a snadno pochopitelná definice Langmeiera a Kňourkové³ zní: Rodina je *institucionalizovaná biosociální skupina, vytvořená přinejmenším ze dvou členů odlišného pohlaví, mezi nimiž neexistují pokrevní pouta, a z jejich dětí*. Podle Výrosty a Slaměníka ed. je výstižnější nahradit termín biosociální aktuálním pojmem *biopsychosociální*, jelikož z pozdějších výzkumů o rodině vyplývá, že psychologická rovina rodiny je stejně nenahraditelná a nezapomenutelná. S dodatkem definice se ztotožňujeme. Dle našeho názoru definice obsahuje základní poznatky i z dnešního pohledu, ale byla by bez dodatku neúplná. Část druhé definice od Odehnala⁴ vybízí k hlubšímu zamyšlení a zmiňuje se o problematice, kterou se zabývá tato kvalifikační práce. *Rodina je jakýmsi nejuniverzálnějším socializačním činitelem, který poskytuje jedinci identifikační vzory, seznamuje ho s předpokládaným chováním pro mužskou a ženskou roli. Učí jedince reagovat žádoucím způsobem v procesu interakce a umožňuje mu i praktické ověření získaných dovedností...*

K vybraným definicím doplníme několik kategorií a termínů, které budou sloužit k lepšímu uchopení pojmu. Rodinu lze nejen vymežit ale i rozlišit z několika hledisek. Jedním z hledisek rozlišení je rozlišení rodiny *podle „šířky“ participace na rodinném soužití* neboli *podle její velikosti*. Rodina složená z dospělých partnerů a jejich dětí, která žije ve společné domácnosti, je označována jako *nukleární rodina*. Naopak rodina

²VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, ed. *Aplikovaná sociální psychologie I*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-269-6.

³LANGMEIER, J. a M. KŇOURKOVÁ. *Psychologie 1. část*. Praha: Karlova Univerzita, 1988. In: VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, ed. *Aplikovaná sociální psychologie I*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-269-6, s. 304.

⁴JANOUSEK, J. a kol. *Sociální psychologie 2. svazek*. Praha, SPN 1984. In: VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, ed. *Aplikovaná sociální psychologie I*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-269-6, s. 304.

žijící ve společné domácnosti s dalšími blízkými příbuznými (prarodiči, sourozenci rodičů se svými partnery apod.) je tzv. *rodina rozšířená*. Další rozlišení rodiny je z *hlediska role jedince v ní*. Jedinec se během svého života narodí a vyrůstá v *rodině původní (orientační)* a s partnerkou či partnerem pak zakládá *rodinu prokreační*, ve které jako dospělý nabývá roli rodiče.⁵ Rodinu můžeme rozlišit i *podle jejího způsobu vzniku nebo složení*. Do této kategorie řadíme termíny *úplná rodina* a *neúplná rodina*. *Úplná rodina* je v základní podobě tvořena oběma rodiči a jejich dětmi. V *neúplné rodině* zůstává s dětmi jen jeden z rodičů. Důvody absence druhého rodiče jsou např. úmrtí, rozvod nebo opuštění rodiny apod.⁶ S několika uvedenými příčinami změny složení rodiny souvisí další Matějčkův způsob vzniku nebo složení rodiny. Matějček se v publikaci *Dítě a rodina v psychologickém poradenství* zmiňuje o *doplňené rodině*. *Doplňená rodina* je podle Matějčka takové rodinné společenství, ve kterém jeden z manželského páru je vlastním biologickým rodičem dítěte a druhý rodič je tzv. nevlastní. Otázka nevlastního rodičovství je podle něj nepřehlédnutelnou záležitostí, ať už z hlediska fungování rodiny nebo vzniku problémů v rodině.⁷ Na závěr vymezení pojmu rodina objasníme, že v této práci se budeme zabývat pouze typem rodiny, ve kterém je zajištěn dobrý vývoj dítěte a jeho prospěch. V odborné literatuře pojednávající o funkčnosti rodiny ji najdeme pod pojmem *funkční rodina*. Dunovský ve své publikaci dodává, že takovýchto rodin je v běžné populaci valná většina.⁸

1.2 Historie rodiny – vývoj k současným znakům rodiny

Podle doložených archeologických nálezů je jisté, že lidé dnešního typu žili v pokrevně spřízněných skupinách už od mladší doby kamenné. Lidé se v prvních dobách živili sběračstvím a lovem. Předpokládá se, že na sběr potravin se specializovaly ženy a lovem se zabývali muži.⁹ Pro loveckou a sběračskou společnost, která se často stěhovala za zdrojem obživy, tak byly možné jen početně menší rodiny. Matky zajišťující přenos celého rodinného majetku by transport s více dětmi nezvládly.¹⁰

⁵ZATLOUKAL, Leoš. *Komunikace v rodinách z hlediska vybraných přístupů v poradenství a terapii*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 190 s. Monografie. ISBN 978-80-244-3878-8, s. 38.

⁶MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. 2. vyd. Praha: Avicenum, 1989, 335 s. ISBN (Váz.), s. 29.

⁷MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992, 223 s. ISBN 8004252362, s. 171.

⁸DUNOVSKÝ, Jiří a kol. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 1999. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-254-9, s. 106.

⁹MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-19-9, s. 23.

¹⁰Tamtéž, s. 25.

Oteplování klimatu kolem roku 8 000 před naším letopočtem mění způsob života rodin. Krajina začala lidem umožňovat, aby se usadili na jednom místě přes celý rok a pro svou potřebu pěstovali rostliny nebo chovali zvířata. Usedlý způsob života postavení mužů a žen zpočátku nemění. Muži se stále věnují lovu. Ženy obstarávají péči o děti a začínají se specializovat na předení, tkaní, výrobu keramiky a upravování potravin. Výjimkou je pěstování plodin, kterého se účastní ženy i muži.¹¹ Až s trvale osídlenými místy, obhospodařovaným územím a postupně rozvíjejícím se řemeslnictvím, obchodováním a vojenstvím dochází podle nabytého majetku ke změně v diferenciaci společenského postavení. Vedoucí postavení ve společnosti i v rodinách, ve kterých se mimo jiné začínají zvyšovat počty dětí, postupně získávají muži.¹²

Vedoucí postavení muže je typické i v období Starověkého Řecka a Říma. Od 8. století př. n. l. byly rodiny striktně patriarchální. Z počátku tohoto období měly ženy volnost i co se týče pohybu na veřejnosti, ale postupem času se postavení žen podřizovalo mužům. Ženy se mohly zdržovat pouze ve vyhrazených částech domu, kde vykonávaly obvyklé domácí práce a ven vycházely zřídka. Vdané ženy pečovaly o řádný chod domácnosti. Muži se ve společném obydlí zdržovali málo a s ženou komunikovali výjimečně. Důvodem mohly být i řeckou společností nucené sňatky, jejichž účelem bylo udržení rodinného kultu. Co se týkalo zachování rodu, tak muži jako otcové měli právo zahrnout své dítě, pokud mělo nějakou viditelnou vadu. Během krize Římské republiky nastává krize i v římské rodině. Krize byla spojována i s měnícím se postavením žen. Veřejný život žen byl opět volnější a svobodnější. S nástupem císařství v prvních desetiletích našeho letopočtu nastávají změny i v uzavírání manželství, v postoji k cizoložství nebo k rodinám s více dětmi, které byly zvýhodňovány zákonem.¹³

Po pádu římského impéria se nové formy organizace evropské společnosti začínají objevovat na francouzském a německém území. Vliv těchto společností přichází na naše území o několik století později a dorovnávané se jim až za vlády Lucemburků. Nicméně okolo 5. století n. l. do naší krajiny za účelem zemědělství přichází Slované. Slovanské rodiny byly patriarchální, a i o sňatku před založením rodiny rozhodovali muži. Běžně bylo v této společnosti uznáváno mnohoženství významných mužů a těm se s několika ženami mohlo narodit desítky dětí. Z pohanské společnosti se později stává rozvinutá a křesťanstvím proniknutá stavovská společnost, jejíž styl života určuje příslušný stav,

¹¹Tamtéž, s. 24.

¹²Tamtéž, s. 25.

¹³Tamtéž, s. 25-28.

a proto neexistuje jeden typ rodiny. Jiný typ rodiny bychom našli u šlechty, jiný u měšťanů nebo venkovanů. Venkované představovali většinu obyvatelstva té doby a bez příslušnosti k rodině i feudálovi byl jejich život složitý. Proto byla rodina ve středověku důležitou institucí. I středověká rodina byla ovládaná jedním mužem. V této době byla běžná rozsáhlá rodina rozšířená o námezdní pracovníky, učně a tovaryše. Středověké rodiny byly sice početné, ale průměrný věk dožití nízký a děti často umíraly velmi brzy. Proto dětství ve středověku končilo v osmi letech a v jednom okamžiku se z dítěte stává dospělá osoba, která začíná pracovat nebo odchází do učení. Rodinám se nevyhýbaly ani úmrtí žen při porodu. Z tohoto důvodu byly obvyklé sňatky ovdovělých. I proto se rodiny rozšiřovaly o další členy. Uzavírání sňatků zajišťovala od 11. století církev, ale o sňatcích venkovanů rozhodovala vrchnost. Souhlas vrchnosti se sňatkem ruší Patent o zrušení nevolnictví, který vydal Josef II. v roce 1781. Středověká rodina byla v mnohém podobná rodině antické. Zůstala společenskou jednotkou i výchovnou institucí, ale stává se jednotkou výrobní.¹⁴

Nejen zrušení nevolnictví zasáhlo do rodinného života a podoby rodiny. Relativně stabilní situaci ve společnosti ovlivnila novověká industrializace v druhé polovině 18. století, jež zapříčinila přesun pracovních míst z rodin do továren a obyvatel vesnic do měst. Nejen vlivem urbanizace nemohlo zemědělství zůstat u rodinných stavení. I zavedením povinné školní docházky rodiny ztrácí na větší část dne pracovní sílu v podobě dětí. Na přelomu 19. a 20. století začínají v průmyslu pracovat vedle mužů i ženy. S přicházející vlnou ženské emancipace na naše území a počátkem procesu zrovnoprávnění žen dochází k rozpadu patriarchálních rodin. Muži ztrácí status jediného živitele rodiny a ve veřejném prostoru se začínají stírat rozdíly mezi muži a ženami. Vstup do manželství začíná být více záležitostí snoubenců. Život moderních lidí je i co se týče uzavírání sňatku osvobozen od vlivu vrchnosti nebo církve. Při zakládání rodiny je manželé od konce 19. století upouštěno od modelu rodiny s velkým počtem dětí. Zároveň rodině industriální doby ubývá kompetencí a stále víc se do nich vměšují státní i jiné instituce.¹⁵

I když instituce častěji vstupují do rodinného života, moderní doba posílila význam rodiny jako útočiště před okolním světem. Rodina se stala opakem veřejného života, poněvadž nabízela jiné než konzumní postoje a dávala prostor k uplatnění

¹⁴Tamtéž, s. 29-32.

¹⁵Tamtéž, s. 33-34.

trvalejších hodnot.¹⁶ Rodina byla útočištěm do jisté míry i během komunistického režimu. Ale jak tvrdí Matoušek...*rodina není nedobytnou tvrzí..., a čím je stát totalitnější, tím víc usiluje o proniknutí do soukromí rodiny...*¹⁷, což poukazuje na fakt, že vládnoucí komunistická strana z rodiny udělala veřejnou věc. Od roku 1948 rodinám slibovala pomoc s péčí o domácnost, děti i ostatní jedince bez rozdílu. Uzavření sňatku mělo být v beztrždně idealizované společnosti svobodným činem, protože ve společnosti, ve které je majetek rozdělen spravedlivě mezi všechny jedince, mohou bez problému vstoupit do svazku dvě si rovné osoby. Jedním ze signálů selhávání utopických představ o společnosti dotýkající se rodiny byl neúspěch v kolektivní výchově dětí. Prostřednictvím výchovných zařízení (např. jeslí, dětských domovů...) odborníci zjistili, že v prvních letech života dítěte je zapotřebí vytvořit pevnou citovou vazbu mezi dítětem a rodiči jako nutnou podmínku zdravého psychického vývoje člověka. Ani slibovaná pomoc s domácnostmi dobře fungujícími službami se neuskutečňovala. Zaměstnanost žen stoupala a pracující žena v produktivním věku měla význam i pro rodinu, jelikož byla zárukou druhého příjmu, bez kterého by rodina nevystačila. Postupně snižující se respekt rodin vůči socialistickému státu zapříčinil jejich spojení, ať už co se týče bydlení, kdy vznikaly tzv. sendvičové generace nebo při opatrování nedostatkových potravin, služeb nebo jiných sociálních výhod.¹⁸ Po ukončení vlády komunistické strany v roce 1989 se rodinné chování mění a česká rodina dostává jistou podobu, kterou si v několika bodech přiblížíme.

O vymezení současné podoby rodiny se snaží řada autorů. V této práci uvedeme vymezení, které považujeme za komplexní. Pro současnou rodinu jsou typické tyto znaky:

- **Zakládání rodiny ztrácí svoji rituální podobu.** Legalizace partnerského soužití není nutnou podmínkou rodinného života.
- **Mění se celková struktura.** Klesá počet dětí v rodině a omezují se vícegenerační soužití.
- **Množství funkcí rodiny přebírají jiné instituce.**
- **Rozvoj zaznamenává antikoncepci a plánované rodičovství.** Ubývá nechtěného těhotenství. Postoje k umělému přerušení těhotenství jsou liberální.

¹⁶Tamtéž, s. 34.

¹⁷MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-19-9, s. 38.

¹⁸Tamtéž, s. 38-40.

- **Prodlužuje se délka života a s tím i trvání rodiny.** Prodlužuje se také doba, po kterou děti bydlí s rodiči ve společné domácnosti.
- **Mění se organizace rodinného cyklu.** Rodiči se stávají jedinci ve vyšším věku. Děti se začínají rodit po delší době manželského nebo partnerského soužití. Prarodiči se tak stávají stále starší lidé, kteří jsou často kvůli neustálým změnám v důchodové praxi zapojeni do pracovního procesu.
- **Snižuje se stabilita rodiny.** Přibližně 40% manželství končí rozvodem.
- **Přibývá dvoukariérových manželství a zvyšují se nároky na čas rodičů strávený v pracovním procesu.** Roste vzdělanost a kvalifikovanost mužů i žen. Kvůli zvyšujícím pracovním nárokům se zkracuje čas, který by mohli rodiče strávit s dětmi a dalšími členy rodiny. Vedle nedostatku času se diskutuje i o způsobu trávení času v rodině a jeho kvalitě.

Dalšími uváděnými rysy jsou **demokratizace rodiny** a **dezintegrace rodinného života**.¹⁹

1.3 Vývojový cyklus rodiny

Autoři zabývající se tématem *rodina* se ve svých publikacích zmiňují i o vývojovém nebo jinak označovaném životním cyklu rodiny. Modelů rodinného cyklu je celá řada, přesto se shodují v etapách zahrnující období před vznikem rodiny, po narození dítěte, odchodu dítěte z rodiny a smrti jednoho z partnerů.

V této práci se zmíníme o vývojovém cyklu rodiny západního typu, který je totožný se současným cyklem rodiny na našem území. Vývojový cyklus rodiny začíná *volbou partnera*. Při volbě partnera hraje roli naše očekávání, která jsou postavena na představě o ideálním protějšku. Výzkumy ukazují, že pro muže jsou nejdůležitějšími hodnotami vzhled a mládí partnerky. Ženy podle studií očekávají, že muž bude o něco starší a schopen ekonomicky zabezpečovat rodinu. Obě pohlaví mají zájem na prosperitě a stabilitě rodiny, kterou spolu chtějí založit. Muži i ženy mají sice určitá vědomá i nevědomá/neuvědomovaná očekávání (mohou se ukázat až po delší době soužití), ale nepsaným pravidlem je, že spolu zakládají rodinu lidé podobných sociálních i psychologických charakteristik a pociťující zvláštní stav vědomí, zamilovanost. Na *volbu partnera* navazuje *sňatek*. Obecně se očekává, že lásku k druhému partneri stvrdí i úředně a stav zamilovanosti bude trvat celé manželství. I když v tomto stavu

¹⁹KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2, s. 83-84.

partneři již nejsou, nechtějí ohrozit iluzi moderního manželství, kdy je možné si partnera vybírat sám. Během sňatku odpadají formální námluvy i jiné dnes již zaniklé svatební rituály. Sňatkem splynou dvě rodinné hodnotové orientace a tradice. *Orientační rodina* má nepochybný vliv na vznikající *rodinu prokreační*. Dítě se chová podle rodičovského vzoru a napodobuje rodiče stejného pohlaví. Od rodiče stejného pohlaví se učí chování i k příslušníkům opačného pohlaví. Nepřítomnost jednoho z rodičů pro něj znamená vážnou nevýhodu. Jedinec si z původní rodiny přenáší i způsoby jednání k osobám, se kterými není v žádném příbuzenském vztahu. Důležité je zmínit, že orientační rodina není závaznou předlohou rodin dalších generací. Záleží především na tom, jak se potomci rozhodnou se vzorem nakládat. Etapa změny z orientační rodiny na prokreační doplňuje téma *transgenerační tradice*. Každá funkční rodina udržuje vazby mezi svými členy a mj. i její tradice. Tradice si rodiny vybírají a připomínají např. shromažďováním památných předmětů, vyprávěním a sepisováním významných příběhů nebo předáváním různých dovedností (uklizení, vaření, údržba bytu, stavění stanu atd). Zásadní etapu ve vývojovém cyklu rodiny je možné shrnout a nazvat *rodina s předškolním dítětem*. Vztah rodičů k dítěti vzniká již před porodem, protože plod v matčině těle je aktivní bytost reagující na vlivy zprostředkované matkou. Po narození dítěte byly zkoumány interakce mezi matkou a dítětem. Výzkumy ukázaly, že dítě přichází na svět vybaveno schopnostmi, které mu umožňují stát se partnerem pečujícího rodiče. Dítě matku dokáže odlišit od jiné osoby už několik dní po porodu a dochází mezi nimi ke sladřování interakčních rytmů (rytmus spánku a bdění, vlny zájmu v přímém kontaktu aj.). Matoušek k tomu ve své publikaci dodává Langmeierovu tezi, že *...kvalita sladřování dyády matka – dítě předjímá kvalitu pozdější interakce celé rodiny*²⁰. Ke vztahu matka, otec a dítě se více zmíníme v další kapitole. Narozením dítěte rodiče přichází o výjimečnost a intimitu svého vztahu. Matka se po porodu orientuje na dítě, což může u otce dítěte vyvolat pocit ohrožení, obzvlášť pokud pro něj měla péče partnerky vysokou hodnotu. Žena v tuto chvíli očekává od muže podporu, případně pomoc. Muž by se měl přizpůsobit dočasnému upozadění manželských zájmů a s matkou dítěte sdílet zájem o potomka a radost z jeho vývoje, čímž manželské pouto dostává novou dimenzi. Narodí-li se do rodiny další dítě, matce se zvyšují nároky na péči o děti a prodlužuje se doba návratu do pracovního procesu. Proto se po otci stále požaduje rodinu ekonomicky zajišťovat. Po narození prvních dvou dětí se často mezi manželi objevuje první krize. Krize může být zapříčiněna zátěžovou situací,

²⁰MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-19-9, s. 68.

ve které se rodina nachází; nižší intenzitou zamilovanosti mezi partnery i realističtějším vzájemným nahlížením. Navazující etapa se opět zaměřuje na potomky. *Rodina* dochází do fáze *se školními a dospívajícími dětmi*. Matka se vrací zpět do zaměstnání a děti se seznamují s novými sociálními prostředími, kde platí jiná pravidla než v rodině. Po nástupu dětí do školy je rodinná atmosféra ovlivněna postojem rodičů ke školním výsledkům. Řada rodin považuje vzdělání dítěte za nejcennější vklad do jeho budoucnosti a snaží se různými prostředky dosáhnout toho, aby bylo „nejlepší“. Nesmí přitom zapomínat na společné činnosti ve volném čase, kterých se účastní všichni nebo alespoň někteří členové rodiny. Rodina, ve které se nachází adolescentní dítě ustupuje do pozadí a někdy se stává i překážkou v pokusech dítěte nalézt vlastní identitu. Černo-bílé hodnocení světa a kritický postoj k rodičům je pro děti v období adolescence typický, ale její průběh není ve všech rodinách bouřlivý. Vzpoura mladistvých není nutnou podmínkou zdravého vývoje osobnosti a v některých rodinách proběhne toto období zcela nenápadně. Společnost od rodičů školních a dospívajících dětí očekává, že ženy se budou zabývat především dětmi a domácností, a muži se budou věnovat ekonomickému zajišťování rodiny, vedle kterého mají prostor na aktivity mimo rodinu. V době, kdy rodina přichází do fáze tzv. opuštěného hnízda, je dospělým ulehčena rodičovská role, nemusí představy společnosti respektovat a mohou experimentovat se svou rolí v rodině. *Rodina*, která se nachází *ve fázi opuštění hnízda*, není pro manžele v popředí zájmů. Na její místo se dostává profese, sociální kontakty nebo zájmy, na něž nebyl dřív dostatek času. Partneři se také mohou více než předtím věnovat sami sobě. Starší člověk se v naší kultuře často uplatňuje jako pomocník a partner předchozí generace své rodiny nebo volný čas investuje do svých potomků. I podle současných statistických údajů umírají dříve muži, proto vývoj rodiny obvykle končí vdovstvím.²¹

1.4 Funkce rodiny

S ohledem na změny společenských podmínek a historický vývoj rodiny, jsou v současné době uznávány čtyři základní funkce rodiny. Pojmenovávání a řazení jednotlivých funkcí se u autorů odborných publikací liší, ale jako první se vždy uvádí funkce *biologicko-reprodukční*. *Biologicko-reprodukční funkce* rodiny má zabezpečovat udržení života počtím a porozením nového člověka. Tato funkce se sice uplatňuje i mimo rodinu, jenže teprve v rodině nabývá úplného významu, resp. nejde jen o to přivést dítě na svět

²¹MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-19-9, s. 58-72.

a zachovat lidský rod, nýbrž zajistit mu potřebné podmínky do života a dalšího zdravého vývoje. Funkcí nevztahující se pouze na děti, ale na všechny členy rodiny, je *ekonomicko-zabezpečovací funkce*. V minulosti, kdy bylo možné rodinu vnímat jako samostatnou hospodářskou jednotku, měla tato funkce větší význam. V současné době je rodina spíše spotřební jednotkou, závislou na výrobní činnosti společnosti, nicméně si jisté prvky výroby zachovala. Lze za ně považovat vnitřní činnosti rodiny vytvářející její hmotné zabezpečení, např. úklid, příprava jídla a jiné domácí činnosti. Nejenže si rodina stále udržuje určité prvky, postupně přechází ze zabezpečování oblasti hmotné (materiální) i do oblasti sociální, duševní až duchovní, kdy v nejširším pojetí poskytuje svým členům životní jistoty. Významnou funkcí vzhledem ke zvýšené labilitě moderní rodiny, která není tolik spoutaná dřívějšími společensko-ekonomickými vztahy, se stává *emocionální funkce*.²² *Emocionální funkce* je jedinečnou a nezastupitelnou funkcí. Potřeba zázemí, klidu a uvolnění; bezvýhradného přijímání, podpory a pomoci; společné historie, společných rituálů, perspektiv, plánů a potřeba vztažnosti k něčemu trvalému, jistému a nerecipročnímu je nutná jak pro děti, tak pro dospělé.²³ Pozitivní emocionální vztahy a celková atmosféra v rodině se stávají východiskem pro poslední taktéž velmi významnou *sociálně-výchovnou funkci*. *Sociálně-výchovná funkce* spočívá v opravdovém zájmu a kvalitní péči o dítě, ve výchově dítěte, v uspokojování jeho potřeb a požadavků, v rozvíjení všech jeho schopností i v bezpodmínečném přijetí.²⁴ K této funkci je zásadní podotknout, že v rámci ní rodina umožňuje dítěti základní orientaci v okolním světě a poskytuje mu vše pro plynulou integraci do společnosti.²⁵

1.5 Výchovné styly v rodině

Jak je patrné z předešlé podkapitoly, výchova je jednou z funkcí rodiny. V odborné literatuře byly v různých souvislostech uváděny vysoké počty rodičovských postojů, a proto se zobecnily do obecnějších rámců na základě zvoleného přístupu rodičů k výchově dítěte. Způsobů rozlišení stylů výchovy v rodině byla vytvořena celá řada. Jedním z nich je často uváděný a pro tuto práci adekvátní *model čtyř stylů výchovy*. Tento model vychází ze socializačních procesů vývoje dítěte, klade důraz na hodnotovou

²²DUNOVSKÝ, Jiří a kol. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 1999. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-254-9, s. 92-93.

²³VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, ed. *Aplikovaná sociální psychologie I*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-269-6, s. 327.

²⁴DUNOVSKÝ, Jiří a kol. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 1999. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-254-9, s. 93.

²⁵VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, ed. *Aplikovaná sociální psychologie I*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-269-6, s. 326.

hierarchii rodičů a rozlišuje výchovné styly, které vychází ze sledování dvou edukačních dimenzí (množství a druhy požadavků kladených rodiči na dítě, vnímavost a citlivost rodičů vzhledem k dítěti). Model obsahuje tyto čtyři výchovné styly: *autoritářský*, *autoritativně vzájemný*, *zanedbávající* a *shovívavý styl*.

Autoritářský styl odpovídá výchovnému stylu náročných, kontrolujících a zároveň odmítajících rodičů, kteří mají sklon k využívání „silových“ výchovných prostředků a nerespektují potřeby a přání svého dítěte. Např. rodiče s autoritářským stylem výchovy požadují od dítěte nejlepší školní výsledky, ale sami k tomu nijak nepřispívají a neberou ohled na jeho reálné možnosti či schopnosti.

Autoritativní vzájemný styl taktéž vystihuje výchovný styl náročných a kontrolujících rodičů, avšak laskavých a akceptujících potřeby a přání dítěte. Rodiče vychovávající v tomto stylu podporují diskusi a pracují s pravidly, která vytvořili společně s dítětem, proto trvají na jejich dodržování. Např. rodiče lpí na dobrých školních výsledcích, ale snaží se dítěti pomáhat a podporují jej.

Zanedbávající styl je typický pro lhostejné rodiče, kteří nekladou na dítě žádné nároky a neprojevují o něj a jeho rozvoj zájem. Mnohdy jsou tito rodiče k dítěti citově chladní nebo jej dokonce odmítají.

Shovívavý styl se u rodičů vyznačuje přijímáním dítěte, jejich emoční podporou a porozuměním, avšak i tím, že nekladou žádné požadavky nebo jen malé a dítěti tak nejasně vymezují hranice.²⁶

²⁶GILLERNOVÁ, Ilona, Vladimír KEBZA a Milan RYMEŠ. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2798-1, s. 123-124.

2 POSTAVENÍ MUŽE A ŽENY V RODINĚ I MIMO NI

Řada odborníků z aktuální situace v rodině vyvozuje závěr, že se současná rodina jako nenahraditelná společenská instituce nachází v krizi. Přes všechny krizi nasvědčující skutečnosti je Kovařík přesvědčený, že se nejedná o krizi, ale o adaptační proces. Soudí tak podle složitých a náročných okolností, kterým je rodina schopna odolávat.²⁷ I my se přikláníme k vysvětlení současné situace v rodině z pohledu Kovaříka.

Tímto vstupujeme do druhé kapitoly a budeme se v ní zabývat rolmi a povinnostmi muže i ženy, na které se zaměříme v rámci rodiny a rodinného života. Nejprve si rozebereme označení muž a žena z biologického a kulturně-společenského hlediska. Pro snadnější uchopení rolí muže a ženy v rodině se zmíníme o sociálním učení, které vede k osvojení rolí v širším slova smyslu. Na role muže a ženy navážeme dělbou práce, vztahy a hodnotami v rodině. Samostatnou podkapitolu si zaslouží téma výchova dětí v současné rodině, během které i nadále budeme pracovat s fungující a úplnou rodinou. Na rodinný život budeme reagovat pracovním životem muže a ženy, který s rodinou jednoznačně souvisí.

2.1 Pohlaví, gender, role a sociální učení

Pojem *pohlaví* je uváděn hovoří-li se o biologických rozdílech mezi mužem a ženou. Toto označení zahrnuje rozdíly, které jsou z kulturně-společenského hlediska konstantní, tedy existovaly a existují ve všech minulých i současných společenstvích a společnostech.²⁸ Protože v této části práce budeme o muži a ženě hovořit často, upřesníme si jejich významy. Pojem *muž* podle *Slovníku spisovného jazyka českého* je uváděn v případech, kdy se jedná o dospělého člověka mužského pohlaví, nositele význačných (kladných) mužských vlastností nebo manžela.²⁹ Stejně tak termín *žena* označuje dospělou osobu ženského pohlaví; osobu ženského pohlaví, která je provdaná nebo prožila pohlavní styk; manželku.³⁰ I pojem *rod* (ang. *gender*) vyjadřuje rozdíly mezi muži a ženami. Podstata rozdílů v tomto případě spočívá v kulturních a sociálních vzorcích chování. Rodové

²⁷DUNOVSKÝ, Jiří a kol. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 1999. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-254-9, s. 97-98.

²⁸JANOŠOVÁ, Pavlína. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2284-9, s. 38-39.

²⁹BĚLIČ, Jaromír, Bohuslav HAVRÁNEK, Miloš HELCL, Václav KŘÍSTEK, František TRÁVNÍČEK a Alois JEDLIČKA. *Slovník spisovného jazyka českého*. III, M-O. 2., nezm. vyd. Praha: Academia, 1989, 637 s., s. 155.

³⁰BĚLIČ, Jaromír, Bohuslav HAVRÁNEK, Miloš HELCL, Václav KŘÍSTEK, František TRÁVNÍČEK a Alois JEDLIČKA. *Slovník spisovného jazyka českého: doplňky a opravy*. VIII, Z-Ž : 2., nezm. vyd. Praha: Academia, 1989, 569 s., s. 470.

(genderové) rozdíly mají v historickém i kulturně-společenském kontextu nestálý charakter a v různých společnostech velmi odlišnou podobu. Vymezením mužského a ženského rodu o dané kultuře vypovídá, kde se nachází ve svém společenském vývoji a jaké jsou vztahy mezi mužskou a ženskou populací.³¹ S tímto pojmem souvisí i tzv. *rodová role* (*genderová role*). *Rodová role* je souhrn představ o tom, jací muži a ženy ve skutečnosti jsou a popis přesvědčení, jací by měli být. Jedinec v této roli dává najevo, kým se cítí být nebo jak chce být druhým vnímán. S *genderovou rolí* se jedinec na rozdíl od *rodové (genderové) identity*, která je v souladu s jeho vnitřním prožíváním, nemusí ztotožňovat.³² Mezi rodovými rolemi existují kulturní i dějinné rozdíly. Na světě nenajdeme žádnou společenskou skupinu, národ či etnikum, jež by neodlišovali mužské a ženské role. Každá společnost tomuto rozdělování přizpůsobuje i výchovu potomků, tedy chlapci jsou v rámci socializace vystavováni jiným vlivům než dívky. I když se role mužů a žen ve společnostech liší, v tradičním pojetí jsou vymezeny jako komplementární a do jisté míry navzájem nepostradatelné. Důraz na rozdíly je dobře viditelný u tradičních a přírodních společenstvích, ve kterých muž i žena mají svou přesně stanovenou roli, svá práva a povinnosti. Zároveň přijímají nároky společnosti, jako je přijímali jejich předkové ve své době, což usnadňuje komunikaci v rodině nebo mezi partnery, a společenský život se tak téměř nemění. V naší společnosti byla tato dříve stabilní situace narušena silnými společenskými změnami, které v 18. století přinesla průmyslová revoluce. Uvědomování rodové identity, tj. *vnitřního prožívání příslušnosti k vlastnímu pohlaví a k rodové roli*³³, bylo možné až s dosažením určitého stupně individualizace. Objevily se větší možnosti svobody a člověk mohl začít vnímat své hodnoty i vlastnosti. Na rozdíl od role se obsah identity stal záležitostí jedince a jeho sebereflexe, čímž došlo k narušení komplementarity muže a ženy. Vliv na tuto proměnu měla také strukturovanější dělba práce, kdy osoba mohla být snadno nahrazena jinou. Přesto se zachovalo povědomí o ideálu mužnosti a ženskosti jako dvou rozdílných světů.³⁴

Aby jedinec mohl dávat najevo, zda se cítí mužem či ženou, musí si genderovou roli osvojit. V naší společnosti je každému novorozenci podle jeho pohlaví okamžitě připsán určitý gender. Už poznámky ke vzhledu a chování právě narozeného dítěte jsou

³¹JANOŠOVÁ, Pavlína. *Divčí a chlapecká identita: vývoj a úskali*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2284-9, s. 40.

³²Tamtéž, s. 41-42.

³³JANOŠOVÁ, Pavlína. *Divčí a chlapecká identita: vývoj a úskali*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2284-9, s. 14.

³⁴Tamtéž, s. 13-14.

reakcemi, které znamenají začátek procesu *sociálního učení* genderové roli. Řady studií zabývající se touto problematikou ukazují, že již od narození přistupují matky k chlapcům a dívkám jiným způsobem. U chlapců více respektují jejich samostatnost, více se řídí jejich biorytmem a podněcují je k tomu, aby si uměli zařídit věci sami. Naopak dívky matky více opatrují a často jim dokazují, že to „maminka umí nejlépe“.³⁵

Genderové role a genderovou identitu si děti osvojují nejprve od rodičů. Dochází k tomu tak, že se děti s rodiči různými způsoby identifikují a chtějí se jim podobat. Zpočátku se nevědomě řadí do skupiny stejného genderu jako rodič a jako on reprodukují aktivity, postoje a emocionální reakce.³⁶ Z výzkumů vyplývá, že při osvojování genderové role má dítě tendenci identifikovat se s dominantnějším rodičem a nezáleží na tom, zda je to otec nebo matka. Dominance není jediným faktorem podněcující k identifikaci, která je nutná pro učení genderové role. K identifikaci vede i vřelý a láskyplný vztah rodiče a dítěte. Platí to jak pro dívky, tak pro chlapce. Mimo svoji rodinu si děti získávají představu o genderových rolích ze svého vlastního rozšiřujícího se sociálního horizontu.³⁷

O problematice osvojování rolí a identity se vedou debaty, zda výchozí je u dítěte povědomí o jeho pohlaví nebo znalost o způsobu chování, které rodiče očekávají a odměňují, poněvadž odpovídá jeho pohlaví. Tato stanoviska vychází ze dvou teorií – *kognitivní teorie a teorie sociálního učení*.³⁸ Odborníci z hlediska *kognitivní teorie* na téma gender tvrdí, že stát se mužem či ženou není záležitostí genů, hormonů a sociálního podmiňování, ke kterému se přiklání druhá teorie, ale záleží na našem vnímání sebe sama. Pro motivaci dětí, chovat se maskulinně nebo femininně, je zásadní dětská představa o genderu. Jejich názory se postupně vyvíjí s dosažením vyššího stupně duševního vývoje. Jakmile děti přijmou genderovou identitu a kategorizaci ostatních lidí, začnou se identifikovat s jedinci stejného pohlaví. Přesto o pohlavích nejsou schopny uvažovat jako dospělí lidé. Tříleté až čtyřleté děti jsou přesvědčeny, že k tomu, stát se jedincem opačného pohlaví, jim stačí změnit oblečení, účes nebo hračky. Děti do sedmi let se ztotožňují s tím, že pohlaví a gender jsou konstantní, protože souvisí s odlišností mužských a ženských genitálií. Od sedmi let do genderových konceptů zasahují genderové stereotypy a kulturní symboly, jež souvisejí výhradně s chlapci či s dívkami.

³⁵OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000, 171 s. ISBN 8071784036, s. 131-132.

³⁶Tamtéž, s. 135.

³⁷Tamtéž, s. 137-139.

³⁸Tamtéž, s. 135.

Kategorizování sama sebe na muže či ženu vede děti k osvojení stereotypního maskulinního nebo femininního chování. Podle druhé teorie, *teorie sociálního učení*, je vývoj osvojování genderu ze strany jedince spíše pasivním procesem, neboť chlapci a dívky se chovají podle toho, jak jim stanovuje podmiňování, odměny a sociální vzory.³⁹ Tím se dostáváme k základu *teorie sociálního učení*, jenž je postaven na tom, že mužem či ženou se lze naučit. Podle odborníků je možné rozdílné chování mezi pohlavími nejlépe vysvětlit pomocí tří principů učení, kterými jsou *klasické podmiňování*, *operantní podmiňování* a *napodobování*. Ke *klasickému podmiňování* dochází v případě, kdy se původně neutrální podmíněný podnět opětovně pojí s jiným, podnětem nepodmíněným. Tento druh učení si můžeme vysvětlit na známém výzkumu I. P. Pavlova a jeho slintajících psoch. Neutrálním podmíněným podnětem je v tomto případě *zvonek* a nepodmíněným podnětem *jídlo*. O jídlu je důležité zmínit, že dokáže u psů automaticky vyvolat reakci *slinění*. Klasické podmiňování se tedy odehrává, když podmíněný podnět (*zvonek*) získá moc vyvolat reakci (*slinění*), kterou předtím (než proběhlo učení) měl nepodmíněný podnět (*jídlo*). Tohoto podmiňování se jednoduše dosahuje u reakcí, jež nejsou vědomě kontrolovány vůlí člověka. K *operantnímu podmiňování* dochází tehdy, když se vědomě vybrané a zvolené chování vytváří prostřednictvím odměn a trestů. Právě tomuto typu podmiňování se věnují debaty, které se zabývají osvojováním genderových rolí nebo genderové identity. Posledním a stěžejním druhem sociálního učení je již zmiňované *napodobování*. I když děti nejsou přímo odměňovány nebo trestány za své chování, snadno imitují odpozorované způsoby chování typické pro jejich pohlaví.⁴⁰ Kohlberg obě teorie prakticky shrnul ve spojení s odměnou do dvou příkladů zaměřených na mužské pohlaví, ale platí i v případě pohlaví ženského. U *kognitivní teorie* uvádí posloupnost: *...Jsem chlapec, takže chci dělat chlapecké věci, takže příležitost dělat chlapecké věci... je odměnou*. Teorie sociálního učení podle Kohlberga míní tuto posloupnost: *Chci odměny, jsem odměňován za to, že dělám chlapecké věci, takže chci být chlapcem*. K odměně dodává, že odměna za činnost nedělá chlapce mužnějším, ale mužská činnost jej uspokojuje, a díky tomu se identifikuje jako muž.⁴¹

³⁹LIPPA, Richard A. *Gender, Nature, and Nurture* [online]. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, 2008 [cit. 2023-02-18]. ISBN 1-4106-0279-6. Dostupné z: <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/46681/1/20.Richard%20A.Lippa.pdf>, s. 84-85.

⁴⁰Tamtéž, s. 83-84.

⁴¹Kohlberg, L. A cognitive-developmental analysis of children's sex role concepts and attitudes. In E. E. Maccoby. *The development of sex differences*. Stanford, CA: Stanford University Press, 1966, pp. 82-173. In LIPPA, Richard A. *Gender, Nature, and Nurture* [online]. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, 2008 [cit. 2023-02-18]. ISBN 1-4106-0279-6. Dostupné z:

Studie o osvojování genderových rolí se shodují, že jedinec od čtyř let věku vnímá rozdíly mezi genderovými rolemi a o identitě svého pohlaví má určité povědomí.⁴² Dítě, které si postupně vytvářelo různé genderové koncepty, dospěje do fáze, kdy si jako dospělý jedinec uvědomí své genderové role a za léta učení rolí přijme jako součást své osobnosti.⁴³ Jaké představy a názory o genderových rolích převládají v české populaci, jsou tématem řady sociologických výzkumů. Výzkumy předkládají, že v Česku stále převažuje lpění na tradičních názorech na genderové role. Podle většiny Čechů a Češek by muž měl být živitelem rodiny a vařit by měla převážně žena. Úspěšnost se podle většiny české veřejnosti u ženy vyznačuje sladěním pracovních a rodinných povinností a u muže především dosažením postavení v zaměstnání. I když muž není samotným živitelem rodiny desítky let, mnoho žen si i dnes přeje, aby je muž chránil a finančně zabezpečoval. Tato představa se zakotvila z historie a specifický vliv na ní měla i kulturní izolace během komunistického režimu do roku 1989. I přes lpění na tradičních názorech se v českých rodinách liší např.: jaké má kdo povinnosti a práva, za co je kdo zodpovědný, co je vhodné ze zastávajícího postavení v rodině vykonávat a co nikoliv atd.⁴⁴

2.2 Rodinný život – role, vztahy a hodnoty v rodině

Od termínů souvisejících s pohlavím muže a ženy jsme se dostali k ukázce příkladů genderového uspořádání v českých rodinách a v této podkapitole toto téma rozvedeme a více se seznámíme s rodinným životem v České republice.

Jednou z podstatných charakteristik pro současnou rodinu jsou změny.⁴⁵ I genderové uspořádání a role v rodině prochází změnami. U rodiny se zaměříme na základní i vybrané odvozené role muže a ženy. Prvními základními rolemi jsou role *manželství a partnerství*. *Manželství* můžeme vymezit z právního, sociologického, psychologického, náboženského i uměleckého hlediska. Nejznámějším hlediskem ve veřejném prostoru je hledisko právní, poněvadž *manželství* je součástí *nového občanského zákoníku* (zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších

<http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/46681/1/20.Richard%20A.Lippa.pdf>, s. 85.; In LIPPA, Richard A. *Pohlaví: příroda a výchova*. Praha: Academia, 2009. Galileo. ISBN 978-80-200-1719-2, s. 158.

⁴²OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000, 171 s. ISBN 8071784036, s. 134.

⁴³Tamtéž, s. 140.

⁴⁴GJURIČOVÁ, Šárka a Jiří KUBIČKA. *Rodinná terapie: systemické a narativní přístupy*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Grada, 2009, 280 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2390-7, s. 59.

⁴⁵HOLÁ, Lenka, ed. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-015-4, s. 29.

předpisů) a vymezuje např. jeho vznik, zánik, neplatnost i práva a povinnosti manželů.⁴⁶ Pro účel této práce je zásadní sociologické pojetí, podle kterého je *manželství* základem rodiny a rodina základem společnosti.⁴⁷ Sociologové *manželství* rozřídili do několika modelů a s ohledem na historii společnosti modely přiřadily k *tradičním, otevřeným* nebo *skupinovým formám manželství*. *Tradiční manželství* je spojováno s přívlastky konformní či nemoderní a jedná se o případy manželství, kdy manželé přijmou model spoluzití společnosti, ve které žijí. Původní model ideově přetrvávající v české společnosti je *patriarchální model manželství*, v němž má dominantní postavení muž a manželé jsou na sobě emocionálně, sexuálně i finančně závislí. S rozvojem společnosti byl přijat *rovnocenný model manželství*. Mezi manželi existovala rovnoprávnost, nikoliv rovnost. Nebylo jasné, kdo se z manželského páru přizpůsobí tomu druhému a jak si rozdělí povinnosti. Muži a ženy se spíše cítili majetkem toho druhého než jedinečnou bytostí. V těchto dvou tradičních manželských modelech byly role a povinnosti rodově dané. Po vstupu do manželství je musel každý přijmout a plnit.⁴⁸

V současnosti je tradiční model manželství spojený s rodově danými rolami odmítán, neboť muži a ženy nechtějí ztratit svoji osobní identitu ve prospěch párové identity. Přesto to nevysvětluje sociologický problém v dnešních rodinách, za který odborníci považují opomíjení legalizace partnerského soužití, protože to neznámá, že by tito lidé manželství odmítali. Po odmítnutí tradičních rolí je pro budoucí manžele důležité, aby si před vstupem do manželství role rozdělili a ujasnili si, jaké kdo převezme povinnosti. Tím se dostáváme k modelu, jenž je ze základu tradiční, ale vykazuje jisté moderní prvky. Východiskem *modelu moderního manželství* je relativní nezávislost manželských i rodinných rolí na příslušnosti k pohlaví (genderu). V rodině je možné vytvořit různé variace rozdělení rolí a povinností. Rozdělení a převzetí závisí na typu osobnosti jedince, jeho fyzických možnostech i profesní kariéře.⁴⁹ V dnešní době mají muži možnost se angažovat v rolích, které byly tradičně určovány ženám (péče o malé děti, práce v domácnosti) a naopak ženy v rolích určovaných mužům (finanční zabezpečování rodiny, udržování společenských vztahů a organizování volného času).⁵⁰

⁴⁶Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník. In: *Zákony pro lidi* [online]. AION CS, 2010-2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>.

⁴⁷HARGAŠOVÁ, Marta a Tomáš NOVÁK. *Předmanželské poradenství*. Praha: Grada, 2007. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1730-2, s. 8.

⁴⁸Tamtéž s. 18-19.

⁴⁹Tamtéž, s. 19-20.

⁵⁰HOLÁ, Lenka, ed. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-015-4, s. 30.

Pod *otevřenou formou manželství*, která se objevuje i na našem území, si můžeme představit jakýkoliv vztah. Od vztahu s upřímnou komunikací až po volné manželství se sexuální svobodou. Nejpodstatnější je dohoda partnerů, jakou bude mít jejich otevřené manželství podobu. Podle věrnosti odborníci rozdělili tuto formu manželství na model *polootevřeného manželství* a model *úplně otevřeného manželství*. *Polootevřené manželství* si uchovává znaky monogamního manželství, ale umožňuje manželům si ponechat osobní svobodu. Partneři jsou si sice rovnocenní a nikdo z nich nemá větší moc, role si dělí podle vlastních dispozic, jsou si věrní a důvěřují si, ale můžou se oba věnovat svým zájmům či přátelům mimo rodinu a vzájemně se podporovat v osobním růstu a seberealizaci. Vztah rodičů, jejichž soužití trvá bez sňatku, se nejvíce podobají polootevřenému manželství. Z psychologického hlediska má nesezdané soužití všechny znaky manželství s výjimkou právních vztahů, proto označení rodičů dětí jako *partneři* nebo *manželé* v této kvalifikační práci nevymezuje jejich rodinný stav. Pro manžele žijící v *úplněm otevřeném manželství* je navíc typická akceptace sexuální svobody.⁵¹

Za *skupinové manželství* je považováno soužití dvou a více manželských párů. Patří sem i tříčlenné manželství, které je tvořeno manželským párem a svobodnou ženou nebo svobodným mužem. Takováto soužití jsou u nás mimo psané právní a nepsané kulturně-společenské normy, proto se s nimi setkáme výjimečně.⁵²

Další základní rolí muže a ženy v rodině je *rodičovství*. Jsou-li muž a žena schopni žít v partnerství, v ideálním případě na to navazuje schopnost přijmout další roli – *rodičovství*.⁵³ Podle odborníků je rodičovská role nejzásadnější rolí v životě člověka. Během této role se mění hodnoty, názory, postoje a celý životní styl jedince. Po narození prvního dítěte vstupují partneři ze dne na den do rodičovské role, ženy do role matky a muži do role otce. V podvědomí veřejnosti přetrvává představa, že každá žena se dovede o dítě postarat a ví, jak být „dobrou matkou“. Ženy sice dělají spoustu věcí jako matky intuitivně, přesto se toho musí hodně naučit.⁵⁴ I ohledně mužů jako otců je ve společnosti rozšířen předsudek. Podle něj děti potřebují pro zdravý vývoj pouze matku a otec je tak snadno postradatelný. Průzkumy a studie toto tvrzení vyvracejí.⁵⁵ Abychom

⁵¹HARGAŠOVÁ, Marta a Tomáš NOVÁK. *Předmanželské poradenství*. Praha: Grada, 2007. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1730-2, s. 21-22.

⁵²Tamtéž, s. 23.

⁵³DUNOVSKÝ, Jiří a kol. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 1999. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-254-9, s. 111.

⁵⁴SOBOTKOVÁ, Irena. *Průvodce rodičovstvím*. Břeclav: Eva Klimovičová ve spolupráci s nakl. Adamira, 2012. ISBN 978-80-904217-3-8, s. 11-12

⁵⁵BALLNIK, Peter. *Otcem i po rozvodu*. Přeložil Petr BABKA. Praha: Portál, 2012, 255 s. ISBN 978-80-262-0150-2, s. 17.

otcovství i nepostradatelnosti otce v rodině porozuměli, musíme si uvědomit, že mateřská a otcovská role se navzájem ovlivňují.⁵⁶

Z historického hlediska byl za dobrého otce považován muž, který dokázal materiálně zajistit svou rodinu. Kvůli tomu muži trávili s rodinou méně času a přenechávali výchovu dětí ženám. Autoři odborných článků a publikací uvádí, že za poslední desetiletí dochází ke změně otcovské identity a degenderizaci otcovství. Podstata změny vychází z toho, že se muži již neobávají svých femininních vlastností a sklonů. Vedle zajišťování materiálních potřeb chtějí o své děti pečovat a mít s nimi lepší vztahy, než měly oni sami se svými otci.⁵⁷ Některé matky a babičky mají stále tendenci otce do péče o dítě nezapojovat. Neuvědomují si, že pro muže je obtížnější chopit se rodičovské role než pro ženy. Ženy s dítětem žijí a vytvářejí si k němu vztah již během těhotenství a tím, že po narození dítěte obstarávají péči samy, brání mužům v jejich navázání vztahu s dítětem. Vhodné je tedy ze strany matky pobízet obvykle váhavého a nejistého otce k zájmu o potomka a zaučit ho v potřebné péči.⁵⁸ I když se otcové v současnosti častěji podílí na péči o děti a na plnění dalších dříve jim nepřislušejících povinností v rodině, matky stále o děti pečují ve větší míře, nesou konečnou odpovědnost za výchovu dětí a zajišťují organizační záležitosti celé rodiny.⁵⁹

Podle Sobotkové jsou role matky a otce těžko vratné. Někteří další autoři ve svých publikacích uvádí, že rodičovská role je rolí nevratnou, poněvadž jakmile se člověk stane rodičem, zůstává jím napořád. Proto je v zájmu všech dětí, aby budoucí rodiče byli na tuto roli zralí a ideálně se rodily děti, které byly plánované a chtěné.⁶⁰ V dnešní době je rodičovství podle odborníků zabývajících se touto problematikou většinou plánované a děti se obvykle rodí po dosažení určitých životních milníků (dokončení studia, získání určitého profesního postavení, zajištění bydlení atd). Zároveň je zásadní, aby budoucí rodiče byli ochotní omezit svou osobní svobodu a připraveni plně věnovat pozornost, čas a lásku svému dítěti.⁶¹

⁵⁶DERMOTT, Esther. *Intimate fatherhood: a sociological analysis*. London: Routledge, 2008, 170 s. ISBN 9780415422628, s. 76.

⁵⁷JANOŠOVÁ, Pavlína. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2284-9, s.181.

⁵⁸SOBOTKOVÁ, Irena. *Průvodce rodičovstvím*. Břeclav: Eva Klimovičová ve spolupráci s nakl. Adamira, 2012. ISBN 978-80-904217-3-8, s. 13.

⁵⁹DERMOTT, Esther. *Intimate fatherhood: a sociological analysis*. London: Routledge, 2008, 170 s. ISBN 9780415422628, s. 77.

⁶⁰SOBOTKOVÁ, Irena. *Průvodce rodičovstvím*. Břeclav: Eva Klimovičová ve spolupráci s nakl. Adamira, 2012. ISBN 978-80-904217-3-8, s. 11.

⁶¹Tamtéž, s. 15.

Většina rodičů je po narození dítěte a během jeho péče motivována záměrem jejich snažení, resp. tím, *aby z dítěte vyrostl slušný, šťastný a odpovědný člověk*⁶². Chtějí-li rodiče v rámci péče o dítě snadněji dosahovat vytyčených cílů, musí mezi nimi docházet k vzájemné podpoře. Podpora by měla být jak psychická, tak fyzická. Současně by rodiče neměli odmítat péči dítěte svěřit přátelům, prarodičům nebo jiným příslušníkům širší rodiny a využít možnosti si odpočinout nebo pečovat o partnerský vztah. Podle Sobotkové se pak rodičovské role zvládají lépe.⁶³

Na závěr *rodičovské role* se zmíníme o mýtech, které často nevědomě ovlivňují laickou veřejnost. Za mýty jsou považovány tyto výroky:

- *Rodičovství* nevyžaduje žádnou přípravu (založeno na intuici a instinktech);
- Děti jsou „druhou šancí“ rodičů (skrze ně dosáhnou toho, co chtěli a čeho nedosáhli);
- Narození dítěte je záchranou rozpadajícího se partnerského vztahu;
- Správně zvolený výchovný postup dovoluje rodičům zformovat děti podle jejich představ;
- Selhání dítěte je vina rodičů;
- Potomek je zárukou doživotní lásky a přátelství;
- Matka je od přírody lepším rodičem než otec;
- Každá žena touží po dítěti.⁶⁴

S projevem chápání rolí v rodině je spojována i *dělbá práce*. Jedná se o dělbu práce v rodině především mezi partnery. Na její charakter má vliv struktura rodiny a fáze vývojového (životního) cyklu rodiny.⁶⁵ V některých rodinách si manželé povinnosti rozdělují rovným dílem, v jiných je dělba práce založena na příslušnosti k pohlaví a genderové stereotypizaci. Např. muži jsou častěji více zodpovědní za plnění práce venku (na zahradě) a ženy uvnitř domu.⁶⁶ Výzkumy o dělbě domácích prací uvádí, že muži i ženy při nich ve více než polovině českých domácnostech spolupracují, ale o skutečném podílu vypovídají málo.⁶⁷ Provoz domácnosti a dělbu prací v ní můžeme

⁶²Tamtéž, s. 12.

⁶³Tamtéž, s. 14.

⁶⁴Tamtéž, s. 19.

⁶⁵HOLÁ, Lenka, ed. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-015-4, s. 32.

⁶⁶LIPPA, Richard A. *Gender, Nature, and Nurture* [online]. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, 2008 [cit. 2023-02-18]. ISBN 1-4106-0279-6. Dostupné z: <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/46681/1/20.Richard%20A.Lippa.pdf>, s. 209.

⁶⁷HOLÁ, Lenka, ed. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-015-4, s. 32.

rozdělit do následujících oblastí, kterými jsou péče o děti (včetně přípravy do školy); nakupování; vaření; uklízení; praní a žehlení; spravování financí; údržba bytu/domu; péče o zahradu, polnosti, domácí zvířata; organizace času a společenských kontaktů. Rodina funguje i za takových podmínek, že jeden člen v určité míře a kvalitě obstarává veškeré potřeby, ale pro provoz domácnosti je lepší, když rodina využívá všech způsobilých členů a ti spolupracují. U domácích prací mohou mít členové rodiny fixní či flexibilní roli. V rodinách tedy může platit pravidlo: „žena vaří a muž umývá nádobí“, což je příklad fixních rolí. V případě, že platí pravidlo: „kdo vaří, nemyje nádobí“, jedná se o roli flexibilní.⁶⁸ Vrátime-li se k dělbě práce v rodině, výzkumy se zabývají i rovností při jejich rozdělování. Podle výzkumů si jsou muži a ženy nejvíce rovni v přispívání do rodinného rozpočtu. Menší rovnost je mezi partnery při výchově a péči o děti. Nejmenší rovnost je pocítována ve výše zmiňované péči o domácnost. Přesto se stále častěji objevují případy, kdy za pracovní vyčerpání ženu přebírá partner větší podíl péče o domácnost.⁶⁹

Rodinné role vycházejí ze vztahů v rodině. Vztahy v rodině – mezi partnery, generacemi ani ostatními členy rodiny nejsou stálé. Na tyto vztahy mají vliv demografické procesy (např. migrace, porodnost, sňatečnost, rozvodovost, úmrtnost...) a jiné sociální a ekonomické změny. Z historického hlediska tyto změny zasáhly do vnitřního uspořádání současné rodiny nejvíce a za posledních několik generací zásadně změnil vztahy v rodině.⁷⁰

Za základní vztah v rodině je považován vztah mezi matkou, otcem a dítětem. V rodině se dvěma rodiči má dítě možnost vnímat vztah mezi mužem a ženou. Vztah mezi rodiči se tak stává jeho modelem, na základě kterého se učí, jakým způsobem bude vytvářet své vlastní vztahy.⁷¹ Průzkumy a studie na téma vztahového trojúhelníku otec-matka-dítě ukazují, že jedině v tomto vztahu se dítě nejlépe naučí sociálním dovednostem, např. jak přistupovat k ostatním lidem, zvládat své emoce aj.⁷²

Vztahy jsou ovlivňovány i našimi hodnotami. V rodině jsou vztahy postaveny na hodnotách členů rodiny.⁷³ V nukleární rodině se rodinné hodnoty projevují v tom,

⁶⁸MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0697-2, s. 53.

⁶⁹HOLÁ, Lenka, ed. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-015-4, s. 32-33.

⁷⁰Tamtéž, s. 33.

⁷¹SOBOTKOVÁ, Irena. *Průvodce rodičovstvím*. Břeclav: Eva Klimovičová ve spolupráci s nakl. Adamira, 2012. ISBN 978-80-904217-3-8, s. 131.

⁷²BALLNIK, Peter. *Otcem i po rozvodu*. Přeložil Petr BABKA. Praha: Portál, 2012, 255 s. ISBN 978-80-262-0150-2, s. 17.

⁷³HOLÁ, Lenka, ed. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-015-4, s. 37.

co rodiče považují za důležité a v životě zásadní. Uspořádání a podobnost hodnot otce a matky jsou stěžejní pro způsob, jakým budou vychovávat společné děti. Rodiče svým dětem předávají hodnoty i tím, jaké projevují životní postoje např. k jiným rasám, k násilí, ke vzdělání, k práci, k trávení volného času atd. Hodnoty se promítají i v předmětech, které jsou v rodině uchovávané jako rodinný poklad nebo cennosti. Většinou se jedná o předměty, ve kterých se zrcadlí rodinná tradice a hrdost na rodinné předky, ale takovým rodinným pokladem může být i nové drahé auto nebo nejnovější elektronika.⁷⁴

Pro současnou rodinu hodnota společného trávení volného času nabývá na významnosti. Sobotková si pokládá otázku ohledně naplně tohoto času a doporučuje jej s dětmi prožívat kvalitně. Zároveň si je vědoma, že si mohou rodiče představovat kvalitu společně stráveného času různým způsobem. Někteří rodiče si se svými dětmi hrají, podnikají různé výlety nebo je učí jezdit na kole, plavat, lyžovat atd. Jiní rodiče svěřují své děti odborníkům – vedoucím kroužků, trenérům... Najdou se i rodiče, kteří vezmou své děti do obchodního centra a koupí jim, co si vyberou. Není vždy jednoduché zvolit kvalitní náplň společného rodinného času, ale pro dítě má kvalitně strávený společný čas klíčový význam. Jednorázové činnosti vedou k tomu, že děti přestanou mít zájem trávit svůj volný čas společně s rodinou.⁷⁵ Rodinné hodnoty nejsou podstatné jen pro fungování rodiny. Hodnoty vycházející z rodiny jsou především základem pro hodnoty celé společnosti⁷⁶, což by v rodinách nemělo být opomíjeno.

2.2.1 Výchova dětí v rodině

V první kapitole jsme uvedli jeden z modelů stylů výchovy, který rozebírá způsoby záměrné výchovy v rodině. V této kapitole se zaměříme na výchovu jako na nezáměrně-záměrnou činnost v rodinném životě.

V úvodu je důležité podotknout, že poměrně velká část rodičů vychovává takovým způsobem, jakým je vychovávali jejich rodiče.⁷⁷ Výchova je vedle zajišťování potřeb dítěte další důležitou činností, poněvadž dítě formuje do budoucího života. Rodiče své děti vychovávají v každém okamžiku, aniž by si to uvědomovali. Vychovávají je např. tím, jak se chovají k sobě navzájem i k ostatním lidem, jak řeší problémy,

⁷⁴SOBOTKOVÁ, Irena. *Průvodce rodičovstvím*. Břeclav: Eva Klimovičová ve spolupráci s nakl. Adamira, 2012. ISBN 978-80-904217-3-8, s. 21.

⁷⁵Tamtéž, s. 22.

⁷⁶HOLÁ, Lenka, ed. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-015-4, s. 37.

⁷⁷SOBOTKOVÁ, Irena. *Průvodce rodičovstvím*. Břeclav: Eva Klimovičová ve spolupráci s nakl. Adamira, 2012. ISBN 978-80-904217-3-8, s. 19.

jak prožívají radosti i starosti, jak tráví volný čas nebo jaké mají morální normy. To všechno dítě vnímá a postupně zvnitřňuje. Rodiče tedy nejvíce vychovávají *vlastním příkladem*. Naproti nezáměrné a rodiči často neuvědomované podobě výchovy je výchova, o které rodiče společně diskutují. Dala by se označit jako *výchova záměrná* a vychází z plánu, jak a k čemu chtějí rodiče své děti vést a čeho chtějí v rámci výchovy dosáhnout. Způsoby této výchovy bývají rozděleny do výchovných stylů. Rodiče, kteří dovedou zhodnotit svůj styl výchovy, si uvědomují, zda vychovávají přísně či laskavě nebo jestli dávají svému dítěti dostatečnou volnost či jsou příliš úzkostní, ale jaký styl výchovy je optimální, nedokážou posoudit. Podle Sobotkové záleží při volbě způsobu výchovy na několika faktorech. Zásadní je nepřehlížet individualitu dítěte, jeho dispozice, temperament a dosavadní zkušenosti, stejně tak osobnosti rodičů a atmosféru v rodině.⁷⁸ Zároveň je podstatné mít na paměti, že každé dítě je jedinečné a výchovné vlivy nemusí na všechny působit stejně.⁷⁹

V současné rodině je dítě chápáno jako aktivní jedinec, který může ovlivňovat rozvoj své osobnosti a kvalitu svých vztahů. Jedná se o model výchovy, jenž má základ v úctě a v kladném emočním vztahu k dítěti.⁸⁰ Co se týče vlivu současných rodičů na rozdělení genderových rolí⁸¹ u svých dětí, má řada výzkumů málo přímých důkazů. Přesto ukazují, že chlapci a dívky jsou v rodinách vychovávány takřka podobně a zjištěné odlišnosti se snižují. Rozdílly se našly v oblasti dětské hry, kdy rodiče stále více podněcují dívky k typicky dívčím hrám a chlapce ke chlapeckým hrám⁸². Další rozdílly jsou v oblasti trestů a omezení. Častěji jsou fyzicky trestáni spíše chlapci a svými otci více omezováni i co se týče emocí⁸³ než dívky.⁸⁴ I když se na způsobech výchovy mohou rodiče domluvit, vychovávají obvykle trochu jinak. Nicméně by se měli shodnout na tom, že je důležité u dítěte citlivě podporovat samostatnost a vychovat ho ke zralému vztahu k ostatním lidem, k práci, k sobě samému i k přírodě.⁸⁵

⁷⁸Tamtéž, s. 24-25.

⁷⁹Tamtéž, s. 27.

⁸⁰Tamtéž, s. 27.

⁸¹které daly úvod do této problematiky a v první části této kapitoly jsme měli možnost se s nimi blíže seznámit

⁸²LIPPA, Richard A. *Gender, Nature, and Nurture* [online]. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, 2008 [cit. 2023-02-18]. ISBN 1-4106-0279-6. Dostupné z: <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/46681/1/20.Richard%20A.Lippa.pdf>, s. 127.

⁸³Tamtéž, s. 127.

⁸⁴JANOŠOVÁ, Pavlína. *Divčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2284-9, s. 179.

⁸⁵SOBOTKOVÁ, Irena. *Průvodce rodičovstvím*. Břeclav: Eva Klimovičová ve spolupráci s nakl. Adamira, 2012. ISBN 978-80-904217-3-8, s. 27-28.

S výchovou v rodině se pojí i již zmíněná problematika odměn a trestů. Rodiče zařazují různé způsoby odměn a trestů. Výjimkou nejsou ani tělesné tresty, jež nesmí přejít přes hranici tělesného týrání. Dlouhodobější škody zanechává méně známý a často používaný způsob trestu, který Sobotková nazvala jako *hrozba odněti lásky*. Rodiče dítěti vyhrožují trvalým odchodem, opuštěním z místa setrvání, zánikem lásky k němu apod. Účelem rodiče je, aby se dítě ukáznilo, jenomže tímto u něj mohou narušit pocit bezpečí a zapříčinit stav úzkosti, osamělosti a bezradnosti. Chování rodiče by mělo být dítěti za všech okolností srozumitelné. Ať už rodiče vychovávají jakýmkoli způsobem, dítěti by měli dávat najevo, že *má svou jedinečnou hodnotu a je milované*. I laskaví rodiče mohou být důslední a svému dítěti vytyčí hranice, které ho nenechají překračovat, čímž dají základ k tomu, aby z něj vyrostla osobnost s dobrým charakterem.⁸⁶

2.3 Pracovní život

S rodinným životem souvisí i pracovní život obou rodičů. Pracovní život zahrnuje působení v jakémkoliv placeném zaměstnání. Problematika sladění pracovního a rodinného života se objevuje ve všech fázích vývojového (životního) cyklu rodiny. Strategie koordinace rodinného a pracovního života je ovlivňována subjektivními a externími vlivy. Za subjektivní vliv považujeme mj. individuální preference rodičů ohledně zaměstnání a péče o dítě. Na sladění rodinného a pracovního života má externí vliv situace na trhu práce i nastavení rodinné a sociální politiky státu.⁸⁷

Po období vlády komunistické strany v druhé polovině 20. století, pro které z hlediska rodinné politiky byl typický *defamilizační trend*, byl v 90. letech 20. století v rámci české rodinné politiky patrný *trend refamilizace*. Jednalo se o tendenci posilovat péči o nejmladší děti na úrovni rodiny.⁸⁸ Trend se vyznačoval především tím, že byla zavedena (v porovnání s evropskými státy) dlouhá rodičovská dovolená, v jehož rozsahu je v České republice podporována do dnes. Skutečnost, že rodičovskou dovolenou využívají spíše matky, posiluje v počátečních fázích vývojového cyklu rodiny rozdělení rolí na matku – pečovatelku a otce – živitele. Přesto matky využívají postupných úprav,

⁸⁶Tamtéž, s. 28.

⁸⁷KUCHAŘOVÁ, Věra a kol. *Česká rodina na počátku 21. století: životní podmínky, vztahy a potřeby*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici s Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí, 2019, 300 s. ISBN 978-80-7416-333-3, s. 101.

⁸⁸SIROVÁTKA, Tomáš a Ondřej HORA, ed. *Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti*. Boskovice: Fakulta sociálních studií (Institut pro výzkum reprodukce a integrace společnosti) Masarykovy univerzity v Brně v nakl. Albert, 2008. ISBN 978-80-7326-140-5. In: KUCHAŘOVÁ, Věra a kol. *Česká rodina na počátku 21. století: životní podmínky, vztahy a potřeby*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici s Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí, 2019, 300 s. ISBN 978-80-7416-333-3, s. 101.

kteře ženám umožňují, zvolit si různě dlouhé období rodičovské dovolené. Za poslední desítky let ženy využívají kratší formy rodičovské dovolené, čímž poukazují na rostoucí zájem skloubit profesní a rodinný život. Proto je v české rodinné a sociální politice zřejmý pozvolný návrat k *defamilizačnímu trendu*, kdy se snižuje pečovatelská role rodiny. Tento trend je zřejmý např. v již zmiňovaném využívání úprav rodičovské dovolené nebo v možnosti svobodněji volit výši čerpání rodičovského příspěvku, což ženy jako matky motivuje k dřívějšímu návratu do pracovního procesu.⁸⁹ Roste tak matčin čas strávený v zaměstnání a s tím se zvyšuje informovanost otců o denních aktivitách dětí i celé rodiny. Díky tomu matky snadněji vtahují otce do dění rodiny a míra jejich spolupráce v rodinném životě má vliv i na utváření postojů jejich dětí.⁹⁰

Možnosti otce a matky kombinovat plnění pracovních a rodinných povinností závisí na míře jejich zapojení do pracovního procesu. Proto oba rodiče musí v různých fázích vývojového cyklu rodiny činit rozhodnutí o rozsahu pracovní doby, který by měl být s ohledem na finanční a jiné potřeby rodiny vhodně stanovený.⁹¹

⁸⁹KUCHAŘOVÁ, Věra a kol. *Česká rodina na počátku 21. století: životní podmínky, vztahy a potřeby*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici s Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí, 2019, 300 s. ISBN 978-80-7416-333-3, s. 101-102.

⁹⁰JANOŠOVÁ, Pavlína. *Divčí a chlapecká identita: vývoj a úskali*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2284-9, s. 177.

⁹¹KUCHAŘOVÁ, Věra a kol. *Česká rodina na počátku 21. století: životní podmínky, vztahy a potřeby*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici s Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí, 2019, 300 s. ISBN 978-80-7416-333-3, s. 113.

3 VÝZKUMNÁ STUDIE

V praktické části této kvalifikační práce prozkoumáme teoretické poznatky z předchozích kapitol. K problematice rodiny bylo v minulosti přistupováno kvantitativní i kvalitativní metodou. Pro hlubší studium problematiky, kterou zaměřujeme na role a povinnosti muže i ženy, zvolíme metodu kvalitativní. V této kapitole představíme cíl, problém a design výzkumu, výzkumné otázky, soubory, metody a popíšeme postup výzkumu, na který navážeme analýzou získaných dat, diskusí a závěrem výzkumu.

3.1 Výzkumný cíl

Cílem výzkumu je popsat obraz rodiny 21. století žijící v Olomouci a jejím okolí a zjistit, jak zakládající členové rodiny participují na jejím fungování.

3.2 Výzkumný problém

Výzkumným problémem této kvalifikační práce je současná rodina se zaměřením na role a povinnosti muže i ženy.

3.3 Výzkumná otázka

- Jakým způsobem vybrané rodiny žijí a jak se jejich životy na základě získaných informací liší?

3.3.1 Specifické výzkumné otázky

- Jaká byla situace u vybraných participantů před a krátce po založení rodiny?
- Jak je v rodinách rozdělena práce s přihlédnutím k genderovým rolím?
- Jak je organizován čas členů rodiny?
- Jakým způsobem je v rodinách zajišťována péče o děti?
- Jak rodiče pojali výchovu svých dětí?
- Jak v rodinách spravují finance?
- Jak je sladěn pracovní a rodinný život participantů?
- Jaké jsou původní rodiny participantů?

3.4 Výzkumné soubory

Do výzkumu se zapojily čtyři rodiny. K rozhovorům byli vybráni muži a ženy metodou záměrného výběru. Jednalo se o rodiče, jejichž děti navštěvují nebo navštěvovaly kurzy Hudební školy Yamaha. Dalším kritériem byla fáze pracovního života ženy, tedy zda se

žena nachází na rodičovské dovolené nebo pracuje. Vliv na výběr mělo i složení rodiny a dosažené vzdělání partnerů.

3.4.1 První výzkumný soubor

Prvním výzkumným souborem je rodina složená z otce, matky a syna ve věku 2,5 let. Tato tříčlenná rodina společně žije v bytě v jedné z částí Olomouce. Rodiče jsou manželé. Žena (matka) dosáhla středoškolského vzdělání a muž (otec) je vyučen v učebním oboru. Žena v poslední práci působila na pozici recepční, ale aktuálně se nachází na rodičovské dovolené. Muž pracuje na pozici prodejce automobilů. V rodině se nenachází žádné nevlastní děti. Syn druhým rokem navštěvuje kurzy HŠ Yamaha na pobočce v Olomouci.

3.4.2 Druhý výzkumný soubor

Druhým výzkumným souborem je rodina složená z otce, matky, dcery a syna. Děti jsou ve věku – 3 roky (dcera) a 1 rok (syn). Tato čtyřčlenná rodina společně žije v bytě v jedné z částí Olomouce. Rodiče jsou manželé. Oba manželé dosáhli vysokoškolského vzdělání. Žena (matka) je architektka, ale aktuálně se nachází na rodičovské dovolené. Muž (otec) je zaměstnán v oblasti informačních technologií. V rodině se nenachází žádné nevlastní dítě. Obě děti navštěvovaly ve školním roce 2022/2023 kurzy HŠ Yamaha na pobočce v Olomouci.

3.4.3 Třetí výzkumný soubor

Třetím výzkumným souborem je rodina složená z otce, matky, dvou dcer a jednoho syna. Děti jsou ve věku – 6 let (první dcera), 5 let (druhá dcera) a 3 let (syn). Tato pětičlenná rodina společně žije v domě ve Šternberku. Rodiče jsou manželé. Oba manželé dosáhli středoškolského vzdělání. Žena (matka) je zaměstnaná na pozici účetní a muž (otec) je zaměstnaný v oblasti celní správy. V rodině se nenachází žádné nevlastní děti. Z dětí v této rodině navštěvovaly kurzy HŠ Yamaha na pobočce ve Šternberku pouze dcery.

3.4.4 Čtvrtý výzkumný soubor

Čtvrtým výzkumným souborem je rodina složená z otce, matky a dvou synů ve věku 13 a 15 let. Tato čtyřčlenná rodina společně žije v bytě v centru Olomouce. Rodiče jsou dle právního hlediska manželé. Oba manželé dosáhli vysokoškolského vzdělání a pracují ve školství. V rodině se nenachází žádné nevlastní dítě. Děti z této rodiny kurzy HŠ Yamaha již nenavštěvují, ale matka na této škole působí jako lektorka.

3.5 Výzkumný design

Na základě cíle a problému výzkumu byl pro uchopení výzkumné studie zvolen design zvaný *Zakotvená teorie*. Jedná se o jasnou strategii výzkumu a zároveň o způsob analýzy získaných dat. Cílem výzkumu je navrhnout teorii platící pro fenomény v určité situaci. Tato teorie je zakotvená v během studie získaných datech. Za autory *zakotvené teorie* jsou považováni američtí sociologové Glaser a Strauss, kteří ji vyvinuli v 60. letech 20. století⁹². Po mnoha modifikacích se *zakotvená teorie* stala mezi kvalitativními výzkumníky oblíbeným designem, především díky relativně podrobnému a přesnému určení postupu výzkumného šetření.⁹³

V *zakotvené teorii* není cílem zevrubný popis fenoménu, ale vytvoření konceptuálního schématu objasňující vztahy mezi proměnnými. Výsledná teorie je tedy sadou tvrzení o vztazích mezi proměnnými. Teorie se soustředí zejména na sociální procesy formulující interakci mezi lidmi. Pomocí tohoto designu můžeme zjistit, jak změny podmínek vedou ke změně reakcí aktérů. Co se týče práce s odbornou literaturou, tak s ní se pracuje především ve chvíli, kdy výzkumník hledá vysvětlení svých zjištění a chce je porovnat s ostatními nálezy. Za účelem platnosti, zobecnitelnosti, reprodukovatelnosti, přesnosti, kritičnosti, ověřitelnosti atd. tohoto způsobu zkoumání byl vytvořen postup výzkumného šetření, který je používán k analýze dat. Základním principem analýzy je neustálé porovnávání. Mezi sebou jsou porovnávány datové úryvky, které jsou pak srovnávány s nadřazenými koncepty (*kódy*) a i tyto nadřazené koncepty výzkumník porovnává. Cílem tohoto snažení je odhalit společné východisko jednotlivých skupin jevů a dokázat v čem se skupiny od jiných liší.⁹⁴

První etapou postupu výzkumného šetření v *zakotvené teorii* je tedy sběr dat, díky kterému jsou získávány *datové úryvky* a dochází tak k saturování *kódů*. Druhou etapou je tzv. *kódování*.⁹⁵ *Kódování* je základní analytickou technikou a jádrem *zakotvené teorie*.⁹⁶ Protože kódování můžeme zahrnout do *metod analýzy dat*, představíme si ho v další podkapitole. Třetí a poslední etapou je *konstruování teorie*. Teorii výzkumník konstruuje tak, že z kódů vytvořené *kategorie* (proměnné) uvede do vzájemných vztahů. Teorie

⁹²ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vydání druhé. Praha: Portál, 2014, 377 s. ISBN 978-80-262-0644-6, s. 84.

⁹³HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016, 437 s. ISBN 978-80-262-0982-9, s. 127-128.

⁹⁴ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vydání druhé. Praha: Portál, 2014, 377 s. ISBN 978-80-262-0644-6, s. 86-87.

⁹⁵Tamtéž, s. 87.

⁹⁶Tamtéž, s. 90.

vzniká už v průběhu kódování.⁹⁷ Klíčem k vytvoření konzistentní teorie je nalézt centrální *kategorii*, ke které se vztahují všechny ostatní *kategorie*.⁹⁸

Zkoumání pomocí *zakotvené teorie* vyžaduje vstoupit do terénu a sbírat data. Data může výzkumník získávat pozorováním, rozhovory nebo z dokumentů.⁹⁹

3.6 Výzkumné metody

Při představování výzkumné studie jsme se doposud nepřímo zmínili o třech výzkumných metodách. Jednalo se o metodu výběru výzkumného souboru, metodu získávání dat a metodu analýzy dat. V této podkapitole si všechny s tímto výzkumem spojené metody představíme blíže.

V popisu výzkumného souboru jsme uvedli, že soubory byly vybrány *metodou záměrného výběru*. Metoda záměrného výběru je často používanou metodou výběru. Jedná se o kritérii určený postup cíleného vyhledávání budoucích participantů. Kritériem výběru může být vlastnost nebo stav. Participant se stává výzkumným souborem, pokud kritérium či více kritérií splňuje a má zájem se do výzkumu zapojit. V rámci metody záměrného výběru výzkumného souboru existuje několik strategií, které se při vybírání participantů kombinují a podle potřeby doplňují. Jmenovitě *prostý záměrný výběr*, *stratifikovaný záměrný výběr*, *kvótový záměrný výběr* a *záměrný výběr přes instituci*.¹⁰⁰ V popisu výzkumného souboru jsme uvedli i kritéria výběru, ale ke zvoleným strategiím jsme se nedostali a považujeme za důležité se pro úplné porozumění výběru o nich zmínit. Z výčtu strategií záměrného výběru v této podkapitole uvedeme a okomentujeme pouze ty, které souvisí s touto výzkumnou studií. Do této výzkumné studie byli participant vybírání podle strategie *prostého záměrného výběru* na pomezí strategie *záměrného výběru přes instituci*. *Prostý záměrný výběr* je nejjednodušší variantou výběru, protože bez specifických metod či strategií je vybíráno mezi účastníky, kteří splňují stanovená kritéria, jsou pro výzkum vhodné a souhlasí s účastí. Tento způsob výběru je vhodný při shromažďování malého výzkumného souboru a participant jsou do základního souboru snadno dohledatelní.¹⁰¹ Námí realizovaný výběr výzkumného souboru odpovídá popsané strategii, jenže zasahuje i do strategie *záměrného výběru přes instituci*. Této

⁹⁷Tamtéž, s. 92.

⁹⁸Tamtéž, s. 93.

⁹⁹HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016, 437 s. ISBN 978-80-262-0982-9, s. 130.

¹⁰⁰MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2006, 332 s. Psyché. ISBN 80-247-1362-4, s. 135.

¹⁰¹Tamtéž, s. 136.

metodě výběru je připisována možnost využít při zkoumání služeb nebo činnosti instituce¹⁰², ale z tohoto hlediska jsme instituci nevyužili. Rodiče klientů HŠ Yamaha s pobočkami v Olomouci a ve Štemberku byli vybráni jako zástupci běžné populace, obou pohlaví a zakládajících členů úplných i fungujících rodin z Olomouce a okolí. Tuto strategii jsme zařadili pro vysvětlení doposud nezmíněné skutečnosti.

Další metodou je *metoda získávání dat*. V rámci této výzkumné studie byla data získávána *moderovaným rozhovorem*. Moderovaný rozhovor prováděný se stanoveným cílem neboli interview je výhodnou metodou pro získávání dat v kvalitativním výzkumu. Obvykle je prováděno s jednou osobou až se třemi osobami.¹⁰³ Podle struktury je interview rozdělováno do tří základních skupin – *nestrukturované*, *polostrukturované* a *strukturované interview*.¹⁰⁴ K získávání dat byla v této výzkumné studii užitá forma *polostrukturovaného interview*. O *polostrukturovaném interview* je známo, že vyžaduje přípravu, ale při pokládání připravených otázek si může výzkumník upravovat jejich pořadí. Některé okruhy otázek jsou tedy více ponechávány na výzkumníkovi, i co se týče znění a pořadí otázek. Naopak jiné okruhy musí být v interview plně strukturovány a vyžadují dodržení pořadí i znění otázek.¹⁰⁵ Během setkání s participanty byly dodržovány fáze kvalitního interview, kterými jsou *úvod*, *jádro* a *závěr*.

Poslední metodou je *metoda analýzy dat*. Jak bylo zmíněno, souvisí s vybraným výzkumným designem, poněvadž tvoří její podstatu. *Metoda analýzy dat* použitá v této výzkumné studii se nazývá *kódování*. *Kódování* je analytickou operací, jejíž základ najdeme v modelu tvořeného ze dvou prvků. Těmito prvky jsou *indikátor* a *koncept*. Indikátory jsou tvořeny *datovými úryvky* běžně získávanými při sběru dat. Koncepty v této práci již nazývané jako *kódy* jsou názvy přiřazované k indikátorům nebo jejich skupinám. Při kódování tedy dochází k rozbíjení indikátorů a jejich rozřazování do příslušných konceptů. Poté jsou tyto koncepty na základě společného kritéria slučovány do jednotlivých *kategorií*.¹⁰⁶ Tomuto kódování se v odborné literatuře nazývá *otevřené kódování* a jedná se o jeho základní fázi. Další možnou fází kódování je tzv. *axiální kódování*. *Axiální kódování* je souborem postupů, pomocí kterého jsou otevřeným

¹⁰²Tamtéž, s. 138.

¹⁰³Tamtéž, s. 155-156.

¹⁰⁴Tamtéž, s. 157.

¹⁰⁵Tamtéž, s. 159-160.

¹⁰⁶ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vydání druhé. Praha: Portál, 2014, 377 s. ISBN 978-80-262-0644-6, s. 90-91.

kódováním zpracované údaje znovu uspořádávány¹⁰⁷ za pomoci teorie o zkoumané problematice¹⁰⁸. Při axiálním kódování se výzkumník snaží pojmy přeskládat novým způsobem dohromady a najít nové vazby mezi kategoriemi a subkategoriemi, čímž je dále rozvíjí.¹⁰⁹ Vyšší formou kódování a poslední fází je *selektivní kódování*. Základ *selektivního kódování* se nachází v axiálním kódování.¹¹⁰ *Selektivní kódování* je postup, kdy dojde k výběru ústřední kategorie a tato kategorie je porovnávána s ostatními popsány kategoriemi. Vztahy mezi kategoriemi i s hlavní kategorií jsou ověřovány, rozvíjeny a jejich popis i výklad se prohlubuje.¹¹¹ Všechny během kódování vytvořené kategorie i subkategorie a tvrzení o jejich vztazích představují základní stavební kámen budoucí teorie.¹¹² Ve všech těchto fázích byla získaná data kódována.

3.7 Postup výzkumu

Po nastudování publikací, vytvoření teoretické části této diplomové práce a určení výzkumného problému i cíle jsme začali postupně oslovovat participanty k výzkumné studii z řad klientů olomoucké a šternberské pobočky HŠ Yamaha. Z rodin byly oslovovány ženy, které s dětmi navštěvují nebo navštěvovaly lekce hudebních kurzů nejčastěji a s výzkumníci jako lektorkou hudební školy se mohli setkat. Oslovování rodin probíhalo se ženami telefonicky. Výběr rodin byl založen na kritériích uvedených v podkapitole o výzkumných souborech. Po domluvě žen s muži a souhlasu obou partnerů s účastí ve výzkumu byl ženám emailovou zprávou zaslán úvodní dotazník k interview, jež vyplnily a elektronicky poslaly zpět výzkumníci. Původní nevyplněný i všechny vyplněné dotazníky si můžeme prohlédnout v příloze č. 1. až 5. Po obdržení vyplněného dotazníku a vyhodnocení vhodnosti oslovené rodiny se se ženami domluvily termíny a místa setkání, během kterých proběhla polostrukturovaná interview dle popisu v podkapitole o výzkumných metodách. Termíny a místa se dojednávaly s ohledem na děti nebo podle pracovní doby muže či obou partnerů. Všichni participanti byli

¹⁰⁷MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2006, 332 s. Psyché. ISBN 80-247-1362-4, s. 229.

¹⁰⁸HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016, 437 s. ISBN 978-80-262-0982-9, s. 253.

¹⁰⁹MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2006, 332 s. Psyché. ISBN 80-247-1362-4, s. 229.

¹¹⁰HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016, 437 s. ISBN 978-80-262-0982-9, s. 254.

¹¹¹MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2006, 332 s. Psyché. ISBN 80-247-1362-4, s. 230.

¹¹²ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vydání druhé. Praha: Portál, 2014, 377 s. ISBN 978-80-262-0644-6, s. 91.

před setkáním i v jeho úvodu ujištění, že výzkum bude prováděn dle etických výzkumných pravidel. Setkání proběhla v Olomouci a ve Šternberku většinou za přítomnosti různým způsobem zabavených dětí na dětském hřišti, v dětském zábavním centru, u rodiny doma nebo v prostorách olomoucké pobočky HŠ Yamaha. Doba interview se odvíjela od toho, jak byli participanti výřeční a jak moc se jednotlivými oblastmi interview zabývali. V průměru interview trvalo třicet minut. Aby se muži a ženy před zaznamenávaným interview uvolnili a rychlé ukončení setkání nezpůsobilo pocit zneužití k výzkumným potřebám, výzkumnice s participanty neformálně pohovořila o jejím studiu, diplomové práci, oblasti z interview nebo k situaci vzniklé během setkání.

3.8 Analýza interview

Všechna interview se uskutečnila v rozmezí od konce března do konce dubna 2023 a se souhlasem participantů zaznamenávána mobilním telefonem jako audiozáznam. Zvukové záznamy byly pomocí Office 365 a skrze funkci aplikace Word převedeny do psané podoby. Transkripty jednotlivých interview bylo zapotřebí k analýze v rámci *zakotvené teorie* upravit. Pro zachování anonymity rodin jsme muže i ženy v transkriptech, které jsou k nahlédnutí v příloze č. 7. až 10., označovali začátečním písmenem jejich pohlaví (žena – Ž, muž – M) a číslem, v jakém pořadí jsou uvedeni jako výzkumný soubor (např.: Ž1, Ž2, ... a M1, M2, ...). V této podkapitole se budeme zabývat specifickými výzkumnými otázkami, a to u každého výzkumného souboru zvlášť. Po rozebrání výzkumné otázky přiložíme citované výroky participantů z transkriptu.

Jaká byla situace u vybraných participantů před a krátce po založení rodiny?

Představíme si jakým způsobem a kdy se participanti seznámili, jak navazovali vztah, jak trávili společný čas před založením rodiny nebo jak řešili finance. Navážeme vstupem do manželství, které se uskutečnilo u všech výzkumných souborů a nastíníme období po narození prvního dítěte a vznik další podoby rodiny.

- **První výzkumný soubor**

Muž a žena z prvního výzkumného souboru se seznámili v roce 2015. Žena pracovala jako recepční v Park hotelu Prachárna Olomouc a muž se živil jako taxikář. Žena si vždy po směně volala taxi odvoz a jednou ji domů odvezl muž, který jí nabídl své osobní telefonní číslo. Na základě jednoho prozvonění si spolu participanti začali prostřednictvím mobilního telefonu dopisovat. Vztah prohlubovali společnými výlety na zámky, do jeskyní nebo návštěvami kina... Partneři spolu postupem času začali bydlet.

Domácnost a placení nájmu obstarávala žena. Během tohoto soužití přiznali i partnerské problémy. Nicméně na konci roku 2019 společně počali syna, který je zatím jediným dítětem v rodině. Informace o těhotenství ženy oba překvapila. S novou rolí dle jejich slov museli změnit své chování. I když se nepovažují za kompatibilní pár, tak před narozením syna vstoupili do manželství.

- **Ž1:** „Taak to bylo v roce 2015, jsem pracovala na Prachárně na recepci a po směně jsem si vždycky volala taxík a on přijel... mi nabídnul svoje číslo. Já jsem ho jednou omylem prozvonila, ale pak jsme si psali, psali a psali.“
- **Ž1:** „...jsme měli samozřejmě nějaký krachy...občas jsme měli i takovou italskou domácnost.“
- **Ž1:** „...syn se nám povedl omylem v roce 2019... To jsme byli překvapení...“
- **Ž1:** „...zklidnili jsme se vlastně až s tím synem, že se musíme chovat slušně...“
- **Ž1:** „...Jsme hrozně, úplně odlišní, takže vůbec nevíme, proč spolu jsme, ale máme se rádi... Funguje nám strašně chemie, ale jinak absolutně si myslím, že nejsme k sobě stvoření...“; **M1:** „Moc to hrotí... Každý má jiný názor... Jde o to, jenom se sladit.“

- **Druhý výzkumný soubor**

Muž a žena ze druhého výzkumného souboru se seznámili během studia stejné střední školy, přesněji v roce 2011 na výměnném pobytu v Německu. Pár měsíců po návratu z pobytu začali vztah prohlubovat, a protože oba participanté pochází z Brna a studovali tam i vysokou školu, tak do společného bydlení se sestěhovali po mužově ukončeném studiu, a to po šesti letech partnerského vztahu. Společně se sestěhovali do Olomouce, kde si našli práci. Dva roky po přestěhování do Olomouce vstoupili do manželství a za necelý rok v dubnu 2020 se jim narodila dcera. Za další dva roky se rodina rozrostla o dalšího člena, kterým je dnes roční syn. Aktuálně tato čtyřčlenná rodina stále žije v Olomouci, ale bude se stěhovat do Brna.

- **Ž2:** „Tak seznámili jsme se na gymnáziu. Každý z jiné třídy...“; **M2:** „Na výměnném pobytu v Německu, přesto že jsme spolu už 3 roky chodili do stejné školy...“
- **Ž2:** „Tam jsme se seznámili a po pár měsících jsme spolu začali chodit a vlastně poslední ročník jsme už byli spolu. Potom jsme šli oba na vysokou a vzhledem k tomu, že oba dva jsme bydleli v Brně u rodičů, tak jsme byli pořád u rodičů. A vlastně až po vysoké jsme se sestěhovali do Olomouce.“

- **M2:** „Po dvou letech, no, v podstatě necelejch, jsme se brali, no.“
- **Ž2:** „Chvilku jsme pracovali, pak jsme se vzali...potom byla dcera.“; **M2:** „Po roce od svatby, v podstatě.“; **Ž2:** „Za jedenáct měsíců zhruba, a potom po dvou letech a měsíci syn.“
- **Ž2:** „Aktuálně bydlíme v Olomouci, ale budeme se stěhovat do Brna, kde rekonstruujeme byt.“

- **Třetí výzkumný soubor**

Muž a žena ze třetího výzkumného souboru se seznámili v srpnu 2011 během Světových dnů mládeže v Madridu. Světové dny mládeže je označení pro celosvětové setkání mladých lidí pocházejících z katolicky věřících rodin. Po návratu ze setkání se participanti začali navštěvovat a společný čas trávili různými výlety i s jejich rodinami, přáteli... Díky tomu navázali hlubší vztah, po třech letech muž požádal ženu o ruku a za další rok vstoupili do manželství církevním sňatkem. Manželé spolu bydleli v Olomouci, kde měli i zaměstnání a rok po svatbě v roce 2016 se narodila první dcera. Poté se přestěhovali do Šternberka k rodičům ženy a začali si spravovat koupený rodinný dům. Rok po narození první dcery se do domu nastěhovali a téhož roku se narodila druhá dcera. Za další dva roky v roce 2019 se narodil syn, který je třetím a nejmladším dítětem v rodině.

- **Ž3:** „Tak my jsme se seznámili na setkání mládeže s papežem v Madridu. Jeli jsme oba na stejnej zájezd...“
- **Ž3:** „...a vlastně díky tomu, že jsme jeli na setkání s papežem, tak jsme věděli, že oba dva pocházíme z církevní jako rodiny, věřící, takže jsme měli takový jako společnej, jak to říct...společný cíl...nějak jakože se vezmeme a budeme mít děti až po svatbě...“
- **Ž3:** „Po třech letech s mě požádal o ruku, po čtyřech jsme se vzali... A měli jsme vlastně svatbu v kostele a teďka jsme svoji osm let, to bude letos...;...hned po svatbě jsme založili rodinu, takže hned po roce po svatbě se nám narodila dcera. No a pak už to. Šlo nějak samo... Bydleli jsme vlastně v Olomouci v bytě, pak jsme se přestěhovali k našim a spravovali jsme tady ten dům po mojí babičce, která vlastně už tady žila sama a už to na ni bylo velký, takže nám ho přenechala, nebo jsme si to odkoupili od ní, a tak jsme to spravili a už šest let tady budem bydlet... Co se narodila ta druhá dcera, tak tady bydlíme, takže ona bude mít letos šest roků, takže šest let tady žijem.“

- **Čtvrtý výzkumný soubor**

Muž a žena ze čtvrtého výzkumného souboru se seznámili přes kamaráda na jaře 2003 a několik měsíců po seznámení, když i muž přišel studovat vysokou školu do Olomouce, se jejich vztah vyvinul v partnerský. Na jaře 2004 spolu začali bydlet na studentském bytě. Další akademický rok se přestěhovali do jiného bytu, kde spolu necelé dva roky bydli. Po dvou letech společného bydlení vstoupili v červnu 2006 do manželství. Pár týdnů před sňatkem muž ukončil studium a v září téhož roku začal působit jako učitel v malé obci kousek od Olomouce, kam se se ženou přestěhovali a začali plánovat rodinu. I když žena neměla dokončené studium, tak jí bylo lékaři doporučeno založení rodiny neodkládat. Početí prvního syna se podařilo za krátkou dobu, žena přerušila studium a první syn se narodil na podzim 2007. Po třech letech života v malé obci kousek od Olomouce, během kterého žena s malým dítětem ukončila studium, se rodina přestěhovala do Olomouce. Pár dní po přestěhování se narodil druhý syn, který letos oslavil třinácté narozeniny.

- **Ž4:** „...já jsem studovala s tvým spolužákem z gymnázia a přes něho jsme se seznámili, a když si přišel studovat do Olomouce, tak jsme spolu začali chodit.“; **M4:** „No asi tak rok to trvalo od té doby...jako co jsme se znali...“
- **Ž4:** „...Jsme se v březnu seznámili a v říjnu nebo listopadu jsme se dali dohromady, a pak jsme spolu asi po půl roce začli už i bydlet...“
- **Ž4:** „...Na začátku dalšího akademického roku, jsme se sestěhovali... Aa to byl můj třeták a vlastně do pátáku jsme tam bydli.“
- **Ž4:** „Muž dostal místo hned od toho dalšího září ve škole...takže v září začal učit a předtím v červnu jsme se vzali po našich, po mých filozofických, po tvých všech a ještě jsem neměla hotové ty druhé státnice, sociologické. Ty jsem dělala právě, až potom. No tak jsme se vzali, v červnu a v srpnu vlastně začal muž pracovat v Bohuňovicích a já jsem si prodloužila studium...“; **M4:** „...přestěhovali jsme se do Bohuňovic...“
- **Ž4:** „...já jsem si prodloužila studium, s tím, že nicméně už jsme plánovali děti, protože ze zdravotních důvodů mě bylo řečeno, že bych to neměla odkládat, takže já jsem teda ještě neměla hotovou diplomku, ale.. a druhé státnice, ale už jsme vlastně tomu nechali volný průběh a podařil se první syn velice rychle, takže jsem přerušila studium... Byla jsem teda na rizikovém těhotenství... Malý se narodil, vlastně rok potom, co manžel začal učit, že jo? To vyšlo tak hezky.“

- **M4:** „...po třech letech v Bohuňovicích jsme sehnali byt v Olomouci, na hypotéku, to bylo takový divoký. To tak rok trvalo, než se ten byt jsme koupili, protože tam bylo úmrtí toho bývalého majitele, ale tak dobře to dopadlo. Přestěhovali jsme se.“; **Ž4:** „Takže jsme si pořídili byt, když jsme měli první dítě, ale už jsme byli těhotní, teda s druhým...“
- **Ž4:** „...tři dny potom, co jsme se nastěhovali, tak jsem rodila to druhé dítě, no... Takže koupili jsme si teda byt na hypotéku. Já jsem byla na mateřské dál, mě to navazovalo, že jsem vlastně šla z vysoké školy na první mateřskou a pak hned na druhou...“

Jak je v rodinách rozdělena práce s přihlédnutím k genderovým rolím?

V této části analýzy se seznámíme s domácími a jinými pracemi v rodině i s tím, kdo je s ohledem na situaci v rodině vykonává. Uděláme si i určitou představu o spolupráci rodičů při plnění prací v rodině.

• První výzkumný soubor

Podle výpovědi ženy z tohoto výzkumného souboru zastává všechny domácí práce především ona, ale muž ji s některými činnostmi vypomáhá nebo se jich dle zájmu ujme. Větší angažovanost ženy do spravování domácnosti je zapříčiněna jejím častějším setráváním v bytě, protože je na rodičovské dovolené. I nákupy obstarává spíše žena. Jediné činnosti, které žena přenechává muži, jsou opravy bytu nebo jeho vybavení.

- **Ž1:** „...Furt nakupuju...“
- **Ž1:** „...Většinou samozřejmě já, ale taky pomáhá... Když vidí, že už tam mám moc velkej nepořádek, tak to vezme do vlastních rukou...“
- **Ž1:** „...Nežehlím, to nemáme ráda...;...ze sušičky prádlo vydělá... S košem chodí... Nádobí uklízí...“
- **Ž1:** „...On rád vaří, jakože jednou za čas. Vaří hodně dobře, jednou za čas si s tím jako vyhraje.. Když řekneš, že sám uvaří a tak. Ne úplně to rozdělení nemáme. Samozřejmě by to měla všechno moje starost nebo si myslím, že když jsem doma, tak jako že bych se měla o to postarat já, ale... On mi fakt jako pomáhá, no.“

• Druhý výzkumný soubor

Žena a muž z druhého výzkumného souboru plní domácí práce podle jejich vytíženosti. Oba se podílí na úklidu bytu. Protože je žena na rodičovské dovolené, tak se nakupování,

vaření, praní a sušení prádla věnuje jenom ona. Zato jedině muž pečuje o pokojové rostliny a zajišťuje údržbu bytu.

- **M2:** „Myslím, že jsme to nějak nedělili, že to spíš vyplynulo ze situace.“
- **Ž2:** „Tak vaření hlavně asi já.; **M2:** To ne asi, to určitě.“
- **Ž2:** „Aaa to uklízení tak nějak, na co kdo má sílu.“; **M2:** „Uklízení tak nějak napůl, asi. Bych řekl, že každé máme nějaký činnosti, tak nějak historicky, co vznikly a těch se držíme... Já vysávám.“; **Ž2:** „...to já taky, někdy.“; **M2:** Utírám prach, asi.“; **Ž2:** „...Kytky zalíváš!“; **M2:** „Starám se o kytky, noo. Ale tak to aji to, že mě to baví. A pak se něco rozbije, tak to opravím, ale jinak... To je asi všecko.“
- **Ž2:** (praní) „To je na mě... Akorát máme sušičku, takže žehlení víceméně odpadá,... a vaření hlavně kvůli dětem, protože... prostě vařím hlavně kvůli nim, no.“
- **Ž2:** „...prostě jak to vyjde. Někdy má prostě někdo, neříkám víc času, ale spíš prostě jedem vyloženě nestíhá nebo jednoho to štve víc, třeba.“

- **Třetí výzkumný soubor**

Žena ze třetího výzkumného souboru tvrdí, že si v plnění prací v rodině vypomáhají. Během doby, kdy žena byla na rodičovské dovolené, se o domácí práce starala spíše ona a muž ji sekundoval. Před několika měsíci se žena vrátila zpět do pracovního procesu, a když muž není na dvanáctihodinové směně, tak i bez ženy dokáže obstarat celou domácnost. Od vzniku rodiny má na starosti údržbu domu, auta a nákup sportovního vybavení pro celou rodinu především muž, ale i na plnění těchto povinností se žena výjimečně podílí. Co se týče nákupů, tak na ně chodí participant většinou společně i s dětmi.

- **Ž3:** „No, my jsme si to jako moc nerozdělovali, že třeba někdo to má úplně rozdělený, co, kdo dělá a my si tak jako spíš pomáháme, ale samozřejmě já jsem byla doma s dětmi,..., takže manžel chodil do práce a vydělával a v podstatě všecko, co se týkalo domů a tady těch věcí, zajišťoval on. A já jsem si spíš starala o takový ty domácí práce jako vaření, uklízení. Ale když on... On dělá vlastně na směny, takže když je třeba doma, tak mi pomáhal, takže vaří a uklízí taky, takže to nemáme striktně rozdělený, že by „to“ nedělal, nebo že bych dělala všecko já, ohledně domácnosti... Ale o takový ty jako technický věci jako je auto, dům, internet a tady ty věci, nebo nakupování různých materiálních věcí, tak zajišťuje on i třeba vybavení

a nakupování co se týče jako dětí, třeba kola... Jako na všem se domlouváme společně...;...když jsme něco opravovali, nebo to a já jsem mohla, tak jsme to dělali společně i jako mě baví práce i venku, třeba když jsme dělali něco se dřevem nebo nahoře...“

- **M3:** „To asi nemáme rozdělený nějak, kdo může nebo kdo není unavenej, tak tu práci udělá, ať je jaká je.“
- **Ž3:** „Protože chystá kola, výbavu, všechno, nebo když jedem na lyže, tak taky balí celý auto a já většinou zajišťuju děti...“

- **Čtvrtý výzkumný soubor**

Muž z tohoto výzkumného souboru tvrdí, že je schopný splnit všechny domácí práce, ale podobu domácnosti určuje žena. Vykonávání domácích prací bylo ovlivněno a dodnes je ovlivňováno různými okolnostmi. Za okolnost se dá považovat rodičovská dovolená ženy, během které obstarávala činnosti v domácnosti většinou ona. Jinou a v rodině opakující se okolností je další vzdělávání partnerů, které vždy na určitou dobu způsobuje větší zainteresovanost nestudujícího partnera do plnění domácích prací. Bez ohledu na okolnosti oba vykonávají činnosti spojené s jídlom nebo úklidem bytu. Za všech situací se o prádlo zajímá pouze žena a o opravy v bytě pouze muž.

- **M4:** „No, my jsme to nějak nikdy nerozdělovali... Manželka řekne, co potřebuje, nebo tak a já jsem docela submisivní, tak to jdu udělat... Já jsem byl vždycky schopný dělat úplně všechny práce, nebo jsem věděl, jak na to...;...žena vždycky dělala rozhodně jako brutálně víc než polovinu prací doma... Teď se to tak možná srovnává ještě pořád je to víc než půlka.“; **Ž4:** „Ehm. To si nemyslí...;... Já bych to ještě vzala od začátku. Na začátku... jsem byla na té mateřské, tak tam jsem dělala jako norma, samozřejmě většinu práce doma já, ale taky ne všechnu, a potom když jsem začala chodit do práce... Ono to bylo tak, jakože komu vyšel čas, tak třeba chystal svačiny, jídlo. My se i u toho vaření hodně střídáme, to samé umývání nádobí... Buď jsme vařili spolu a nebo jako na střídačku.“
- **Ž4:** „...takže tak napůl, no a co se týká těch ostatních domácích povinností, tak to máme asi jako kdo má na co čas.“; **M4:** „Tak většinu děláš ty, ty se třeba podíváš, že je někde nepořádek a jdeš to uklízet nebo řekneš, já prostě to nějak dám do kupy... a večer, protože já chodívám do postele dřív než žena, tak ona ještě jako to tam jde naposled zčeknout, protože on je takový supervizor všeho, co se děje.“; **Ž4:** „To si nemyslim, třeba kolem potravin, třeba teď,

když zase studuju, tak muž vlastně chystá většinou to jídlo. Já fakt jako o jídlo se jenom občas o víkendu starám... a třeba to, co je doma, tak to má v merku muž a nakupuje, maximálně mě třeba zavolá: skočit jenom pro chleba, pro pečivo, pro sýr, ale většinou třeba teď to jídlo, opravdu sleduje muž... Takže jako přijde mi, že jsme to nikdy neměli vyloženě rozdělené, třeba na mužské a ženské, to ne, ale spíš tak nějak jako vnitřně, co se týká toho sledování...;...takže takhle spíš jako je to na domluvě a tak nějak jako na obdobích, opravdu, když prostě studoval muž, tak jsem tak nějak jako víc jsem se starala já když teď studuju já...“; **M4:** „Žena pořád jako výrazně..., protože ona to prostě tak nějak jako má v hlavě, co je nebo není potřeba, já to prostě tak nevnímám...nedokážu to tak jako povnímat... Starost o celou domácnost, ve smyslu, co, kde je potřeba, to ne. Vzpomínej, jak mě dlouho trvalo vyměnit vypínač nebo dotáhnout něco.“

Jak je organizován čas členů rodiny?

Na organizaci rodin má vliv jak složení rodiny, pracovní život, tak zájmy obou participantů i jejich dětí. V této části si tedy vytvoříme představu o organizaci vybraných rodin.

• První výzkumný soubor

Organizace rodiny participantů prvního výzkumného souboru se odvíjí od části týdne. Během pracovního týdne je muž do odpoledních hodin v zaměstnání a žena pečuje o syna. Společný čas tak rodina tráví až v podvečer a většinou tím, že jdou na společnou procházku nebo na dětské hřiště. Dny pracovního klidu, kterými jsou v této rodině soboty, neděle a svátky, tráví v bytě nebo mimo něj různým programem. Program mimo byt organizuje zpravidla žena v zájmu dítěte. Osobní volný čas žena tráví např. saunováním a muž hraním konzolových her.

- **Ž1:** „Po práci většinou jdeme vždycky jenom ven se projít společně;... takže přes týden vlastně trávíme čas jenom kolem toho baráku. Prostě tam máme hřiště, syn se rád houpe... Aaa o tom víkendu je to tak... Vlastně dopoledne máme takový línější a až potom obědě... Nebo když na ten výlet, tak prostě musí stát a musíme jet ráno zase kvůli tomu synovu spaní.“
- **Ž1:** „Jo, a nějaký ten výlet, nebo tak vždycky naplánuju, aby nemusel on řešit. On řídí...;... Já mám víc toho času, on v té práci jako nemá ten prostor. Já si furt něco googlim a vidím na Instagramu nějaký hezký místečka...“

- **Ž1:** „Pravidelně chodíme na bazén, chodíme na Aquáč, minimálně jednou týdně... Tak od roku syna se soustředíme jako na zvířátka, takže objíždíme ty zoo, dinoparky a to každé rok na jaře, na podzim... Tady jak je Zlatá farma tak tam mají kravičky, kozy... Takže spíš na ty zvířata... Letos se budem soustředit na koncerty. Štístko a Poupěnka a takový, takže to budeme. To nás čeká...;...zkoušíme různě aj ty koutky a tak...“
- **Ž1:** „...o víkendech si ho bere, abych měla aspoň chvíli pro sebe.; Vždycky, on hraje na PSku...“

- **Druhý výzkumný soubor**

I organizace rodiny participantů druhého výzkumného souboru je ovlivněna pracovním časem muže. Žena je zaměstnána péčí o dvě děti, kterým se rovněž snaží vytvářet program. Podle participantů v jejich rodině program pro děti i celou rodinu organizuje ve vnitřních prostorech spíše žena a ve venkovních spíše muž. Osobní volný čas oba partneři tráví pohybem, např. svižnější procházkou nebo jízdou na kole.

- **M2:** „Záleží o co jde. Myslím si, že volný čas spíš já... a výlety a tak. Aaa to je asi aji daný tím, že si myslím, že víc třeba jezdím na kole nebo se pohybuju jako někde, kde si řeknu, je to hezký prostě, a pak tam vezmu rodinu. Aaa školičku...;...Já bych to ještě rozdělil možná: venku; vevnitř, protože vevnitř spíš to bude asi na tobě...“; **Ž2:** „Jo, vevnitř spíš jako tvořím s dcerou já a venku... Záleží, jestli jdeme všichni...“; **M2:** „...v zimě jsme byli venku, prostě na sněhu. Snažím se chodit vždycky do přírody, někam do lesa a na sních. Někam se prostě projít na výlet... Nebo třeba se i rozdělíme, že vezmu jenom dceru.. Jedem na to kolo spolu a manželka je s malým doma nebo...“; **Ž2:** „...nebo se jdu konečně svižně projít, protože s dcerou svižná chůze s kočárkem je nemožná“; **M2:** „Takže hlavně chodit ven jako není to tak, že bysme jezdili do nějakých, nevím, třeba dětských parků zábavních, což asi budem až budou starší.“; **Ž2:** „...Maximálně když jdeme třeba do Globusu se najíst někdy, tak tam má dětský koutek a stačí jí to.“

- **Třetí výzkumný soubor**

V této rodině pracují oba rodiče a děti navštěvují mateřskou a základní školu, takže organizace této rodiny je ovlivněna všemi členy. Nejvíce však mužem, který pracuje v nepřetržitém provozu ve dvanáctihodinových směnách. Od toho se odvíjí společný čas všech členů rodiny. Když během pracovního týdne, kdy žena chodí do zaměstnání a děti do škol, má pracovní dny i muž, tak se o děti v ranních hodinách a po práci stará žena.

Pokud muž nemá službu, odvede děti ráno do škol, odpoledne je vyzvedne a až žena přijde z práce, podnikají společný program. Pokud má muž dny pracovního klidu stejně jako žena o víkendu a neúčastní se výuky v rámci dalšího vzdělávání, dopoledne participanti tráví plněním povinností v domě nebo okolo něj a odpoledne vyráží s celou rodinou za programem. Společný rodinný program mimo dům na pár hodin i více dnů plánuje a organizuje muž, ale se ženou vše konzultuje. Mimo to společně i zvláště všichni členové rodiny navštěvují šternberskou farnost. Osobní volný čas muž tráví např. sportováním nebo s přáteli a žena masážemi, aktivitami při farnosti nebo s přítelkyněmi.

- **M3:** „To se odvíjí od těch mejch služeb. Protože já dělám od pondělí do neděle. Ne jako každý den, samozřejmě, ale v nepřetržitým provozu, ty dvanáctky. Takže když mám volno, tak jdeme na výlet, když jsem v práci, tak jste jenom doma, nebo jdete někde tady kolem...“; **Ž3:** „No do toho manžel ještě studuje v Brně, takže do toho má ještě o víkendech občas školy. Ale co se týče dovolené, tak to většinou sleduje muž, protože on prostě projíždí internet a shání různé chaty, kam by se mohli jet nebo výlety. Takže to shání on. Dřív, třeba když jsme někde měli jet a věděli jsme do jaké oblasti pojedeme, tak jsme společně vymýšleli výlety, jako co navštívíme... Takže to jsme dělali dohromady spolu. Třeba večer jsme si sedli, vymysleli jsme celý týden podle počasí, kam můžeme zajít... Většinou jezdíme na kola...“
- **Ž3:** „No, když prostě není doma, což on dělá dvanáctky, takže od rána do večera je v práci. To znamená, že od rána od toho, kdy vstanou až do večera, se o ně starám já. No a když je doma...já chodím ráno do práce. Pak přijdu odpoledne a pak s ním třeba jdeme na procházku nebo podnikáme něco společně. Jdeme nakoupit, společně...“
- **Ž3:** „...když máme volno společný, tak ho strávíme společně....;...když pracujeme oba, tak je to tak, že si třeba rozdělíme práci, každé půl dne. Třeba já dělám něco doma, on dělá něco venku, nebo teďka spravujeme podkroví... A pak odpoledne, po obědě se domluvíme, že vyrazíme někde a jdeme ven, nebo navštívíme kamarády, sousedy tady, společně, nebo jdeme jenom tady do parku na pivo a děti si tam hrajou na hřišti. Takže je to takhle, že většinou dopoledne něco děláme, vaříme, uklízíme a odpoledne po obědě vyrazíme někde na výlet do večera...“

- **Ž3:**,...já třeba chodím na masáže nebo za kamarádkou na víno. Manžel jezdí na kole, na bruslích a nebo taky s kámošem na pivo... Taky mám někdy nějaký aktivity, jako co se týče farnosti, kostela...“

- **Čtvrtý výzkumný soubor**

V rodině participantů ze čtvrtého výzkumného souboru jsou dvě pracující osoby s podobnou pracovní dobou a dva školáci v pubertě. Tato rodina je tedy organizována s ohledem na všechny členy. V této rodině veškerou organizaci i společného času všech členů zajišťuje žena, která má přehled o programu celé rodiny. Muž během organizace rodiny se ženou spolupracuje a dojednává jednorázové akce. Při organizaci mají participanté více prostoru na aktivity v rámci osobního volného času. Osobní volný čas žena tráví např. lektorováním v HŠ Yamaha i jinými hudebními aktivitami a muž IT činnostmi. Společně participanté navštěvují různé kulturní akce a setkávají se s přáteli.

- **M4:**,...ale celkově tohle to má v gesci jako žena. Žena má přehled o tom, co se děje, kdy je potřeba něco udělat...ona to prostě tak jako pojme...“
- **Ž4:**,...Kdo, co sleduje, tak já spíš jako u těch děcek, tu organizaci...“
- **M4:**,...Oba hrajou na hudební nástroje...“; **Ž4:**,...a tak třeba hrajeme spolu, no když je to problém, tak my jdeme třeba hrát spolu.“
- **M4:**,Žena má vysoce organizovaný svůj čas... Žena mívá spoustu aktivit...; ...Ona prostě je společenský tvor... To znamená, že když má volno, tak si něco vymyslí. To je třeba lektorování v Yamaze nebo... tak celkově jako, má ráda, když má nějaké aktivity, které jsou mimo domov, třeba s náma, jako to není problém...“; **Ž4:**,Jako to jo. Vždycky jsem zpívala třeba ve sboru. To jsou dvě hodiny týdně, které mám pro sbor.“; **M4:**,...teď jako...jde si s kámoškama jednou za půl roku někam nebo tak, ale o to nejde. Jde o to, že to má ráda, nějakým způsobem, takže ta organizace jejího času se od tohoto docela dost odvíjí, protože přes tyhle ty aktivity, jako je Yamaha nebo sbor nejede čas.“
- **Ž4:**,No, muž ten... je rád doma, protože se zabývá aktivitami doma. On se rád zabýval a zabývá tak jako...stavět nějakého robotka, programovat nějakého robotka... Na druhou stranu na nějaké pivo s kamarádama si zajdeme buď spolu a nebo ty s nima chodíš taky sám...“
- **M4:**,No aaa... Pořídili jsme si chalupu... Tam máme tu společnou aktivitu bokem a máme dvoje rodiče. To znamená, že prostě my jako doma moc nepobudeme...prostě ty volný časy často trávíme jinde...“; **Ž4:**,To se stává

akorát teď, protože naštěstí máme i aktivity, které nás drží doma. Například koncert, měli jsme ples sborový... chodíme spolu do divadla, tak jako jednou za čas...;...co děti povyroستly, tak třeba na sborová soustředění jsme začli jezdit spolu...“

- **Ž4:** „...my jsme poměrně hodně ty aktivity... Když byli malí, tak jsme je měly takové, abychom je měli společné. A teď, jak už se večer pohlídají v uvozovkách sami, tak si můžeme dovolit jít třeba do toho divadla jako spolu, ale zas na druhou stranu...je rádi do toho divadla vezmeme taky... Takže dřív to bylo tak, že teda do divadla jsme je úplně nebrali, ale zas na druhou stranu na dětská představení to jsme chodili taky společně... A třeba, i když jsme si k nám pozvali třeba kamarády, tak oni většinou u toho byli, že to bylo takové jako společné...“
- **M4:** „Nikdo nemá nějakou vedoucí roli, tak ty většinou rozhoduješ o tom, co se bude...ve smyslu, že...ne že by rozhodla, ale dojde a zeptá se, budeme dělat to a to?...a já většinou řeknu, jo.“; **Ž4:** „...jo, jo...třeba ty procházky...jet na chalupu...stejně tak k těm rodičům, no. To plánujeme, když je zrovna volno...“; **M4:** „...takže takové to větší akce plánujeme my nebo žena a drobné akce třeba jít na pivo s kamarády, tak to většinou zase domlouvám já.“

Jakým způsobem je v rodinách zajišťována péče o děti?

Pečovat o děti je odnepaměti posláním žen. Jak je tomu ve vybraných rodinách se dozvíme v této části.

• První výzkumný soubor

V rodině participantů tohoto výzkumného souboru je jedno dítě a žena o něj pečuje nepřetržitě v rámci rodičovské dovolené. Žena o syna pečuje všemi způsoby a muž je do některých činností zapojován. Přebalování se muž podle ženy určitou dobu vyhýbal, ale v současnosti se dokáže bez dohledu ženy o syna postarat.

- **Ž1:** „Jsme spolu jakože dýl... Teďka jsme měli období, kdy syn chtěl jenom mě, takže chudák nemohl dělat vůbec nic...přebalit, nakrmit, vůbec.. nic...Ale jinak se snaží, jako když přijde z té práce, tak samozřejmě s ním chce trávit čas, tak jdou třeba spolu do vany...;... Vždycky mi chystal večer mlíka...;... Vždycky, on hraje na PŠku a tak, tak ho měl vždycky na prsách, kde si ho uspal a hrál s ním...“

- **V:** „A přebalování a další péče? Staral jste se o něj i takto?“; **M1:** „Když to šlo. Když byl malej, tak nemohl nic říct, neměl svůj názor, takže to šlo...“; **Ž1:** „...Akorát pokakaný plíny nechtěl... Ale pak, on furt říkal, jak se mu to jako nelíbí a pak z něho vylezlo, jenom že se mu nechce, že s tím jako nemá problém.“
- **M1:** „...„Když ho hlídám já a maminka není doma, tak je zlatej. Poslechne. Ale jakmile má doma dva rodiče tak zkouší...“

- **Druhý výzkumný soubor**

Jelikož se v této rodině nacházejí dvě děti, participant jako rodiče musí péči více organizovat. Sice je žena s oběma dětmi na rodičovské dovolené, ale muž je do péče zapojován denně. Péče o dítě se začal účastnit brzy po narození prvního dítěte, jelikož častěji setrval s rodinou v bytě kvůli pandemii Covid 19. Muž v rámci péče o děti mimo domov ženě pomáhá pouze s uspáváním v dětském kočáru. Jiné způsoby péče např. navštěvování lékařů zajišťuje pouze žena.

- **Ž2:** „Tak jako miminko potřebuje hlavně tu mámu, že jo?“; **M2:** „Joo, jako, krmit, přebalit, tak to byla maminka, samozřejmě.“; **V:** „A pomáhal jste?“; **Ž2:** „Tak ono nás to zasáhlo... Vlastně začátek koronaviru, že jsme byli doma, takže myslím, že po dvou měsících už ji přebalil poprvé.“; **M2:** „To řekni ty, jak se moc pomáhal?... Jako snažil jsem se, ale ne úplně ve všem.“; **Ž2:** „Tak když s byl doma, tak tak to bylo jako dobrý...“; **M2:** „Spíš jít s kočárkem ven, pohrát si a tak. Jako s přebalováním zrovna moc ne.“; **Ž2:** „S krmením taky ne, protože byla kojená, vlastně umělý neměla nikdy,... takže to mě nemohl nikdo zastoupit.“; **M2:** „A s tím druhým si myslím, že je to úplně stejně.“; **V:** „Jo, takže se nic se nezměnilo s druhým dítětem. Co se týče péče o dítě.. koupání, právě to krmení, vození...“; **Ž2:** „Tak to je spíš takový jako nárazově. Že někdy třeba byl měsíc, dva, že dcera chodila spát s tatínek a já jsem uspávala vedle třeba syna a nebo třeba nevím ani snad pár měsíců se koupali, nebo se koupá dcera s tátou. Teď se zase koupají se mnou a je to tak jako, spíš, jak to vyplyne ze situace, a tak nějak se to přelívá.“
- **M2:** „... doktorku a takový prostě věci tak to zas manželka.“

- **Třetí výzkumný soubor**

Muže ze třetího výzkumného souboru můžeme podle výpovědi ženy považovat za jejího rovného partnera v péči o všechny tři společné děti. Muž byl totiž po narození druhé dcery postaven do situace, kdy se musel ze zdravotních důvodů ženy postarat o dvě malé děti

sám. Do dnes muž pečuje o všechny tři děti ve spolupráci se ženou. Muž ženu zastane i během návštěv lékařů nebo při čtení pohádek před spaním.

- **Ž3:** „Musel. Musel, protože... U té první dcery to bylo náročné v tom, že ona hodně brečela, než jsme zjistili, třeba že nemám mlíko... Většinou po měsíci hned přešli na umělý, ..., takže... v podstatě mohl i kojit. A když byli malí, tak hodně třeba i v noci pomáhal a vstával k nim, protože jsem byla třeba vyčerpaná, takže i přebaloval všecko. Dělali jsme všechno... i koupal, takže byl úplně skvělejší“; ...když se druhá dcera narodila, tak jsem... po třech měsících skončila v nemocnici, takže na něho zůstalo vlastně o první dceru se starat, teda, která měla rok a čtyři měsíce a o druhou dceru, která měla tři měsíce a přešla na umělý... nemohla jsem kojit, nemohla jsem se o ně starat. Takže v podstatě on do toho byl hozenej...“; ... „Noo, takže se všecko naučil, no. Ale už i u první dcery... Byla jsem unavená, vyčerpaná... Takže, když bylo potřeba třeba starat se o ně celý den, tak nebyl problém, se takhle vystřídat.“
- **Ž3:** „...když vlastně jsem s nima sama, tak je všechny odvádím já a vyzvedávám, protože odchází hodně brzo a vrací se pozdě, ale když je doma on, tak já jdu do práce a on všecko, tady to obstarává a zavede je vyzvedne a jde s nimi k lékaři.“
- **Ž3:** „...manžel, jakože třeba je koupe, nebo čte jim pohádky, když je doma...“
- **Ž3:** „...co se týče dovolené, tak... balím oblečení a vybavení pro děti, nebo co se týče léků a jídla. Nebo vymyslím jídelníček na celý týden, co budeme vařit, co musíme sbalit a tak...“

- **Čtvrtý výzkumný soubor**

Děti z rodiny participantů čtvrtého výzkumného souboru již nepotřebují pravidelnou péči, ale oba partneři zavzpomínali, jak o ně pečovali. I v této rodině byl muž zapojen do péče o děti maximálně a žena jeho schopností a ochoty využívá dodnes např. při návštěvě lékařů nebo učení se s dětmi do školy.

- **Ž4:** „Manžel třeba, i když byli kluci malí, tak on byl schopen třeba staršího syna krmit z lahve, když jsem odstříkala mlíko, on v podstatě skoro i kojil...“
- **Ž4:** „No, takže diplomku jsem teda dělala s prvním synem, a potom jak jsem vždycky psala diplomku a učila se tak manžel chodil s prvním synem s kočárkem ven...“

- **Ž4:** „No a ostatní povinnosti, učíme se s dětmi taky na střídačku, kdo prostě... protože manžel je matikář, fyzikář, tak tak spíš jako ty přírodní...“
- **Ž4:** „...a přebalovali jsme na střídačku, koupali jsme na střídačku...“; **M4:** „...no, ne na střídačku, jak kdo měl čas... nebo spolu, často...“
- **M4:** „... Tam je ten problém, že když třeba... chození k lékaři, když... já to rád nechávám na ženě, že nesnáším naši doktorku...“; **Ž4:** „...ale chodíme na střídačku...;... když ty sis mohl třeba vyměnit ty hodiny nebo posunout, tak jsi šel...“; **M4:** „Jo, jo šel jsme. Teď několikrát jsem šel teď s mladším synem, když byl ten problém s těma kolenama.“

Jak rodiče pojali výchovu svých dětí?

O výchově jsme se v teoretické části této diplomové práce zmiňovali několikrát. Hovořili jsme o ní i s participanty. Jakým způsobem nebo k čemu své děti vychovávají se můžeme dočíst níže.

• První výzkumný soubor

Rodiče pojali výchovu jediného dítěte tak, že žena začala praktikovat určitý způsob výchovy a muž sice požaduje určité nároky od chování dítěte, ale s výchovou souhlasí a řídí se jí. Rodiče se snaží se synem komunikovat. Vychovávají ho k osobní hygieně a sebeobsluze, k pořádku, k hudbě, pohybu a ručním pracím i ke vztahu k ostatním lidem či zvířatům. Fyzickými tresty opovrhují, ale ve vyhrocených situacích je již užili. Pro nízký věk chlapce a podle způsobu výchovy jej jinak netrestají. Odměny volí v podobě sladkostí nebo hraček.

- **Ž1:** „...i co se týče výchovy, tak prostě větší váhu mám já. Jsem se synem doma, on je přes celý den v práci, takže.. ale souhlasí se mnou ve všem...v tomhle se docela jako shodneme...“
- **Ž1:** „Teďka moderně se to jmenuje Respektující výchova... Manžel jí říká rozmazlující výchova, ale on to nevidí jako celek, že není doma celou dobu se mnou...“; **M1:** „Já mám prostě názor, že by to dítě mělo mít nějaký hranice...“; **Ž1:** „Ty je nevidíš, on je má.“; **M1:** „...já přijdu domů, šestkrát mu řeknu, ať něco nebere, protože nechci, aby to vzal, abych to třeba ráno pak nehledal, když jdu do práce, aby nedej Bože budete spát, bude to u vás v pokoji a on prostě stojí a ne!...“; **Ž1:** „No, protože je pak rozdivočenej a neposlechne tě, protože je šťastnej, že prostě přijdeš z práce...“

- **Ž1:** „...Jsem jako proti mlácení, že ho nebiju. Párkrát mi ujely nervy samozřejmě neříkám, že ne... Ale snažím se s ním jako prostě mluvit a myslím si, že čím je starší, tím víc mě prostě rozumí...“; **M1:** „Já bych neřekl, že se neshodneme. Tu tvoji jakooo výchovu, kterou chtěla, tak se mi líbí, ale prostě tam je potřeba nebo myslím si, že je na místě častěji zvednout hlas a dát mu prostě najevo, že je něco špatně...“; **Ž1:** „To já dělám, když jsme doma sami...“
- **Ž1:** „Když už jde do úzkých a má třeba blbej den, nebo se jako špatně vyspí, tak pak na nějaký lízátko nebo tak lákáme, no ale...;...Mě nepříjde totiž, že zlobí, že většinou když je něco špatně, tak je buď hladovej, nevyspanej, prostě já to vidím jako ten celek... Takže tresty jako takové to ještě ne...“
- **Ž1:** „Máme jednu měsíčně zavedený, že když přijdou penízky – výplata jakože, takže když je tak nějak hodnej, takže mu koupím jako hračku, kterou si sám vybere... pochopil to, vždycky se pak ptá jako kdy přijdou penízky, že si vybral, že viděl...“
- **Ž1:** „...ráno prostě začínáme zuby, oblíknout. Teďka ho učím skládat si věci do školky, sám se umí vysvlíknout... Uklízíme hračky, teďka už každé večer a i během dne se snažíme. Hodně malujeme, to toho hrozně baví, takže vždycky takovou výtvarku... Aji tu hudebku, to zpívání ho baví, že máme doma taky nástroje, tak aj vytahujeme právě ty leporela, že to se mu fakt jako líbí... Teďka budeme kupovat kolo, takže ho chcem k tomu sportu.. zjistit, co ho bude bavit...“; **M1:** „...a pak bych chtěl hokej...“

- **Druhý výzkumný soubor**

Základem výchovy v rodině participantů je komunikace. Rodičům při výchově záleží na formování osobnosti dítěte a jeho hodnot. Tříletou dceru vychovávají k osobní hygieně a sebeobsluze, k ručním pracím, hudbě, pohybu i ke zdravému životnímu stylu. U ročního syna postupně s výchovou začínají. Rodiče se fyzickým trestům vyhýbají a nepřiznávají ani jiné tresty. Podle jejich slov se snaží dceři vysvětlit, co a proč se jim nelíbilo. Při odměňování nevyužívají sladkostí ani jiných hmotných dáreků, ale pozitivní slovní evaluace.

- **Ž2:** „Tak snažíme se, aby jako měla nějaké základní hranice...snažit se s ní prostě domluvit. Teď už to i docela jde...“; **M2:** „...Myslím, že se snažíme komunikovat s těma dětma hodně a jakoby ptát se jich, třeba co si myslí nebo proč se jim něco nelíbí, líbí. Někdy je to teda těžký na ně nevyjet, ale snažíme

se prostě se udržet. A myslím si, že nebo aspoň to za sebe tak, že bych chtěl, aby byly prostě slušní čestní lidi.“; **Ž2:** „Aby měli zdravé sebevědomí...“

- **Ž2:** „Tak už třeba jenom v té komunikaci je vidět, že často ona potom na nás používá stejné fráze jako my na ni...;...jako vyhýbáme se fyzickým trestům, což jsem zjistila, že taky není úplně obvyklý. A vyhýbáme se cukru, což taky některým vadí...“
- **M2:** „...Určitě se to snažíme dělat jakoby po svém nebo tak, jak chceme my. Což neznámá, že si neposlechneme jiné názory, ale...“; **Ž2:** „...snažíme se dělat pro ně prostě to, co si myslíme, že je nejlepší?...“
- **M2:** „Snažíme se...nepraktikovat ani jedno, ale spíš se domluvit, když dcera něco chce, tak prostě jí to dovolíme, ale nastavíme si nějaký limit, takže řeknem ještě dvakrát a dost.“; **Ž2:** „Zas, aby si nemyslela, jako že má něco za odměnu...“; **M2:** „...a vysvětlit jí, proč to tak je, že prostě nemůže koukat na tablet od rána do večera...“; **Ž2:** „...ale že ho máme prostě k čištění zubů a prostě dokouká si pohádku a stačí.“
- **Ž2:** „...řekneme, že máme radost, že jí to podařilo...“; **M2:** „...Já si myslím, že je to spíš jako o té komunikaci, že se snažíme ji pochválit a nebo naopak říct prostě, že se nám něco nelíbilo, co udělala, proč se nám to nelíbilo...“; **Ž2:** „A vysvětlit jí, proč se nám to nelíbilo...aby to dávalo všechno smysl.“
- **Ž2:** „Jo, vevnitř spíš jako tvořím s dcerou já a venku...“; **M2:** „...Jedem na to kolo spolu...v zimě jsme byli venku, prostě na sněhu...“; **M2:** „...Aaa navštěvujete školičku (Hudební školu Yamaha)...“

• Třetí výzkumný soubor

Všechny tři děti jsou oběma participanty jako rodiči vychovávány v křesťanské víře. Velký význam pro participanty má užší i širší rodina, v rámci které děti vedou k vytváření dobrých vztahů a spolupráci. Mj. jim záleží na tom, aby děti byly samostatné a dokázaly kriticky myslet. Oba rodiče děti vychovávají k osobní hygieně a sebeobsluze i k pořádku a domácím pracím. Rozdíly ve výchově dívek a chlapce nepřiznávají. Žena děti vede k hudbě a muž k pohybu. Rodiče děti trestají buď fyzickým trestem nebo zákazem oblíbené činnosti, ale trest podle nich přichází až po neúspěšném domlouvání. Odměňují především zážitky (jízda na kole, výlet, návštěva hřiště atd.). Sladkost nebo hmotná věc je výjimečnou odměnou.

- **M3:** „...Tak, aby měli dobré vztahy mezi sebou... Já se snažím vést k samostatnosti... Aby prostě byli připraveni na život... Aby si uměli zavázat

boty, obléct bundu a prostě... Podívali se, jak je venku a podle toho se oblíkli...“

- **Ž3:** „Vychováváme je hodně ke sportům. Chodí do gymnastiky... Když ještě jsem byla na mateřské, tak jsme spolu chodili do toho kroužku Yamaha, ..., takže i v té hudbě se je snažíme vzdělávat, že i zpívají se mnou. Máme takovou menší scholičku, kde zpívají... Takže já je vedu, tak spíš k tomu zpěvu, manžel je vychovává v té sportovní sféře, jakože na kole jezdí, na lyžích... A vlastně vychováváme ve víře, že chodí do kostela.“
- **M3:** „Aby se tu cítili dobře... Abych věděli, že rodina je základ...“;
Ž3: „Snažíme se, aby se stýkali vlastně s rodinou, okolní...aby se stýkali i s kamarády, s dětmi jinými...“
- **Ž3:** „Většinu si hrajou společně, vymýšlí společný hry, ale nemyslím si, že je vychováváme jako nějak rozdílně kluky, holky. Dělej všeci všecko společně...“
- **Ž3:** „...když třeba neposlechnou nebo dělají něco, co třeba už jsme jim řekli několikrát a pořád to dělaj, tak dostanou od nás na zadek... Odměny jsou u nás většinou zážitek... Od začátku to bylo tak, že se nesnažíme jim dávat sladkosti a takový věci...;...Pomůžou nám třeba s úklidem, s vařením nebo se pomůžou třeba sbalit, nebo něco, tak tím jim dáme jako odměnu to, že odpoledne s nima strávíme ten čas a jedeme někde třeba na ty kola nebo na výlet...Hřiště...Nebo se jich zeptáme, kam by chtěli...;...když se s nima trápím fakt celý den, ..., tak si vyberu jedno dítě, který nejvíc spolupracovalo a dám mu prostě něco, třeba i ten bonbon nebo něco navíc, co těm ostatním nedám a řeknu, že to má za to, že mi třeba pomohlo nejvíc uklízet nebo uklidilo pokojíček samo, aniž bych to řekla třeba dopředu...“
- **Ž3:** „...Oni se rádi dívají večer před spaním na pohádku, takže když jim řeknu, že když se nestihnou obléct, vyčistit zuby...tak jdou spát prostě bez pohádky, takže u nás je ta pohádka taková motivace...takže nepuštění pohádky je trest. Nebo dostanou na zadek. Nebo když třeba někde jdeme a oni se nenachystají, tak zůstávají třeba doma a ten, kdo se obleče, nachystá se, tak jde... Takže v tomhle je taky trest, že zůstává doma a nikam nejde...“
- **M3:** „...Se s nimi snažím nějak domluvit, vždycky. Ale ne vždycky to jde...“;
Ž3: „Líp se s nimi komunikuje, když jsme s nima sami...“

- **Ž3:** „Vyklízí myčku, pomáhají hlavně manželovi...u vaření, třeba obalují řízky všeci tři...někdy i se mnou u pečení, když jsme dělali třeba perníčky... Takže vykrajují... A když uklízíme, tak jsou schopni vysávat, vytírat...“
M3: „...jo... Sice to člověk musí po nich udělat znova, ale takovej ten návyk tam mají.“; **Ž3:** „Oni hlavně to chtěou dělat...,ale dlouho je to nebaví. Takže my se smíříme s tím, že oni si to ošahaj, udělaj, my jim dáme ten prostor, a pak si jdou třeba hrát, ale mají ten pocit, že pomohli. I s uklízením, třeba co se týče prádla, taky pomáhají... Snažíme se, aby si po sobě uklízeli, aby nenechávali nádobí na stole, aby nenechávali na zemi oblečení...“

- **Čtvrtý výzkumný soubor**

Způsob výchovy v poslední rodině se s rostoucím věkem synů a kvůli různým okolnostem postupně vyvíjel, ale základ zůstal ve vychovávání vzorem. Změnu ve výchově synů zapříčinila diagnóza staršího syna, před kterou byla výchova pro participanty náročná. I přesto oba syny vychovávali a vychovávají k samostatnosti, dodržování pravidel a povinností, k pořádku i domácím pracím a k hudbě. Tresty a odměny jsou v této rodině s dětmi v pubertě náročné uchopit, ale u obou synů se osvědčila komunikace nebo dohoda ve formě smlouvy.

- **M4:** „My moc nevychováme... My tak nějak spolu žijeme, a tak nějak jednáme a to je tak jako všechno... Oni vidí, že my čteme. Vidí, že my se všichni učíme, tak starší syn tady s tím neměl nikdy problém, no. Prostě kopíroval to, co děláme my úplně absolutně. S mladším synem byl vždycky větší problém, protože ho to bylo živější nebo je živější dítě. Je dost trucovitý...;...zase jako žena má prostě přirozený smysl pro povinnost, tak jak to vyžaduje i po těch děckách. Nemyslím, jako že by je tím záměrně takhle vychovávala, že prostě ta povinnost je důležitá, ale ona to prostě takt cítí...; Oba hrajou na hudební nástroje...“; **Ž4:** „...Chodil do Yamahy teda, od dvou roků asi... ten mladší...“
- **Ž4:** „...starší syn s odkladem nastoupil do první třídy, protože dostal ve svých necelých šesti letech diagnózu z SPCčka. On má Aspergerův syndrom. Je to autista, a tak to bylo takové hodně náročné.; to bylo takové jedno z nejhorsích období, mám pocit, takové hodně náročné...“; **M4:** „...to spíš byla už úleva, taková, že už jsme věděli, o co jde... on jako nereagoval standardně na jakési výchovné metody...“; **Ž4:** „Nebo vůbec na komunikaci...“; **M4:** „...jako vyhrožování, když udělal něco špatně... prostě, když někomu řeknete, nedělej

to, tak jako... On to prostě nikdy nevnímal tímhle způsobem...ale jakmile jsme získali tu diagnózu, tak jsme si konečně něco mohli přečíst a zjistil,...co dělal prostě hrozně blbě...“; **Ž4:**„...to nebylo, že bychom dělali něco blbě úplně extrémně, ale že prostě je má diagnózu, takže je potřeba to dělat jinak... On fakt čím jako rostl, tak bylo vidět, jak se to zlepšilo...“

- **Ž4:**„...mladší syn je takové to dítě poměrně konformní, takže samozřejmě potřebuje mobilní telefon a chtěl by na něm trávit spoustu času... To máme vyloženě jakože dohody, smlouvy, že může, třeba... Ze začátku to bylo tak, že jak dlouho chce třeba hrát nějakou hru, tak dvojnásobný čas musí přečíst...;...spolu jsme sepsali smlouvu, že když po nějakou dobu teda si bude plnit povinnosti...“; **M4:**„On ji automaticky začal porušovat... ale zase to celé zmírnil...“
- **M4:**„...že bychom měli nějakou strategii výchovy, to asi ne.“; **Ž4:**„To ne, ale tak jako je pravda, že nenecháváme je úplně svému osudu... chceme vědět, co dělají...“

Jak v rodinách spravují finance?

V současné době většina osob má založený bankovní účet, jinak tomu není ani u našich participantů. Ve vybraných rodinách můžeme nalézt odlišnost v počtech účtů, ze kterých jsou rodiny financovány nebo v přístupu k rodinným financím.

• První výzkumný soubor

I když jsou participanté z prvního výzkumného souboru manželé, tak po uzavření sňatku spravují finance stejným způsobem jako před ním. Participanté tedy mají každý svůj bankovní účet, na kterém si vytváří finanční historii. Příjmy rodiny jsou ve formě mzdy, rodičovského příspěvku a příjmu ženy během rodičovské dovolené. Při nakládání s příjmy participanté spolupracují, ale žena má o výdajích rodiny větší přehled, proto s financemi určenými rodině manipuluje většinou ona.

- **Ž1:**„...jak přišel ten rodičák, tak já jsem měla míň peněz, takže vlastně já si většinou z toho rodičáku starám o drogerku, o syna, nakupuju. Furt nakupuju a takový věci pro syna jakože já a on nám obstarává obživu...“
- **Ž1:**„Ne to máme každé svůj...a většinou posílá on ty peníze mě někdy ne. Je to pokaždé jinak. Nemáme v tom řád...už tomu dáme řád, a za chvíli už budu pracovat, takže pak to bude zase úplně jinak. Máme každé řád jako svoje peníze, že nechceme dohromady vůbec. Takže každý svoje.“; **M1:**„Tam

ani nejde o to, že bych měl rád svoje peníze. Tam jde spíš o to, že si tam buduji svoji finanční historii jakoby na svém účtu. Ona má, teďka teda nee, ale budu je si na svém. Do budoucna nějaká může být hypotéka nebo něco..“

- **Ž1:** „Teď až máme toho syna tak, a tím, že měnil ty práce, tak to máme prostě takový rozházený. Ale zvládáme to, no každý měsíc je to jinak, ale vždycky se prostě domluvíme.“

- **Druhý výzkumný soubor**

Participant z druhého výzkumného souboru mají každý vlastní bankovní účet, ale vytvořili si i společný, pomocí kterého pokrývají rodinné náklady. Příjmy rodiny jsou ve formě mzdy a rodičovského příspěvku. Společnými rodinnými financemi žena zajišťuje chod domácnosti a muž, který finance rodiny spravuje, obstarává ostatní finanční i administrativní záležitosti.

- **Ž2:** „A tak staráš se jakoby o chod domácnosti jako prostě, co se týká zařízení energií, nájmu a všechny tady tyhle ty technický věci...“; **M2:** „Finanční, administrativní, prostě takový jakoby...“; **Ž2:** „...zajištění, prostě, technické, bych tak řekla...“
- **M2:** „Řekl bych, že je spravují já, ale jinak mám jakoby společný.“; **V:** „Máte i společný účet?“; **M2:** „Jo, taky...“; **Ž2:** „...ale zároveň každý máme i svůj, vlastně původní...“; **M2:** „...co jsme měli jako dřív, no, ale...“; **Ž2:** „...ale víceméně fungujeme hlavně asi na tom společným...;...neřešíme, moje, tvoje peníze.“

- **Třetí výzkumný soubor**

I participant ze třetího výzkumného souboru vlastní dva bankovní účty, ale rodinné náklady jsou většinou hrazeny z účtu muže. Příjmy rodiny jsou ve formě dvou mezd. Mzda muže je zasílána na jeho bankovní účet, ke kterému má přístup i žena a může pomocí debetní karty hradit rodinné výdaje. Mzda ženy slouží na pokrytí menších rodinných výdajů a zůstatek na jejím bankovním účtu představuje pro participanty uspořeno sumu peněz. Muž je v této rodině považován za správce rodinných financí, přesto při nakládání s příjmy participant spolupracují.

- **Ž3:** „...po svatbě jsme to chtěli nějak spojit, ale nakonec jsme to nechali tak, ... Každému chodí plat na svůj účet, ale platíme vlastně z manželového a ten můj se využívá, když tam dojdou peníze a nebo vlastně na ty věci navíc.“; **M3:** „A žena má kartu od mého účtu, jako já a může si s tím platit co chce...“; **Ž3:** „Noo, takže prostě platíme z jeho účtu, no. Ten můj necháváme“

jakože...na spoření... Chtěli bysme tam jakoby spořit, třeba na tu dovolenou nebo na nějaký ty kroužky, nebo na věci navíc...“

- **Ž3:**„No tak třeba ta elektřina a plyn, to je na manžela...“; **M3:**„...no to jde všechno ode mě z účtu... To chodí samo...“; **Ž3:**„...ale co se týká třeba vody, když přijde složenka, tak většinou to zařizuju já, protože mě to tak vždycky pálí, že to ještě není zaplacený... Je to zase takový, že prostě, kdo na to myslí a kdo má peníze, tak to zaplatí. Je to tak zas napůl, no... Já řeším stravu dětí, takže mě se strhává strava. Co se týče školy, ..., tak to zaplatím, když nemůžu, tak to zaplatí manžel, ale co se týče jako inkasa, tak to platí muž, protože mu se to strhává z účtu, hlídá si to... Pak se kontrolujem navzájem, jestli se to strhlo a jestli jsme to zaplatili... Mobily třeba platím já, protože to chodí v blbej čas, takže to většinou zaplatím já, že mám peníze na účtě...“

- **Čtvrtý výzkumný soubor**

Participantů ze čtvrtého výzkumného souboru mají jeden, společný bankovní účet, na který jsou zasílány všechny příjmy. Příjmy rodiny jsou ve formě dvou mezd a přívýdělků. Jelikož má žena na starosti organizaci rodiny, muži bylo na základě jeho schopností svěřeno spravování rodinných financí. Nicméně přístup do bankovního účtu mají oba participantů a při nakládání s příjmy spolupracují.

- **Ž4:**„...a muž zase na druhou stranu třeba finance a takové věci to já se přiznám, že to nejsem schopná to...“
- **Ž4:**„...jo, řeší je to muž...“; **M4:**„Máme společný účet... Tak řeším to já... Prostě chodím nakupovat do obchodu. Žena to nesnáší... A pak vidí, co je na účtu a já mám nastavené všude platby...“; **Ž4:**„Jo, platby a daně a takové to většinou děláš ty, ale tak taky se občas stane, že to zaplatím já... Kroužky na střídačku, buď ti řeknu, ať to zaplatíš nebo to zaplatím já...“; **M4:**„...třeba ze $\frac{2}{3}$ to platím já z $\frac{1}{3}$ žena...nebo platby energie, tak to jsem nastavoval já, protože to je napsané na mě a tak logicky to chodí mně na mail.“

Jak je sladěn pracovní a rodinný život participantů?

S rodinným životem souvisí i pracovní život. Níže se seznámíme s pracovním životem našich participantů a situacemi, které ovlivnily život rodiny.

- **První výzkumný soubor**

V rodině participantů z prvního výzkumného souboru chodí do zaměstnání pouze muž, poněvadž žena je na rodičovské dovolené se skoro tříletým synem. Muž pracuje jako

prodejce vozidel. Žena před odchodem na mateřskou a rodičovskou dovolenou pracovala jako recepční. Dle našich informací si letos na jaře začala při rodičovské dovolené na pozici recepční přivydělávat a postupně se vrací do pracovního procesu. Jelikož aktuálně v zaměstnání tráví více času muž, otázky byly směřovány především na něho. Muž pracuje od pondělí do pátku do pozdních odpoledních hodin. Po vzniku rodiny vyměnil několik zaměstnání. Na určitou dobu upřednostnil práci před rodinou za vidinou většího výdělku. S rodinou tak byl velmi málo. Jeho absence měla vliv jak na ženu, tak na jejich společné dítě. Pro ženu byla neustálá péče o syna bez častější pomoci partnera náročná a syn si k otci nemohl vytvořit vztah. Proto si muž našel práci v místě a dnes je pro syna rodičem stejně jako žena.

- **Ž1:**,...ale on teďka po Covidu vlastně měnil hodně práce, takže pokaždé pak dostával jinak. I po Covidu pracoval taky v autech a tam to nějak ztroskotalo,..., tak pak si nemohl najít práci a teď se dostal zase konečně k těm autům... a za chvíli už budu pracovat, takže pak to bude zase úplně jinak.“
- **Ž1:**,...chodím na brigádu a že to říkám i tím stylem, že chodíme na brigádu, do práce, abysme měli vlastně za to nějakou odměnu...“
- **Ž1:**,...když končí kolem páté, šesté (hodiny)...“
- **M1:**,Jediná asi největší změna byla, když jsem šel na mezinárodní dopravu. To jsem nebyl doma vůbec... To jako bylo všechno na ní.“; **Ž1:**,To měl syn myslím půl roku, že? A byla tam velká viděna jako peněz... my máme ještě z mládí jeho půjčku, takže to splácíme, tak jsme to chtěli mít hotový... A to byl fakt půl roku pryč, na víkendy aaa...nějak to tam prostě nedopadlo... bylo to úplně k ničemu a půl roku nebyl doma, no. Ale chtěli jsme to obětovat, tu chvilku, kvůli těm penězům..., což nám nevyšlo.;...To bylo aji náročný, to mě vlastně toho půl roku ještě, tak blbě spal... Nechtěla bych být jako na to dítě samo, no. A pak jsem byla fakt strašně šťastná, že je zpátky a že pomáhala...“; **M1:**,...jak syn rostl a já jsem třeba jednou za čtrnáct dní byl doma. Ten malej se ke mně neměl. Já jsem přijel třeba v pátek nebo v sobotu ve dvě ve tři ráno, takže sobota vlastně, se člověk nějak dospal za celý týden, čtrnáct dní. Pak se ho snaží získat na svoji stranu a v neděli v jedenáct dopoledne zase odjíždět, takže... Taky mi to tam vadilo aji tohleto... Tím, jak jsem viděl, jak roste,..tak jsem radši přešel na klasicky tady zaměstnání...

Vydržel se mnou třeba pět, deset minut a najednou maminka, maminka...
Už je to jiný. Přijde za mnou sám. Sám mě vyhledává...“

- **Druhý výzkumný soubor**

I v rodině participantů z druhého výzkumného souboru chodí do zaměstnání pouze muž, poněvadž žena je na rodičovské dovolené se dvěma společnými dětmi. Muž pracuje v oblasti IT a žena před odchodem na mateřskou a rodičovskou dovolenou působila jako architektka. Jelikož v současnosti vykonává placenou práci pouze muž, otázky byly směřovány především na něho. Mužův pracovní týden je od pondělí do pátku. Během pandemie Covid 19 měl možnost pracovat z domova, díky tomu trávil po narození prvního dítěte více času s rodinou. Muž ani žena si nevzpomínají, že by muž musel upřednostnit práci před rodinou. Ani ve dny pracovního klidu (o víkendu) nenarušují společný čas členů rodiny pracovní záležitosti.

- **M2:** „...Já mám v tomhle docela štěstí na práci, takže si myslím, že se to dá právě dobře skloubit spolu. Jako nepamatuju si na nic. Ani tak ani tak co by byl problém.“; **Ž2:** „Jako práce o víkendu, to jsem ještě nezažila.“; **M2:** „No, nenosím si takhle práci domů, výjimečně a to ještě než byly děti, aji tak jsem třeba něco dodělával po večerech, ale to fakt spíš byla výjimka.“

- **Třetí výzkumný soubor**

Ve třetí vybrané rodině pracují oba participanté. Žena pracuje jako účetní a její pracovní doba je od pondělí do pátku do půl čtvrté odpoledne. Muž je zaměstnán u celní správy a jeho pracovní doba je dvanáctihodinová v nepřetržitém provozu od pondělí do neděle. Zároveň se muž při práci dále vzdělává a ve vybraných víkendových dnech dojíždí na výuku do Brna. Placenou formu uvolnění z práce (OČR – Ošetřování člena rodiny) si většinou kvůli dětem z finančních důvodů vyřizuje muž. Pracovní život do jejich rodinného života zasáhl po narození první dcery, kdy se tou dobou muž živil prací, kvůli které se vracel k rodině až po několika dnech. Žena tak zajišťovala péči o malou dceru sama, což pro ni bylo náročné. I proto muž změnil zaměstnání, od té doby vykonává práci v oblasti státní správy a žádné narušení rodinného života participanté již nezaznamenali. Narušení rodinného života nezaznamenali ani ze strany ženy. Pouze si musela po rodičovské dovolené najít práci v místě bydliště.

- **Ž3:** „...On dělá vlastně na směny...;...On si může vzít třeba OČR...“
- **Ž3:** „Teďka je vlastně na OČR, protože já jsem v novém zaměstnání a bylo by blbý hned brát OČR, takže on si to může zařídit v práci, takže je doma s dětmi.“

- **M3:** „...Protože já dělám od pondělí do neděle. Ne jako každý den, samozřejmě, ale v nepřetržitým provozu, ty dvanáctky.“
- **Ž3:** „...do toho manžel ještě studuje v Brně, takže do toho má ještě o víkendech občas školy.“
- **M3:** „Tak u mě v práci nebyl problém kvůli rodině. Já mám výhodu, tam mám vedoucího, ten má taky tři děti, takže to tak jako pochopí...“; **Ž3:** „Jediný, co mě napadá, když se narodila první dcera, tak manžel jezdil na montáže a dělal v Zábřehu ve firmě, ve které montovaly benzínky a jezdil po montážích... Nebyl doma, skoro vůbec. Přijel z třeba v sobotu večer a v pondělí ráno vyjížděl... Takže, já jsem byla na starší dceru sama, v Olomouci, v bytě bez rodiny, bez nikoho... Proto změnil práci a taky kvůli jistotě, že u té státní sféry má člověk jistotu, že má práci a plat, takže kvůli rodině si našel práci. Tu, kterou teď má.“
- **Ž3:** „...Já jsem dělala dřív v Olomouci a před vlastně první dcerou, když jsme se vzali... Po mateřské jsem hledala spíš práci tady ve Šternberku, kvůli tomu, abych to měla blíž k dětem. Kvůli tomu jsem hledala práci jako v místě...“

- **Čtvrtý výzkumný soubor**

V poslední rodině jsou zaměstnání oba participanti. Oba pracují v oblasti školství. Muž je učitelem na druhém stupni základní školy a žena asistentkou pedagoga. Jejich pracovní týden je tedy od pondělí do pátku a pracovní dobu mají téměř stejnou, pokud opomeneme přípravy a jinou podobu nepřímé činnosti. Co se týče placené formy uvolnění z práce např. kvůli nemocným synům, většinou si ji z finančních důvodů vyřizovala žena. Studium vysoké školy a další vzdělávání participantů se prolíná celým vývojem rodiny. Participanti se dále vzdělávali a vzdělávají, aby se mohli uplatnit na jiných pracovních pozicích. V současnosti se dále vzdělává žena, proto se muž více podílí na provozu domácnosti. Mj. si žena přes deset let v rámci osobního volného času přivydělává lektorstvím v Hudební škole Yamaha. Počátky ženina lektorování a dobu, kdy si muž doplňoval vzdělání v oblasti fyziky, považují participanti za jediné období, během kterého pro ně bylo náročné skloubit pracovní a rodinný život. Sladění pracovního a rodinného života participantům usnadňují dospívající a osamostatňující se synové.

- **Ž4:** „...Muž dostal místo hned od toho dalšího září ve škole..., takže v září začal učit;...No tak jsme se vzali, v červnu a v srpnu vlastně začal muž pracovat v Bohuňovicích...pořád tam učí...“

- **Ž4:** „...jsem už asi od roku toho mladšího dělala Yamahu.. A jak jsem začla hledat tu práci, tak asi za tři týdny odpadla asistentka pedagoga u manžela ve škole, takže jsem nastoupila za ní ze dne na den, v podstatě dalo by se říct, no. A pak jsem si dodělala vzdělání v průběhu školního roku a zůstala jsem u asistence...“
- **M4:** „...ale když jsme měli jít třeba na OČR, tak to bylo hrozně drahé, když jdu já na OČR, tak ale občas se stalo taky, že jsem šel ale jinak jako...“; **Ž4:** „...jojo...To zas z finančních důvodů jsem chodila většinou nejdřív na OČR já, ale jako ne úplně vždycky...“
- **Ž4:** „...Já jsem ještě totiž teď začala studovat...“
- **Ž4:** „No tak.. Určitě to bylo, když jsem já začla učit v Yamaze, tak tam to bylo náročné...já jsem už byla čtyři a půl roku na mateřské.“; **M4:** „No a ona se hrozně nudila a potřebovala mezi lidi...“
- **M4:** „...Než se starší syn nastoupil do školy, to bylo 2014 a já jsem šel studovat fyziku ještě, rozšířit si aprobaci na fyziku, takže mám tři roky úplný výpadek, co se dělo.“; **Ž4:** „...manžel se hlavně učil...pořád i doma jsi fungoval...ke svému necelému úvazku asistentskému jsem furt ještě mohla mít třeba ze tři hodiny aj čtyři hodiny Yamahy...“
- **Ž4:** „Ale jako není to třeba tak, že bychom trávili od nevidím do nevidím čas v práci a jako na tu rodinu...“ (zapomínali? zanedbávali ji?) „...to si nemyslím... Je poznat, jak ty děti rostou, tak můžeme ten čas věnovat i více té práci... Třeba já jsem šla studovat, že jo, protože děti jsou větší a můžu změnit trošku práci, pozici.“

Jaké jsou původní rodiny participantů?

Na podobu vznikajících nebo formujících se rodin mají vliv rodiny, ze kterých zakládající členové pocházejí. V poslední části analýzy pro komplexnější poznání vybraných rodin představíme dle zjištěných dat orientační rodiny všech participantů.

- **První výzkumný soubor**

Žena pochází z rodiny, ve které rodiče měli společné finance a o chod domácnosti se starala matka. Co se týče vztahů s rodiči, tak s otcem neměla nikdy dobrý vztah. Ani potom, kdy se rodiče rozvedli, přestali spolu komunikovat a žena pobývala pouze u matky, se nezlepšil. Muž pochází z neúplné rodiny. Biologického otce nepoznal a vychovávala jej matka. Po neznámé době matka začala žít s tzv. nevlastním otcem.

Ani vztah mezi matkou a nevlastním otcem, během kterého se muž stal sourozencem, se nevydařil. Posléze matka vychovávala a živila dvě děti sama, což bylo především finančně náročné. Muž přiznává, že zkušenost vzhledem k jeho nenaplněnému vztahu s biologickým otcem mu dala představu, jak se nechovat vůči vlastnímu dítěti, pokud dojde k rozchodu s partnerkou, matkou dítěte.

- **Ž1:**,...My jsme to měli tak, že vlastně mamka s taťkou měli společný účet. Mamka se o všechno starala... Taťka byl nepřístupný člověk, ten si s námi nechtěl hrát, vůbec. Ten nám nerozuměl. Ten měl taky rád svůj klid... Hráť si s námi nechtěl vůbec, no... Nemáme na něho úplně hezky vzpomínky. Přitom nám nedělal jako nic zlého... A...když mě bylo patnáct, tak se vlastně rozvedli a od té doby máme strašně komplikovaný vztahy... Ale o to víc se nám zlepšily pak vztahy s mamkou a ta to podle mě zvládá úplně skvěle. Že si dokáže našetřit. Postarala se o nás úplně parádně...“
- **M1:**,...Můj biologický otec, než jsem se narodil, tak zmizel, neprojevovalo mě zájem vůbec, takže moje mamka na mě byla sama. Pak si našla vlastně, nebo začla si se svým spolužákem...po asi pěti letech moc nedopadlo...my jsme se pak odstěhovali a to ji nevlastní vlastně otec udělal druhý dítě, takže najednou jsem měl sourozence... Moje mamka byla asi z jedenácti tisícema na pubertáka, kterej zrovna...šel na střední, takže výdaje neskutečný a malý dítě, který mělo možná dva roky možná dva a půl roku... Škudlila kde se dalo... Nějaké jakoby výlety a tak dále nemám právě z mládí jakoby vsugerovaný v hlavě... Známymu jsem chodil pomáhat na barák, takže já jsem se třeba vydělal na nějaký ty diskotéky na páteční. To mě mamka pouštěla, protože věřila mi, takže věděla, že přijdu v tu a tu hodinu, v pohodě. Nebudu prostě mít problém...měl jsem volnost, ale omezená těma financema... Alee dalo mi to jako hodně, hlavně to, co nechci nebo... Můj bio otec mi dal jasně najevo,..., jak nechci dopadnout nebo jak to nemá dopadnout, jak to má být. Když už jakoby by přišlo na rozvod, dejme tomu, tak prostě, ale jasně, začátky bývají třeba horký, jakože se člověk rozhádá a tak dále, ale když už, tak prostě ten názor, že by měli spolu furt fungovat, ty rodiče, kvůli tomu dítěti a tak dál, a ne že jeden ztratí totálně zájem... Prostě furt fungovat spolu...“

- **Druhý výzkumný soubor**

V původní rodině ženy měli rodiče finance rozdělené. V dětství ženy o ní pečovali a o domácnost se starali oba rodiče. V jejích osmi letech se rodiče rozešli a otec přestal o ženu jevit zájem. Dodnes nemají dobrý vztah. Žena zavzpomínala na způsob výchovy i společné činnosti s matkou v dětství a objasnila tak příčinu volby povolání. V původní rodině muže spravoval finance otec a matka zajišťovala fungování rodiny. Oba rodiče jezdili na služební cesty, proto o muže často pečovali najaté osoby nebo členové širší rodiny. A když nebyli pracovně pryč, tak s mužem trávili čas sportem nebo v přírodě. V rámci výchovy původní rodiny muže byl přístup ke komunikaci s dítětem jiný, než muž se svou ženou praktikuje v jejich rodině.

- **Ž2:** „...Třeba ve financích se to liší docela hodně, protože můj taťka, když měl peníze, tak hned je někde rozfofroval...nee, že by byl někde zadlužený nebo takhle, ale nedokázal ušetřit ani korunu. Zatím co mamka, jako je hodně šetřivý typ... A to, že se starala mamka hodně o nás a taťka chodil od začátku do práce.;... Když jsem byla menší, tak se taťka bych řekla dost staral, ale potom s vyšším věkem, už jsme ho víceméně asi moc nezajímali. A momentálně nemáme úplně nejlepší vztah.;...taťka taky jako hodně třeba vařil.. Vlatně, když mě bylo osm, tak se odstěhovali od sebe, takže vlastně se staral taky o domácnost, takže se staral o vaření, praní a všechno jako sám...v tomhle tom si myslím, že byly celkem rovnocenní i vlastně i předtím...;...Já ještě můžu doplnit k té výchově. Myslím si, že my jsme byli trošku specifická rodina v tomhle tom...já jsem chodila na waldorfskou základní školu v Brně, takže vlastně rodiče se v tomhle tom i pohybovali, takže v tomhle tom mám trošku jakoby jinou tu výchovu... S mamkou jsem jako hodně vyráběla, i když jsem byla menší, což vlastně mám doteď a mamka má vystudovanou matematiku, takže vlastně mám spojení v mé profesi, to umělecké s tím s tím technickým. Tak si myslím, že to mě taky ovlivnilo.“
- **M2:** „No u mě je asi největší rozdíl v tom, jak komunikujeme s těma dětma, protože u nás byl rodič taková ta autorita. A jako měl jsem hezký dětství, si myslím, ale bylo to jiný v tom, takže byli aji nějaký ty tresty, případně, bez nějakého většího vysvětlení. A taky naši nebyli nebo byli doma, ale jezdívali často třeba na služební cesty, takže já jsem vyrůstal aji s různějma hlídacemi tetami a strýcema, babičkama, takže v tomhle to bylo

za mě asi nejvíc jiné...; ...z toho finančního pohledu, nebo tak to je v podstatě stejný, co žijem teďka, si musím...“; **Ž2:**„A u vás je to víc tak striktně rozdělený, bych řekla ty domácí práce, než jako u nás...“; **M2:**„Tak u nás taky dost všechno dělala máma a já jsem aji na to byl zvyklej, takže to potom jsme se museli porovnat.“

- **M2:**„Tak aji tím, že jsme se narození po revoluci těsně, tak si myslím, že se dost promítlo to, že byli naši zvyklí na to, že co se řeklo, byla pravda. A moc třeba aj do dneška, jako si neověřují informace...“; **Ž2:**„To kritické myšlení prostě nemají úplně tak, asi bych řekla, zautomatizované nebo...“; **M2:**„... Jinak jako si myslím, že naopak zbytek se snažili vždycky nás brát na výlety všude možně, hlavně být venku, žít aktivně, sportovat. Být taky slušní lidi, doufám, že to se jim povedlo... Asi aji třeba to rozdělení doma bylo, že teda jako máma toho dělala hodně, si myslím a hlavně ty domácí práce, ale zase právě starosti kolem domu, auta, finance to zas řešil můj táta, takže to si myslím, že je taky podobný, jak máme teďka.“

- **Třetí výzkumný soubor**

Oba partneři pochází z věřících rodin, proto podle participantů byli vychováni obdobným způsobem, přesto se podoba a provoz původních rodin liší. Žena pochází z početné rodiny. Narodila se jako jedno z pěti dětí do rodiny, ve které otec zajišťoval finance a matka provoz rodiny žijící v rodinném domě se zahradou a hospodářskými zvířaty. Matka se ze zdravotních důvodů do pracovního procesu na plný úvazek nikdy nevrátila, a tak pravidelně obstarávala chod domácnosti, péči o zvířata, ale se zahradou, dřevem atd. jí vypomáhal otec ženy. Otec měl přidělené náročnější činnosti a spravování financí. Nicméně otci svěřené úkoly musela matka výjimečně z jeho pracovních důvodů vykonávat také, proto žena tvrdí, že měla na starosti „všechno“. Zároveň si žena vybavuje odpolední čas strávený s otcem a sourozenci při četbě pohádek nebo výtvarné činnosti. Rodiče ženy společně vyřizovali povinnosti spojené se školní docházkou jejich dětí. Muž pochází z čtyřčlenné rodiny, ve které do zaměstnání chodili oba rodiče. Otec organizoval rodinné výlety, vykonával činnosti technického typu a matka práce v domácnosti. Do rozdělených povinností si rodiče muže nezasahovali.

- **Ž3:**„...a vlastně díky tomu, že jsme jeli na setkání s papežem, tak jsme věděli, že oba dva pocházíme z církevní jako rodiny, věřící...“
- **Ž3:**„...já pocházím z pěti sourozenců a moje mamka vlastně byla v podstatě furt doma a měla i problémy se zádama,..., po dětech bylo těžký se pak vrátit

do práce a takže byla v domácnosti... Když už jsi našla třeba práci, uklízečky, tak to prostě zvládala chvíli, a pak už to nešlo... Takže ona měla na starost všechno... Bydleli jsme na baráku s velkou zahradou. Ze začátku, když jsme byli malí, tak jsme měli i zvířata, takže ona měla na starost chod celé domácnosti, co se týče úklidu, praní, žehlení, vaření, všecko, komplet dělala sama. U nás taťka byl tak, že prostě ráno odjel do práce, vrátil se odpoledne. Maximálně odpoledne něco dělal venku na zahradě nebo se nám věnoval, že jsme si třeba četli pohádky nebo nám něco maloval... otec vydělává peníze, pracuje a o víkendu dělá něco venku, jakože chlapskýho, dřevo... Když byla zima tak se staral o dřevo, uhlí a technický věci. Některý technický věci zajišťovala i mamka, protože taťka třeba byl celý týden v Praze, za práci, takže ona se musela postarat i o věci, co většinou zajišťuje chlap... aji placení složenek a všeho zajišťovala mamka. Co se týče školy, výlety a všechny třídní schůzky. Na ty se většinou střídaly...“

- **M3:** „Tak já mám akorát jednu sestru a u nás byl zas takovej ten klasickej model. Pracovali oba rodiče. Střídali se, protože máma byla zdravotní sestra, tak dělala taky všechny směny. Taťka dělal ve fabrice, taky ranní, noční,..., takže dopoledne byl třeba jeden doma, pak jsme byli chvíli doma sami a druhý šel zas na odpolední, tak se prostě střídali, takže si třeba neviděli celý týden. Ale vesměs mamka dělala vždycky ty prostě ty ženský práce... vařila, umývala, prala a taťka dělal ty technický...“; **Ž3:** „Ale u nich to bylo zas tak, že on dělal prostě všecko, co se týče technický věci, že? Zajišťoval ohledně auta, vybavení na kola, lyže a tady ty věci. A ona striktně dělala jenom ty ženský, zase se mu to do toho nepletla... U nich to fakt je ten model, že to mají rozdělený napůl a ona se prostě snaží, že když to není, sice ho třeba do toho trošku tlačí, aby to udělal, že to je mužská práce, ale musí ho postrčit... Ale nejde a neudělá to. Prostě počká, až on to udělá... Takže to maj tak jako fakt rozdělený, pěkně, ví kam kdo patří.“; **M3:** „... Je to takovej klasickej model asi, bych řekl...“; **Ž3:** „No, není to všude tak...“; **M3:** „... Tam každej měl tu roli, nějakou, no, svoji... Ale taťka nás brala jako na výlety to jo, ale... Co znám jako jenom z vyprávění, takže by nás někdy přebaloval nebo takhle, tak to jako nikdy, asi. Až tak, když jsme byli trochu schopní, třeba v osmi letech... ale jako za mlada asi ani s kočárem, že by šel?.. To jsem neslyšel, nikdy, no...“

- **Čtvrtý výzkumný soubor**

V rodině, ze které pochází muž, docházeli do zaměstnání oba rodiče. Volný čas trávili na chalupě, kde obstarávali pole a pěstovali hospodářská zvířata. Takovéto zázemí duševně uspokojovalo především matku, ale oba rodiče se na provozu podíleli. Zároveň si oba potrpěli na pořádek. Muže od dětství zapojovali do domácích činností, ale v rodině je vykonávala matka. Žena pochází z rodiny, kde ji ve volném čase vedli k hudbě a divadlu. Rodiče se během jejího dospívání rozvedli. Žena žila s matkou, ale s otcem se pravidelně stýkala. Úklid a ostatní domácí práce zajišťovala matka, ale vzhledem k pracovní vyčerpání jejich vykonávání před časem stráveným se ženou neupřednostňovala. Do dnes se oba účastníci často stýkají se svými rodiči v rámci volného času.

- **M4:** „No, naši vždycky měli chalupu, kde pěstovali zvířata, tak hodně se to točilo kolem toho. Měli slepice, králíky, měli pole, takže já jsem tam byl jako celé dětství. To byla naše jako nejčastější dovolená, jako že jsme tam jako hodně byli. Já jsem teda nikdy moc nic nedělal... mohl jsem si tam hrát... A hlavně pro moji matku, to byl středobod jako celého života mít prostě kuřecí domácí maso v mražáku a brambory ve sklepě. Vždycky o tom básnila, že se cítí dobře a bezpečně, když má brambory a cibuli ve sklepě... Současně naši vždycky nebo jsme žili vždycky z nejlevnějších potravin, nakoupených kompletně, jakože pro mě byl vrchol vysočina a jinak klasika gothaj a eidam zásadně jenom třícítka...“
- **Ž4:** „...Já celkem si myslím, že co se týká i té péče nebo toho věnování se dětem a já mám pocit, že to tak nějak jako bych skoro řekla, že kopíruje víc, protože otec má doktorát z biologie, ale zároveň nikdy neměl práci, kdyby na nás neměl čas. Takže třeba, já si pamatuju, že.. čas třeba procházkama, tak jsem s ním trávila hodně, zároveň mě třeba vedly k tomu hraní na ty nástroje...z druhé strany rodiny od maminky, tam zas se vždycky hrálo divadlo a tak, takže já jako k tomu mám blízko, že někam do něčeho chodím, něčeho se účast...naši, když mně bylo deset, jedenáct se rozvedli, takže já jsem žila potom jenom s mamkou, ale hodně jsem se stýkala s tatínkem, to je zas pravda... Protože jsem chodila na gymnázium do města, kde bydlel bydlí, takže tam jsem se s ním taky potkávala skoro denně a ale zas mamka hodně pracovala, aby to utáhla všechno, tak měla dvě zaměstnání, ale zas na druhou stranu, nee že by se nám nevěnovala, to jako třeba to divadlo a dovolené a tak

to jako jsme pořád, to jsme byli hodně spolu...;...u nás jako co se dá vždycky ošulit, tak je domácnost... To třeba by u vás nefungovalo, že asi tohle? Maminka, ta by to asi nevzala...“; **M4:**„...Jo, musel jsem si i pravidelně uklízet, vysávat. Prostěradlo muselo být rovné nebo tak...otec byl dělník na tři směny a matka prostě měla i tu svou zahrádku.“

3.9 Diskuse

Po podrobné analýze interview, během které jsme se pomocí specifických výzkumných otázek seznámili s vybranými rodinami, odpovíme na hlavní výzkumnou otázku, která zní: *Jakým způsobem vybrané rodiny žijí a jak se jejich životy na základě získaných informací liší?*

Úplný počátek vzniku rodin najdeme u všech výzkumných vzorků při seznámení participantů. Seznámení proběhla ve spojení s prací, pobytem mimo Českou republiku nebo studiem. Po několika měsících od seznámení se vztah mezi participanty vyvinul v partnerský. Ve všech případech bylo sestěhování se do společného bydlení fází, na kterou navázali vstupem do manželství nebo početím dítěte. Tři výzkumné soubory vstoupili do manželství před narozením prvního dítěte a jejich rodičovství bylo plánované. Výjimkou jsou v tomto případě participanti z prvního výzkumného souboru, kteří do manželství vstoupili během těhotenství ženy a rodičovství nebylo plánované. Manželství mezi participanty ze všech výzkumných souborů podle způsobu života v rodinách odpovídá modelu moderního manželství, o kterém jsme se zmiňovali v teoretické části této práce¹¹³. Početí a narození prvního dítěte u třech výzkumných souborů navázalo na osobní a pracovní život, jen u čtvrtého výzkumného souboru přešli participanti do role rodičů s koncem vysokoškolského studentského života. Podle první části této práce ženy po narození dítěte očekávají podporu nebo pomoc od muže. Není tomu jinak ani u žen ze všech výzkumných souborů, které požadovaly podporu a pomoc hlavně v oblasti péče o dítě. Všichni muži tak byli zapojeni do péče o malé dítě, nejvíce však muž ze třetího výzkumného souboru, který se musel sám postarat o kojence a batole kvůli hospitalizaci jeho ženy v nemocnici. Nejméně se v počátcích vzniku rodiny zapojoval do péče muž z prvního výzkumného souboru, jenž z finančních důvodů na půl roku upřednostnil pracovní život před rodinným. Do rodin, kromě rodiny participantů z prvního výzkumného souboru, se po přibližně dvou letech narodilo druhé dítě. Největší

¹¹³Viz s. 22.

počet dětí z rodin zapojených do výzkumné studie, resp. tři děti, najdeme v rodině participantů ze třetího výzkumného souboru a pouze jedno dítě se nachází v rodině zmiňovaných participantů z prvního výzkumného souboru. V rámci výzkumné studie mají vybrané rodiny v průměru dvě děti, což poukazuje na informaci z první části této práce, že moderní lidé upouštějí od modelu rodin s velkým počtem dětí.

Na rozdělení prací ve vybraných rodinách má podle našeho zjištění vliv fáze pracovního života ženy, druh činnosti a přiřazení činnosti v původní rodině. Pokud se žena nachází na rodičovské dovolené, tak z výpovědi vyplývá, že přebírá plnění domácích prací za svou povinnost. S tímto se ztotožňují i ženy z výzkumné studie, jež se vrátily zpět do pracovního procesu. Muži bez ohledu na jejich nebo ženy pracovní život vykonávají činnosti spojené s údržbou bytu/domu, okolí domu apod. I když participanti ze všech výzkumných souborů o pracích v rodině tvrdí, že si je při vzniku rodiny nerozdělili, z výpovědi jsme zjistili něco jiného. Muži z rodin zastávají výše zmíněné činnosti a při plnění dalších činností dokážou ženy v jejich plnění zastoupit, jenže za konečný výsledek jsou zodpovědné pouze ony. I v případech běžného úklidu domácnosti, nakupování nebo vaření, které v rodinách vykonávají oba partneři. V rodinách si tedy plnění činností rozdělili s přihlédnutím ke schopnostem jedinců podle pohlaví. Naše zjištění u vybraných rodin ohledně rozdělení prací v rodině můžeme podložit celorepublikovým šetřením CVVM SOÚ AV ČR s názvem *Názory veřejnosti na roli muže a ženy v rodině* z února 2020¹¹⁴. V tiskové zprávě z kvantitativně zaměřeného šetření je uvedeno, že některé činnosti jsou veřejností chápány jako více „mužské“ a jiné jako více „ženské“, ale u většiny činností převažuje postoj, že by se jim měli věnovat oba partneři. Pouze mužům je přisuzováno provádění oprav v domácnosti¹¹⁵, jak je tomu i v našich vybraných rodinách. Ženám je nejvíce přisuzováno vaření. Uklízení v domácnosti množství respondentů rovněž přisuzuje ženě, ale podle nadpoloviční většiny občanů mají uklízet oba partneři stejně.¹¹⁶ Z naší studie jsme tedy zjistili stejné závěry.

I za organizaci členů ve vybraných rodinách jsou podle zjištěných informací zodpovědné ženy a potvrzují tak poznatek uvedený v části o rodičovství¹¹⁷. V rodinách

¹¹⁴SPURNÝ, Martin. *Názory veřejnosti na roli muže a ženy v rodině – únor 2020*: Tisková zpráva, Výzkum: Naše společnost - projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR. In: *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. Praha, 2020 [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5181/f9/ov200331.pdf

¹¹⁵Tamtéž, s. 1.

¹¹⁶Tamtéž, s. 1.

¹¹⁷Viz s. 24.

se organizace odvíjí od složení rodiny, pracovního života rodičů a zájmů všech členů rodiny. Přes pracovní týden společný čas rodiny tráví až v pozdních odpoledních hodinách doma nebo v okolí bydliště. Ve dnech pracovního klidu se snaží společný čas trávit aktivně a kvalitně, což má pro děti klíčový význam, jak jsme zmínili v první části této práce. I způsob, jakým budou společný volný čas trávit plánují a organizují spíše ženy. Muži z druhého a třetího výzkumného souboru se specializují na trávení společného času pouze ve venkovních prostorech. U všech participantů jsme zjistili, že vedle zaměstnání a povinností v rodině si najdou čas i na osobní volnočasové aktivity. Participantů tráví osobní volný čas různým způsobem. Nejčastěji mimo domov.

V teoretické části této práce jsme uvedli, že „...i když se otcové v současnosti častěji podílí na péči o děti a na plnění dalších dříve jim nepřislušejících povinností v rodině, matky stále o děti pečují ve větší míře...“¹¹⁸. Toto tvrzení můžeme na základě získaných dat potvrdit. V jakékoliv fázi pracovního života do studie zapojených žen, ať už během rodičovské dovolené nebo po návratu do zaměstnání, ženy o děti pečují a pečovaly více než muži. Mj. podle výpovědí participantek z posledních tří výzkumných souborů je při péči o dvě a více dětí zapotřebí činnosti organizovat a častěji do nich zapojovat muže. Protože ženy od mužů při vzniku rodiny požadovaly podporu a pomoc při péči o dítě, muži se měli možnost činnostem naučit. Muži z vybraných rodin jsou nejčastěji zapojováni do uspávání dětí v dětském kočáře nebo při jejich večerním koupání. U starších školou povinných dětí z rodin participantů třetího a výzkumného souboru, kde matky opět pracují, muži vypomáhají v rámci péče o děti s návštěvami u lékařů.

Pojetí výchovy ve vybraných rodinách je různé, ale ve všech najdeme prvky, kterými jsou *hranice*, *samostatnost* a *komunikace*. Výchova malých dětí je z velké části svěřena ženám. S rostoucím věkem dětí a jejich svěřením jiným výchovným a vzdělávacím institucím se působnost rodičů při výchově vyrovnává. Ze získaných dat je patrné, že muži a ženy z výzkumných souborů společně vychovávají děti k základním lidským činnostem i k činnostem v domácnosti. Rozdíly najdeme v aktivitách, které se mohou stát náplní volného času dětí. Ženy vedou děti k umění a tvoření, kdežto muži převážně ke sportu. Hodnocení uplatňované v rámci výchovy je ve všech rodinách postaveno na komunikaci. Co se týče trestání, tak fyzického trestu či trestu v podobě zákazu užívají participantů jen v krajních situacích. Příkladem nevyužívání žádné podoby

¹¹⁸Viz s. 24.

trestů je rodina participantů z druhého výzkumného souboru. Další výjimkou je rodina participantů ze čtvrtého výzkumného souboru, ve kterém jsou synové v pubertě a trest většinou nemá žádný účinek. Participantů se v obou rodinách snaží trestu předejít jinými způsoby. V první části jsme dle odborné literatury uvedli, že jsou fyzicky trestáni spíše chlapci než dívky, a to svými otci, což se nám ani v jednom případě nepotvrdilo. K fyzickému trestu se přiklonily spíše ženy, a to bez ohledu na pohlaví dítěte. Odměny ve vybraných rodinách jsou hmotné i nehmotné podoby. Hmotné odměny ženy z prvního a třetího výzkumného souboru užívají i jako motivační prvek. V rámci výchovy dcery participantů z druhého výzkumného souboru neuvžívají hmotných odměn, pouze srozumitelné evaluace. K výchově ve vybraných rodinách je důležité podotknout, že způsob, jakým participantů vychovávají, odpovídá popisu výchovy v současných rodinách, jež vytvořila Sobotková a najdeme ji v teoretické části této práce¹¹⁹.

V první části jsme se zmiňovali o problematice dělby prací v rodině a její součástí je i spravování financí rodiny, na které jsme se zaměřili zvlášť. Z výpovědí participantů jsme zjistili, že ve dvou vybraných rodinách jsou vedeny společné bankovní účty. Ve zbylých dvou si participantů ponechali své osobní bankovní účty a příjmy uložené na těchto účtech považují za rodinné finance. Příjmy všech vybraných rodin jsou ve formě mezd. V prvních dvou rodinách hospodaří se mzdami mužů a s rodičovskými příspěvky žen, které jsou s dětmi na rodičovské dovolené. V první a ve čtvrté rodině do příjmů započítávají i přivýdělnky. Podle participantů z posledních třech výzkumných souborů je muž považován za správce rodinných financí, i když přehled o rodinných příjmech a výdajích mají i ženy. V rodině prvního výzkumného souboru není zjevné, který z participantů je správcem rodinných financí, ale podle získaných dat má větší přehled o příjmech a výdajích žena. Na otázku: „Kdo by měl finance v rodině spravovat?“, neexistuje jednoznačná odpověď. Podle celorepublikového šetření CVVM SOÚ AV ČR by podle 20 % dotazovaných respondentů měl mít na starost rodinný rozpočet muž, 14 % pouze žena a 65 % oba partneři.¹²⁰ Z obou výzkumů je patrné, že se upouští od přidělené role správce rodinných financí muži jako živitelé s vyšším příjmem nebo ženě jako organizátorce rodinného života a začíná převládat postoj o spolupráci při spravování rodinných financí.

¹¹⁹Viz s. 28.

¹²⁰SPURNÝ, Martin. *Názory veřejnosti na roli muže a ženy v rodině – únor 2020: Tisková zpráva, Výzkum: Naše společnost - projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR.* In: *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. Praha, 2020 [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5181/f9/ov200331.pdf, s. 1.

Pracovní život je neoddělitelnou součástí životů participantů. Většina participantů je součástí pracovního procesu, kromě žen z prvních dvou výzkumných souborů, které přerušily pracovní dráhu v zájmu rodiny. I ostatní, dnes již pracující ženy, ji na čas přerušily. Česká celorepubliková výzkumná šetření, jež se zabývala zaměstnáním v době rodičovství, ukázala, že většina českých rodičů považuje za nejvhodnější model, kdy z rodičů přeruší pracovní dráhu matka.¹²¹ Naši participanti jsou tohoto zjištění praktickým důkazem. V teoretické části práce tento v rodinách běžně užívaný model také představujeme a ve spojitosti s ním se zmiňujeme o současném trendu. Jedná se o trend, kdy ženy využívají možnosti přizpůsobit si délku období mimo pracovní dráhu a dobu rodičovské dovolené si zkracují. Nám se tato tendence potvrdila pouze u ženy z posledního výzkumného souboru, která se vrátila do pracovního procesu, když mladší syn mohl ve dvou letech věku nastoupit do mateřské školy. Pracující participanti působí v různých pracovních oblastech, pouze muž a žena ze čtvrtého výzkumného souboru pracují v oblasti školství. Většina pracujících participantů práci vykonává během pětidenního pracovního týdne od pondělí do pátku. Jinak tomu je u muže z rodiny participantů třetího výzkumného souboru, který pracuje v nepřetržitém provozu od pondělí do neděle. Všichni pracující participanti v současnosti vykonávají takovou práci, kterou si zvolili i s ohledem na rodinu, jenže při vzniku a počátcích většiny rodin tomu tak nebylo. Především ze strany mužů nastaly situace, které způsobily konflikt mezi pracovním a rodinným životem. Na určitou dobu za účelem většího výdělků, udržení pracovního místa nebo získání lepší pracovní pozice zanedbávali role a povinnosti v rodině. Dudová ve svém příspěvku zveřejnila pasáž o tom, jak většina publikací ukazuje, že vztah mezi sférami práce a rodiny je problematický a stává se konfliktní.¹²² Podle námi zjištěných dat se ve třech vybraných rodinách na určitou dobu vytvořil konflikt mezi pracovním a rodinným životem, ale participanti se ho snažili vyřešit ve prospěch rodiny. V rodině participantů ze druhého výzkumného souboru zatím konflikt nenastal, ba naopak participanti vyzdvihli období, během kterého mohl muž práci vykonávat z domova a trávil tak více času s rodinou, což ukazuje z pohledu rodiny na přijatelně vybrané zaměstnání. S pracovním životem v rodinách jsou spojovány

¹²¹KUCHAŘOVÁ, Věra a kol. *Česká rodina na počátku 21. století: životní podmínky, vztahy a potřeby*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici s Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí, 2019, 300 s. ISBN 978-80-7416-333-3, s. 113.

¹²²KŘÍŽKOVÁ, Alena, ed. *Kombinace pracovního a rodinného života v ČR: politiky, čas, peníze a individuální, rodinné a firemní strategie*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, c2005. ISBN 80-7330-077-x, s. 17.

i pro rodiny časově nenáročné přivýdělkyně z prvního a čtvrtého výzkumného souboru nebo další vzdělávání ženy ze čtvrtého výzkumného souboru a muže ze třetího výzkumného souboru, které už zasahuje do společného času rodin více. Od pracujících participantů ze třetího a čtvrtého výzkumného souboru jsme dostali i informace ohledně formy uvolnění z práce za účelem péče o děti a zjistili jsme, že z finančních důvodů si uvolnění častěji vyřizují ženy.

Původní rodiny mužů a žen zapojených do výzkumné studie jsou ze všech ohledů rozdílné, a přesto u většiny z nich najdeme stejné prvky jako *dominantnější postavení matky, rozvod* nebo *špatné vztahy* mezi dospělými dcerami a otci. Shrnutí prvků nepřináší o původních rodinách participantů žádná přínosná fakta. Za přínos lze považovat pouze ověření poznatku z odborné publikace zmiňované v teoretické části této práce, která původní rodině připisuje nezpochybnitelný vliv na zformování nové, vznikající rodiny.¹²³ Všichni rodiče z předchozích rodin ovlivnili naše participanty tím, že jim dali příklad, jakým způsobem žít, rozdělit si role a povinnosti, organizovat a trávit volný čas, vychovávat děti, spravovat finance, čemu se věnovat v rámci pracovní dráhy atd. Určité způsoby a zkušenosti si participanté ze svých původních rodin přenesli, ale řadu jich přehodnotili a změnili.

3.10 Závěr výzkumu

V úvodu výzkumné studie jsme vytvořili výzkumný cíl, výzkumný problém a položili jsme si hlavní výzkumnou otázku, k jejíž komplexní odpovědi jsme si stanovili i osm specifických výzkumných otázek. Výzkumné soubory potřebné k provedení studie jsme představili podle ženami vyplněných úvodních dotazníků. Pro uchopení studie jsme zvolili výzkumný design s názvem *zakotvená teorie*, v jehož rámci jsme použili metodu analýzy získaných dat tzv. *kódování*. Kromě *kódování* a celkového pojetí designu jsme popsali i další výzkumné metody užití v naší studii. Při analýze interview zrealizovaných s výzkumnými soubory jsme rozebrali všechny specifické výzkumné otázky, které jsme shrnuli a prodiskutovali v další části. Během diskuse jsme se pozastavili nad podobnými událostmi před vznikem rodin. Ve všech výzkumných souborech totiž participanté na partnerský vztah navázali vstupem do manželství. Je překvapivé, že i když téměř polovina participantů má zkušenost s manželským rozvodem vlastních rodičů, tak před narozením potomků do manželství vstoupili. Na základě této zkušenosti i jiných

¹²³Viz s. 13.

indicií se domníváme, že manželství má pro participanty značný význam. Tím se vymykají znakům současné rodiny. Čím se neodlišují od znaků současné rodiny je plánované rodičovství a měnící se struktura rodiny. Dalším znakem současné rodiny je přebírání funkcí rodiny jinými institucemi. Tento znak je ve vybraných rodinách patrný až od předškolního věku dětí. V rámci sociálně-výchovné funkce jsme při výzkumu narazili na tendenci ze strany žen, častěji muže zapojovat do péče o dítě. Muži tak aktivně pomáhají a podporují ženy od vzniku rodiny, i když z výpovědí participantů obou pohlaví vyplývá, že v původních rodinách tomu tak nebylo a činnosti v rámci péče o mladší děti vykonávaly převážně matky. Dle našeho mínění je tato měnící se skutečnost zapříčiněna změnou postoje žen. O změně postoje žen se zmiňuje na konci 90. let 20. století francouzský sociolog F. de Singly, který změnu postoje spatřuje v oblasti rozdělování domácích prací¹²⁴. My jsme se o postoji žen k rozdělení domácích i jiných prací v rodině dozvěděli, že ženy zastávají podle fáze pracovního života dva názory. Pokud se ženy nacházejí na rodičovské dovolené, tak jsou toho názoru, že plnění domácích prací je jejich starost, protože muž chodí do zaměstnání a finančně zabezpečuje rodinu. S návratem žen do pracovního procesu se tento názor mění. Ženy očekávají, že se s muži budou na vykonávání domácích prací podílet, přesto jsme z výpovědí usoudili, že za jejich plnění a konečný stav nesou plnou zodpovědnost především ony. Během obou fází pracovního života jsou ženy přesvědčeny, že náročné práce, také nazývané jako technické, „mužské“ atd. patří mužům a rády jim je přenechávají. Rozdělení domácích a ostatních prací v rodině je podle našeho názoru oblastí, která by se dala prozkoumat hlouběji, např. způsob provádění konkrétních činností oběma pohlavími a četnost vykonávání činností ze strany mužů. Zjistili jsme, že zodpovědnost žen za domácí práce přesahuje ve všech rodinách do organizace členů rodiny. Ve spojitosti s organizací společného volného času rodin nás zaujalo, že muži mají tendenci organizovat společné venkovní aktivity. Při analýze dat jsme zjistili, že si tuto činnost přenesli z původních rodin, což hodnotíme kladně. Zároveň kladně hodnotíme kvalitní náplň volného času všech rodin i participantů zvlášť. Spolupráci mezi mužem a ženou při péči o děti jsme rozebírali podrobněji ze strany mužů jako otců. Zjistili jsme, že muži jsou do péče o děti zapojováni častěji, než tomu bylo v původních rodinách. S péčí o děti souvisí i výchova dětí. Jak je uvedeno v teoretické části této práce, rodiče „...vychovávají v každém

¹²⁴MARÍKOVÁ, Hana a Marta VOHLÍDALOVÁ. *Trvalá nebo dočasná změna?: uspořádání genderových rolí v rodinách s pečujícími otci*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7330-135-4, s. 24.

okamžiku, aniž by si to uvědomovali...“¹²⁵, a podle toho soudíme, že proto bylo pro většinu z nich složité svoji výchovu popsat výstižně a v krátkosti. Přesto oceňujeme všestrannost výchovy a zralost při praktikování hodnocení ve všech rodinách. Problematiku hodnocení v současných rodinách doporučujeme podrobněji přezkoumat. Zaujala nás totiž jasnější a přiměřenější podoba hodnocení dětí. Podle výchovných stylů z teoretické části této práce bychom výchovu ve všech rodinách zařadili do autoritativně vzájemného stylu¹²⁶. Finance jsou další oblastí, kterou jsme zpracovali v diskusi. Z diskuse se domníváme, že v rodinách jsou za rodinné finance považovány všechny finance i přes různé podoby výdělků, způsoby shromažďování a nakládání s nimi. Často přisuzovaná role správce financí je podle našeho dojmu ve vybraných rodinách ústně přiřazována muži, ale představu o rodinných financích mají oba partneři. S financemi související pracovní život participantů se do života vybraných rodin promítá buď přerušením pracovní dráhy žen, nebo časovou náročností práce, což jsou další znaky, které definují současnou podobu rodiny¹²⁷. Rodiny, v nichž pracují oba partneři, se potýkají i s otázkou uvolnění z práce. Nicméně všichni pracující partneři vedou pracovní život, který je podle našeho názoru v souladu s životem rodiny. Uznání si partneři zaslouží i při skloubení rodinných povinností a jejich dalšího vzdělávání. Některé příklady zkušeností převzatých z původních rodin jsme již uvedli, ale domníváme se, že si jich partneři přenesli více. I co se týče postavení muže a ženy v rodině. Z výpovědí jsme zjistili, že ve vybraných rodinách, ve kterých je očividně dominantní postavení ženy, tomu tak bylo i v rodinách původních. Za to v rodinách, v nichž partneři spolupracují, většinou jeden z participantů ze zkušenosti z původní rodiny ustoupil a nechal se inspirovat rodinou druhého partnera. Proto vyvozujeme závěr, že se partneři pokouší přenášet zkušenosti, které mají hodnotu a usilují tak o jejich udržení v rodině, ale zároveň se snaží nepřenášet pochybení svých rodičů a ostatních předků na budoucí potomky.

¹²⁵Viz s. 28.

¹²⁶Viz s. 16.

¹²⁷Viz s. 12, 29.

ZÁVĚR

Motto uvedené v úvodu diplomové práce představuje základní myšlenku této kvalifikační práce. I když klient nebo účastník činnosti není nazýván dítětem, původní rodina poskytla jedinci představu o směru jeho života a podobě vlastní prokreační rodiny.

Cílem této diplomové práce bylo popsat obraz rodiny 21. století žijící v Olomouci a jejím okolí a zjistit, jak zakládající členové rodiny participují na jejím fungování.

V první části diplomové práce najdeme popis rodiny i její historické a současné podoby, vývojový cyklus rodiny, rodinné funkce a výchovné styly. Poté nás práce seznámí s postavením muže a ženy v rodinném i pracovním životě. Ve druhé části nalezneme výzkumnou studii postavenou na teoretických poznatcích z předchozí části.

V rámci kvalitativně zvolené výzkumné strategie byli k interview osloveni otcové a matky ze čtyř nukleárních, úplných a funkčních rodin z Olomouce a okolí. Přístup k partnerům a zrealizování interview umožnila ředitelka poboček Hudební školy Yamaha na Olomoucku Mgr. Klaudie Kilkovská Urbanová, jejíž klienti jsou potomky zmíněných rodičů. Možnost oslovení rodičů klientů HŠ Yamaha vzešla ze spolupráce autorky diplomové práce s olomouckou pobočkou hudební školy, na které působila ve školním roce 2022/2023 jako lektorka hudebních kurzů pro rodiče s dětmi.

Prostřednictvím výzkumné studie bylo zjištěno, že v současných rodinách žijících v Olomouci a jejím okolí má manželství bez ohledu na vzdělání, víru nebo negativní zkušenost osob velký význam. V roli rodičovství dochází ke změně identity otce. Tato změna má vliv na péči o dítě, výchovu i vykonávání domácích prací. Při péči o dítě jsou muži častěji zapojováni do činností už od vzniku rodiny. Výchova je v prvních letech života dítěte ze strany žen všestrannější. Muži se u dětí zaměřují spíše na sportovní aktivity. Při hodnocení převládá slovní forma. Společný rodinný i osobní volný čas dětí a rodičů je naplňován kvalitně. Dělbá domácích i ostatních prací v rodinách je ovlivněna měnícím se postojem žen. Pracovní a rodinný život je spjat s přerušením pracovní dráhy žen a volbou vhodného zaměstnání rodičů s ohledem na rodinu. Příjmy jsou v rodinách považovány za společné a v otázce jejich spravování dochází ke změnám. Během rodičovské dovolené zůstává živitelem rodiny muž. Závěrem je důležité podotknout, že i když je v rodinách žijících v Olomouci a jejím okolí mezi zakládajícími členy patrná spolupráce ve většině oblastech, dominantnější postavení mají ženy, které nesou zodpovědnost za konečnou podobu rodiny a stav rodinného života.

BIBLIOGRAFIE

- **Seznam použité literatury**

BALLNIK, Peter. *Otcem i po rozvodu*. Přeložil Petr BABKA. Praha: Portál, 2012, 255 s. ISBN 978-80-262-0150-2.

BĚLIČ, Jaromír, Bohuslav HAVRÁNEK, Miloš HELCL, Václav KŘÍSTEK, František TRÁVNÍČEK a Alois JEDLIČKA. *Slovník spisovného jazyka českého*. III, M-O. 2., nezm. vyd. Praha: Academia, 1989, 637 s.

BĚLIČ, Jaromír, Bohuslav HAVRÁNEK, Miloš HELCL, Václav KŘÍSTEK, František TRÁVNÍČEK a Alois JEDLIČKA. *Slovník spisovného jazyka českého: doplňky a opravy*. VIII, Z-Ž :. 2., nezm. vyd. Praha: Academia, 1989, 569 s.

DERMOTT, Esther. *Intimate fatherhood: a sociological analysis*. London: Routledge, 2008, 170 s. ISBN 9780415422628.

DUNOVSKÝ, Jiří a kol. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 1999. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-254-9.

GILLERNOVÁ, Ilona, Vladimír KEBZA a Milan RYMEŠ. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2798-1.

GJURIČOVÁ, Šárka a Jiří KUBIČKA. *Rodinná terapie: systemické a narativní přístupy*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Grada, 2009, 280 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2390-7.

HARGAŠOVÁ, Marta a Tomáš NOVÁK. *Předmanželské poradenství*. Praha: Grada, 2007. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1730-2.

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada Publishing, 2007, 280 s. Pedagogika. ISBN 9788024711683.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016, 437 s. ISBN 978-80-262-0982-9.

HOLÁ, Lenka, ed. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-015-4.

JANOŠOVÁ, Pavlína. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskali*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2284-9.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

KŘÍŽKOVÁ, Alena, ed. *Kombinace pracovního a rodinného života v ČR: politiky, čas, peníze a individuální, rodinné a firemní strategie*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, c2005. ISBN 80-7330-077-x.

KUCHAŘOVÁ, Věra a kol. *Česká rodina na počátku 21. století: životní podmínky, vztahy a potřeby*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici s Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí, 2019, 300 s. ISBN 978-80-7416-333-3.

MAŘÍKOVÁ, Hana a Marta VOHLÍDALOVÁ. *Trvalá nebo dočasná změna?: uspořádání genderových rolí v rodinách s pečujícími otci*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7330-135-4.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992, 223 s. ISBN 8004252362.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. 2. vyd. Praha: Avicenum, 1989, 335 s. ISBN (Váz.).

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-19-9.

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0697-2.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2006, 332 s. Psyché. ISBN 80-247-1362-4.

OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000, 171 s. ISBN 8071784036.

SOBOTKOVÁ, Irena. *Průvodce rodičovstvím*. Břeclav: Eva Klimovičová ve spolupráci s nakl. Adamira, 2012. ISBN 978-80-904217-3-8.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vydání druhé. Praha: Portál, 2014, 377 s. ISBN 978-80-262-0644-6.

VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, ed. *Aplikovaná sociální psychologie I*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-269-6.

ZATLOUKAL, Leoš. *Komunikace v rodinách z hlediska vybraných přístupů v poradenství a terapii*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 190 s. Monografie. ISBN 978-80-244-3878-8.

- **Seznam použitých elektronických zdrojů**

LIPPA, Richard A. *Gender, Nature, and Nurture* [online]. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, 2008 [cit. 2023-02-18]. ISBN 1-4106-0279-6. Dostupné z: <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/46681/1/20.Richard%20A.Lippa.pdf>

SPURNÝ, Martin. Názory veřejnosti na roli muže a ženy v rodině – únor 2020: Tisková zpráva, Výzkum: Naše společnost - projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR. In: *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. Praha, 2020 [cit. 2023-06-08]. Dostupné z:

https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5181/f9/ov200331.pdf

Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník. In: *Zákony pro lidi* [online]. AION CS, 2010-2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>.

SEZNAM ZKRATEK

- aj. – a jiné
- apod. – a podobně
- atd. – a tak dále
- CVVM SOÚ AV ČR – Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu Akademie věd České republiky
- č. – číslo
- HŠ Yamaha – Hudební školy Yamaha
- M – muž
- mj. – mimo jiné
- např. – například
- n. l. – našeho letopočtu
- př. n. l. – před naším letopočtem
- resp. – respektive
- s. – strana
- Sb. – sbírky
- tj. – to jest
- tzv. – tak zvané
- Ž – žena

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Úvodní dotazník k interview s participanty

Příloha č. 2 – Vyplněný úvodní dotazník k prvnímu interview s participanty Ž1, M1

Příloha č. 3 – Vyplněný úvodní dotazník ke druhému interview s participanty Ž2, M2

Příloha č. 4 – Vyplněný úvodní dotazník ke třetímu interview s participanty Ž3, M3

Příloha č. 5 – Vyplněný úvodní dotazník ke čtvrtému interview s participanty Ž4, M4

Příloha č. 6 – Tabulka s legendou ke kódování

Příloha č. 7 – Transkript prvního interview s barevně označenými datovými úryvky ke kódování

Příloha č. 8 – Transkript druhého interview s barevně označenými datovými úryvky ke kódování

Příloha č. 9 – Transkript třetího interview s barevně označenými datovými úryvky ke kódování

Příloha č. 10 – Transkript čtvrtého interview s barevně označenými datovými úryvky ke kódování

Příloha č. 1 – Úvodní dotazník k interview s participanty

Bc. Aneta Haderová, student UPOL, NMgr. obor Sociální pedagogika

Úvodní dotazník k rozhovoru

Výzkumná studie na téma

Současná rodina se změněním na roli otce a matky

- Kolik členů má vaše rodina? A jakých?** (př.: 4 členy – matka, otec, dcera, syn; nepočítají se domácí mazlíčci a členové širší rodiny (babičky, dědové, tety, strýcové atd.))
- Kde společně žijete?** (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď)
 - BYT, OBEC nad 5 001 obyvatel
 - BYT, OBEC od 2 001 do 5 000 obyvatel
 - BYT, OBEC do 2 000 obyvatel
 - RODINNÝ DŮM, OBEC nad 5 001 obyvatel
 - RODINNÝ DŮM, OBEC od 2 001 do 5 000 obyvatel
 - RODINNÝ DŮM, OBEC do 2 000 obyvatel
 - Jiné:
- V jakém právním vztahu jste s partnerem?**
 - Manželé
 - Partneři
 - Jiné:
- Jakého nejvyššího vzdělání jste dosáhla?** (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď)
 - Základní
 - Vyučení v učebním oboru
 - Středoškolské
 - Vyšší odborné
 - Vysokoškolské
- Jakého nejvyššího vzdělání dosáhl váš partner?** (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď)
 - Základní
 - Vyučení v učebním oboru
 - Středoškolské
 - Vyšší odborné
 - Vysokoškolské
- Jste:**
 - Zaměstnanec
 - OSVČ
 - na Mateřské/rodičovské dovolené
 - Nezaměstnaná
 - Jiné:
- a) Pokud jste zatrhl(a) odpověď a. nebo b., tak na jaké pozici nebo v jaké oblasti?**
- Čím je váš partner?** (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď)
 - Zaměstnanec
 - OSVČ
 - na Mateřské/rodičovské dovolené
 - Nezaměstnaný
 - Jiné:
- a) Pokud jste zatrhl(a) odpověď a. nebo b., tak na jaké pozici nebo v jaké oblasti?**
- Jakého věku jsou děti ve vaší rodině?** (př.: dcera, 10 let; syn, 8 let; syn, 5 let; dcera, 2 let)
- Vychováváte společně nevlastní dítě?** (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď) ... Pokud zvolíte odpověď ANO, uveďte, kdo je jeho biologickým rodičem, pohlaví dítěte a věk; (př.: otec, dcera, 10 let)
 - NE
 - ANO:

Mockrát děkuji za odpovědi na úvodní otázky a těším se na společné setkání, kde se budeme například bavit o vašich rolích v rodině, o rovnosti mezi partnery/manžel(y), o provozu domácnosti atd.

Aneta H.

Příloha č. 2 – Vyplněný úvodní dotazník k prvnímu interview s participanty Ž1, M1

Bc. Aneta Haderová, student UPOL, NMgr. obor Sociální pedagogika

Úvodní dotazník k rozhovoru

Výzkumná studie na téma

Současná rodina se změněním na roli otce a matky

1. Kolik členů má vaše rodina? A jakých? (př.: 4 členy – matka, otec, dcera, syn; nepočítají se domácí mazlíčci a členové širší rodiny (babičky, dědové, tety, strýcové atd.))
3 členy - otec, matka, dítě (syn) 2,5 roku
2. Kde společně žijete? (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď)
 - a. **BYT, OBEC nad 5 001 obyvatel**
 - b. BYT, OBEC od 2 001 do 5 000 obyvatel
 - c. BYT, OBEC do 2 000 obyvatel
 - d. RODINNÝ DŮM, OBEC nad 5 001 obyvatel
 - e. RODINNÝ DŮM, OBEC od 2 001 do 5 000 obyvatel
 - f. RODINNÝ DŮM, OBEC do 2 000 obyvatel
 - g. Jiné:
3. V jakém právním vztahu jste s partnerem?
 - a. **Manželé**
 - b. Partneři
 - c. Jiné:
4. Jakého nejvyššího vzdělání jste dosáhla? (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď)
 - a. Základní
 - b. Vyučení v učebním oboru
 - c. **Středoškolské**
 - d. Vyšší odborné
 - e. Vysokoškolské
5. Jakého nejvyššího vzdělání dosáhl Váš partner? (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď)
 - a. Základní
 - b. **Vyučení v učebním oboru**
 - c. Středoškolské
 - d. Vyšší odborné
 - e. Vysokoškolské
6. Jste:
 - a. Zaměstnanec
 - b. OSVČ
 - c. **na Mateřské/rodičovské dovolené**
 - d. Nezaměstnaná
 - e. Jiné:
6. a) Pokud jste zatrhl(a) odpověď a. nebo b., tak na jaké pozici nebo v jaké oblasti?
7. Čím je váš partner? (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď)
 - a. **Zaměstnanec**
 - b. OSVČ
 - c. na Mateřské/rodičovské dovolené
 - d. Nezaměstnaný
 - e. Jiné:
7. a) Pokud jste zatrhl(a) odpověď a. nebo b., tak na jaké pozici nebo v jaké oblasti?
Doprava a montáž nábytku
8. Jakého věku jsou děti ve vaší rodině? (př.: dcera, 10 let; syn, 8 let; syn, 5 let; dcera, 2 let)
Syn, 2,5 roku
9. Vychováváte společně nevlastní dítě? (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď) ...Pokud zvolíte odpověď ANO, uveďte, kdo je jeho biologickým rodičem, pohlaví dítěte a věk; (př.: otec, dcera, 10 let)
 - a. **NE**
 - b. ANO:

Mockrát děkuji za odpovědi na úvodní otázky a těším se na společné setkání, kde se budeme například bavit o vašich rolích v rodině, o rovnosti mezi partnery/manželky, o provozu domácnosti atd.

Aneta H.

Příloha č. 3 – Vyplněný úvodní dotazník ke druhému interview s participanty Ž2, M2

Bc. Aneta Haderová, student UPOL, NMgr. obor Sociální pedagogika

Úvodní dotazník k rozhovoru

Výzkumná studie na téma

Současná rodina se změněním na roli otce a matky

1. Kolik členů má vaše rodina? A jakých? (př.: 4 členy – matka, otec, dcera, syn; nepočítají se domácí mazlíčci a členové širší rodiny (babičky, dědové, tety, strýcové atd.))
4 členy – matka, otec, dcera, syn
2. Kde společně žijete? (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď)
 - a. **BYT, OBEC nad 5 001 obyvatel**
 - b. BYT, OBEC od 2 001 do 5 000 obyvatel
 - c. BYT, OBEC do 2 000 obyvatel
 - d. RODINNÝ DŮM, OBEC nad 5 001 obyvatel
 - e. RODINNÝ DŮM, OBEC od 2 001 do 5 000 obyvatel
 - f. RODINNÝ DŮM, OBEC do 2 000 obyvatel
 - g. Jiné:
3. V jakém právním vztahu jste s partnerem?
 - a. **Manželé**
 - b. Partneři
 - c. Jiné:
4. Jakého nejvyššího vzdělání jste dosáhla? (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď)
 - a. Základní
 - b. Vyučení v učebním oboru
 - c. Středoškolské
 - d. Vyšší odborné
 - e. **Vysokoškolské**
5. Jakého nejvyššího vzdělání dosáhl Váš partner? (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď)
 - a. Základní
 - b. Vyučení v učebním oboru
 - c. Středoškolské
 - d. Vyšší odborné
 - e. **Vysokoškolské**
6. Jste:
 - a. Zaměstnanec
 - b. OSVČ
 - c. **na Mateřské/rodičovské dovolené**
 - d. Nezaměstnaná
 - e. Jiné:

6. a) Pokud jste zatrhl(a) odpověď a. nebo b., tak na jaké pozici nebo v jaké oblasti?
7. Čím je Váš partner? (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď)
 - a. **Zaměstnanec**
 - b. OSVČ
 - c. na Mateřské/rodičovské dovolené
 - d. Nezaměstnaný
 - e. Jiné:

7. a) Pokud jste zatrhl(a) odpověď a. nebo b., tak na jaké pozici nebo v jaké oblasti?
simulace materiálových toků, IT oddělení v automobilce
8. Jakého věku jsou děti ve vaší rodině? (př.: dcera, 10 let; syn, 8 let; syn, 5 let; dcera, 2 let)
Dcera, v dubnu 3 roky; Syn 10 měsíců
9. Vychováváte společně nevlastní dítě? (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď) ...Pokud zvolíte odpověď ANO, uveďte, kdo je jeho biologickým rodičem, pohlaví dítěte a věk; (př.: otec, dcera, 10 let)
 - a. **NE**
 - b. ANO:

Mockrát děkuji za odpovědi na úvodní otázky a těším se na společné setkání, kde se budeme například bavit o vašich rolích v rodině, o rovnosti mezi partnery/manželý, o provozu domácnosti atd.

Aneta H.

Příloha č. 4 – Vyplněný úvodní dotazník ke třetímu interview s participanty Ž3, M3

Bc. Aneta Haderová, student UPOL, NMGr. obor Sociální pedagogika

Úvodní dotazník k rozhovoru

Výzkumná studie na téma

Současná rodina se změněním na roli otce a matky

1. Kolik členů má vaše rodina? A jakých? (př.: 4 členy – matka, otec, dcera, syn; nepočítají se domácí mazlíčci a členové širší rodiny (babičky, dědové, tety, strýčkové atd.))
5 členů - matka, otec, 2 dcery a syn
2. Kde společně žijete? (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď)
 - a. BYT, OBEC nad 5 001 obyvatel
 - b. BYT, OBEC od 2 001 do 5 000 obyvatel
 - c. BYT, OBEC do 2 000 obyvatel
 - d. RODINNÝ DŮM, OBEC nad 5 001 obyvatel**
 - e. RODINNÝ DŮM, OBEC od 2 001 do 5 000 obyvatel
 - f. RODINNÝ DŮM, OBEC do 2 000 obyvatel
 - g. Jiné:
3. V jakém právním vztahu jste s partnerem?
 - a. Manželé**
 - b. Partneři
 - c. Jiné:
4. Jakého nejvyššího vzdělání jste dosáhla? (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď)
 - a. Základní
 - b. Vyučení v učebním oboru
 - c. Středoškolské (odborné s maturitou)**
 - d. Vyšší odborné
 - e. Vysokoškolské
5. Jakého nejvyššího vzdělání dosáhl váš partner? (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď)
 - a. Základní
 - b. Vyučení v učebním oboru
 - c. Středoškolské (gymp)**
 - d. Vyšší odborné
 - e. Vysokoškolské
6. Jste:
 - a. Zaměstnanec**
 - b. OSVČ
 - c. na Mateřské/rodičovské dovolené
 - d. Nezaměstnaná
 - e. Jiné:
6. a) Pokud jste zatrhl(a) odpověď a. nebo b., tak na jaké pozici nebo v jaké oblasti?
Účetní
7. Čím je váš partner? (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď)
 - a. Zaměstnanec**
 - b. OSVČ
 - c. na Mateřské/rodičovské dovolené
 - d. Nezaměstnaný
 - e. Jiné:
7. a) Pokud jste zatrhl(a) odpověď a. nebo b., tak na jaké pozici nebo v jaké oblasti?
Celní správa
8. Jakého věku jsou děti ve vaší rodině? (př.: dcera, 10 let; syn, 8 let; syn, 5 let; dcera, 2 let)
Dcera 6let, dcera 5let a syn 3let
9. Vychováváte společně nevlastní dítě? (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď) ...Pokud zvolíte odpověď ANO, uveďte, kdo je jeho biologickým rodičem, pohlaví dítěte a věk; (př.: otec, dcera, 10 let)
 - a. NE**
 - b. ANO:

Mockrát děkuji za odpovědi na úvodní otázky a těším se na společné setkání, kde se budeme například bavit o vašich rolích v rodině, o rovnosti mezi partnery/manželky, o provozu domácnosti atd.

Aneta H.

Příloha č. 5 – Vyplněný úvodní dotazník ke čtvrtému interview s participanty Ž4, M4

Bc. Aneta Haderová, student UPOL, NMGr. obor Sociální pedagogika

Úvodní dotazník k rozhovoru

Výzkumná studie na téma

Současná rodina se změněním na roli otce a matky

1. Kolik členů má vaše rodina? A jakých? (př.: 4 členy – matka, otec, dcera, syn; nepočítají se domácí mazlíčci a členové širší rodiny (babičky, dědové, tety, strýcové atd.))
4 – otec, matka, 2 synové
2. Kde společně žijete? (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď)
 - a. **BYT, OBEC nad 5 001 obyvatel**
 - b. BYT, OBEC od 2 001 do 5 000 obyvatel
 - c. BYT, OBEC do 2 000 obyvatel
 - d. RODINNÝ DŮM, OBEC nad 5 001 obyvatel
 - e. RODINNÝ DŮM, OBEC od 2 001 do 5 000 obyvatel
 - f. RODINNÝ DŮM, OBEC do 2 000 obyvatel
 - g. Jiné:
3. V jakém právním vztahu jste s partnerem?
 - a. **Manželé**
 - b. Partneři
 - c. Jiné:
4. Jakého nejvyššího vzdělání jste dosáhla? (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď)
 - a. Základní
 - b. Vyučení v učebním oboru
 - c. Středoškolské
 - d. Vyšší odborné
 - e. **Vysokoškolské**
5. Jakého nejvyššího vzdělání dosáhl váš partner? (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď)
 - a. Základní
 - b. Vyučení v učebním oboru
 - c. Středoškolské
 - d. Vyšší odborné
 - e. **Vysokoškolské**
6. Jste:
 - a. **Zaměstnanec**
 - b. OSVČ
 - c. na Mateřské/rodičovské dovolené
 - d. Nezaměstnaná
 - e. Jiné:
6. a) Pokud jste zatrhl(a) odpověď a. nebo b., tak na jaké pozici nebo v jaké oblasti?
Školství
7. Čím je váš partner? (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď)
 - a. **Zaměstnanec**
 - b. OSVČ
 - c. na Mateřské/rodičovské dovolené
 - d. Nezaměstnaný
 - e. Jiné:
7. a) Pokud jste zatrhl(a) odpověď a. nebo b., tak na jaké pozici nebo v jaké oblasti?
Školství
8. Jakého věku jsou děti ve vaší rodině? (př.: dcera, 10 let; syn, 8 let; syn, 5 let; dcera, 2 let)
Synové, 13 a 15 let
9. Vychováváte společně nevlastní dítě? (zakroužkujte/označte pravdivou odpověď) ...Pokud zvolíte odpověď ANO, uveďte, kdo je jeho biologickým rodičem, pohlaví dítěte a věk; (př.: otec, dcera, 10 let)
 - a. **NE**
 - b. ANO:

Mockrát děkuji za odpovědi na úvodní otázky a těším se na společné setkání, kde se budeme například bavit o vašich rolích v rodině, o rovnosti mezi partnery/manželky, o provozu domácnosti atd.

Aneta H.

Příloha č. 6 – Tabulka s legendou ke kódování

Kategorie	Kódy	Barva označení datových úryvků
Volba partnera	<ul style="list-style-type: none"> - Seznámení partnerů - Navázání vztahu - Společný čas partnerů 	Tmavě zelená
Manželství a založení rodiny	<ul style="list-style-type: none"> - Sňatek - Narození prvního dítěte a vznik (další) podoby rodiny 	Fialová
Dělba práce v rodině	<ul style="list-style-type: none"> - Provoz domácnosti - Údržba a péče o byt/dům nebo okolí domu - Organizace - Spolupráce - Během rodičovské dovolené/dalšího vzdělávání 	Oranžová
Organizace času	<ul style="list-style-type: none"> - V pracovních dnech - Mimo pracovní dny - Společný čas členů rodiny - Spolupráce - Osobní volný čas 	Světle zelená
Péče o děti	<ul style="list-style-type: none"> - Činnosti - Organizace - Zapojení muže do péče - Důvod většího zapojení muže do péče 	Žlutá
Výchova	<ul style="list-style-type: none"> - Způsob - Formování osobnosti - K osobní hygieně a sebeobsluze - Ke vztahům - K hodnotám - K hudbě - K pohybu - K ručním pracím - K pořádku/činnostem v domácnosti - Komunikace s dětmi - Změny/rozdíly - Hodnocení 	Červená
Spravování financí	<ul style="list-style-type: none"> - Bydlení - Příjmy - Výdaje/náklady - Vyúčtování a zálohy - Spolupráce 	Hnědá
Pracovní život	<ul style="list-style-type: none"> - Pracovní doba - Uvolnění - Práce versus rodina - Další vzdělávání - Přivýdělky 	Modrá
Orientační (původní) rodina		Šedá

Příloha č. 7 – Transkript prvního interview s barevně označenými datovými úryvky ke kódování

První interview

V: Pro záznam opakuji. Manželé potvrdili, že souhlasí s tím, že bude rozhovor nahráván a já jsem jim slíbila mlčenlivost a že s informacemi bude nakládáno zcela anonymně...

V: Ještě se tedy představím pro oba... Jmenuji se Aneta Haderová. Jsem studentkou Sociální pedagogiky, Univerzity Palackého, tady v Olomouci a píši diplomovou práci na téma: Současná rodina se zaměřením na role otce a matky v ní nebo na role muže a ženy.

Ž1: Ano...

V: Tak... Ještě zrekapitulujeme dotazník, který mi vyplnila žena... Vaše rodina má tedy 3 členy, matka, otec a syn. Bydlíte tedy v bytě v obci nad 5000 obyvatel = Olomouc a zhruba někde v centru nebo na okraji?

Ž1: Na okraji.

V: Super, děkuji... Jste tedy manželé. Nejvyšší vzdělání ženy je středoškolské a muž je vyučen v učebním oboru. (Participantí souhlasně kývali hlavou) Anoo.. Žena je tedy na mateřské dovolené a jinak tedy pracujete kde nebo na jaké pozici, jestli se můžu zeptat?

Ž1: Na wellnessu, na recepci jsem pracovala.

V: Dobře, děkuji a vy (oslovení muže) tedy pracujete v dopravě a montujete nábytek?

M1: Už ne, jsme prodejce vozidel, nových.

Ž1: To se změnilo od té doby. (nervózní smích) .. (myšleno od doby vyplnění dotazníku)

V: Dobře, takže tady máme změnu. Jo a jinak tedy syn. Zhruba 2 a půl roku a žádné jiné děti nemáte.

Ž1: Zatím ne... (nervózní smích)

V: Super, děkuji. Úvod máme za sebou... Určitě víte, že život člověka, zvířete, rostliny má nějaký cyklus a vlastně i rodina má nějaký cyklus a vytváří si nějakou svoji historii. Tak moje první otázka je a chtěla bych vás vybídnout, abyste mi popsali historii vaší rodiny od vašeho seznámení až do současnosti. (manželé začali přemýšlet) (smích V+Ž1)

Ž1: ... **Taak to** (seznámení) **bylo v roce 2015, jsem pracovala na Prachárně na recepci a po směně jsem si vždycky volala taxík a on přijel** a zrovna tady bydlel 2 měsíce, **takže mi nabídnul svoje číslo.** (smích) **Já jsem ho jednou omylem prozvonila, ale pak jsme si psali, psali a psali.** Pak jsme měli samozřejmě nějaký krachy (partnerské problémy, rozvedli později během rozhovoru), že jo? **Bydleli jsme spolu.. A syn se nám**

povedl omylem v roce 2019, že? (pohled na muže, muž se usmíval a souhlasně přikyvoval) ... **To jsme byli překvapení**. (smích Ž1+V) ... A máme syna. ... **Takový osudový setkání mi to přijde**, že to bylo, no. **On** (muž) **vůbec nechtěl vztah, vůbec nechtěl děti...** Všechno se mu to stalo chudákovi. **Napřed jsme bydleli v Kákáčku** (1+kk), tak tam jsme se málem právě zabili. **Tam to bylo na nás moc malý**. Docela **občas jsme měli** i takovou **italskou domácnost**, že? (muž souhlasně přikyvoval) A **zklidnili jsme se** vlastně až **s tím synem, že se** (jako rodiče) **musíme chovat slušně...** **Jsme** hrozně, **úplně odlišní, takže vůbec nevíme, proč spolu jsme, ale máme se rádi**. (smích) ... **Funguje nám** strašně **chemie**, ale jinak absolutně si myslím, že nejsme k sobě stvoření. (smích)

V: Jaký na to máte názor vy? (doptání se souhlasně přikyvujícího se muže)

M1: Moc to hrotí... Každý má jiný názor... **Jde o to, jenom se sladit**.

Ž1: To je pravda, že?... Já furt hledám tu dokonalost a mu přijde, že je to prostě život a já furt ve všem hledám něco.

M1: Pohádku.

Ž1: Joo, já jsem na takový ty filmy, noo... Takový ty romantický, ale tak ten vztah se mi jako povedl, najít takový, jako něco romantickýho, (pousmání) ale potom to romantický není no. (smích) On není vůbec romantickéj... Na druhou stranu mi splní úplně všechno, co si přeju takže... (smích a pohled na muže, který se usmívá a sklápí zrak)

V: Jo super, takže vlastně to bylo tak v rychlosti, že jste se seznámili, bydleli jste spolu a pak najednou přišel syn... A tím se dostávám k další mé otázce... Tím, že přijde to dítě, tak kdo měl co na starosti ve vaší rodině? (partneři přemýšleli) ... Jak jste si to rozdělili - v domácnosti, finance..? Všechno, co vás napadá...

Ž1: No ono bylo všechno hlavně na mě, protože **já jsem chtěla si všechno kupovat, všechno sladěný, všechno hezky. Takže tatínek jenom platil**. (smích) Já jsem všechno vybírala, nemohl vlastně do ničeho chudák kecat... Chudááák (smích)

M1: Už se zlepšila po dvou a půl letech.

Ž1: Jo, už mu dávám trošku prostor. (smích)

M1: Můžu něco říct. (pousmání)

Ž1: Jo a jinak potom vlastně **jak přišel ten rodičák, tak já jsem měla míň peněz, takže vlastně já si většinou z toho rodičáku starám o drogérku, o syna, nakupuju. Furt nakupuju a takový věci pro syna jakože já a on nám obstarává obživu..** Jinak i **co se týče výchovy, tak prostě větší váhu mám já. Jsem se synem doma, on je přes celej**

den v práci, takže.. ale souhlasí se mnou ve všem... (smích) Nemá na výběr.. (smích)

Nee, v tomhle **se docela jako shodneme**, no...

V: Jo, takže ta domácnost to je teda na vás?

Ž1: **Jojojo**

V: ...praní, žehlení, uklízení?

Ž1: **Jako on hodně pomáhá...** Nežehlím. (smích) Jak se dívá (usmání).. **Nežehlím, to nemáme ráda..**

V: Nežehlíte, dobře, ale tak vaření, já jsem to chtěla vzít tak jako obecně, že? Ty domácí práce...

Ž1: **Většinou samozřejmě já, ale taky pomáhá... Když vidí, že už tam mám moc velkej nepořádek, tak to vezme do vlastních rukou.** (smích)

V: Jo a s čím třeba tak pomáhá?

Ž1: **Nádobí uklízí... Vždycky mi chystal večer mlíka... Aj ze sušičky prádlo vydělá... S košem chodí.** (smích)

V: Jo, super, díky... Já to ještě budu rekapitulovat a vrátím se k péči o dítě a trávení času s dítětem... To je tedy vaše (ženy) doména.

Ž1: **Jsme spolu jakože dýl**, samozřejmě. **Ted'ka jsme měli období, kdy syn chtěl jenom mě, takže chudák (muž) nemohl dělat vůbec nic...přebalit, nakrmit, vůbec.. nic...Ale jinak se snaží**, jako když přijde z té práce, **tak samozřejmě s ním chce trávit čas**, tak **jdou třeba spolu do vany** nebo **o víkendech si ho bere**, abych měla aspoň **chvilinku pro sebe.**

V: Jojojo.. a když se vrátím k péči o syna ze strany muže, když byl ještě malinkatý.. Jak se podílel?

Ž1: Snažil se hodně.. Musím říct, že ten si to jako fakt hodně užíval na to, že se ho chtěl na chvíli zbavit ze začátku, když byly ty dvě čárky, tak potom mi ho nechtěl dát, no. **Vždycky, on hraje na PSku (Playstation) a tak, tak ho měl vždycky na prsách, kde si ho uspal a hrál s ním...** Tak to byl nejvíc spokojenej, že? (pohled na muže a žena se nahlas pousmála)

M1: Jo, to bylo dobrý.

V: A přebalování a další péče? Staral jste se o něj i takto? (otázka na muže)

M1: Když to šlo. **Když byl malej, tak nemohl nic říct, neměl svůj názor, takže to šlo.** (hlasité pousmání)... **Ted' už si postaví hlavu**, no. (hlasité pousmání)

Ž1: Ty jsou kluci jsou fakt jako takový mamánci, aji co vím od kamarádek. ...Akorát pokakaný plíny nechtěl...Ale pak, on furt říkal, jak se mu to jako nelíbí a **pak z něho vylezlo, jenom že se mu nechce, že s tím jako nemá problém.**

V: Jo, takže péči o dítě, teda vaše (ženy), ale vy (muž) se podílíte, dobře... Ještě se vrátíme ke spravování financí, ještě se k tomu nějak vyjádřete...jestli máte společný účet nebo něco takového...

Ž1: **Ne to máme každé svůj... a většinou posílá on ty peníze mě někdy ne.** Je to pokaždé jinak. **Nemáme v tom řád.** Na peníze jsme jako docela blbý. Neumíme v tom najít úplně řádnou, ale **on teďka po Covidu vlastně měnil hodně práce, takže pokaždé pak dostával jinak. I po Covidu pracoval taky v autech a tam to nějak ztroskotalo,** prostě měl málo peněz, tak **pak si nemohl najít práci a teď se dostal zase konečně k těm autům,** tak teď **už tomu dáme řád, a za chvíli už budu pracovat, takže pak to bude zase úplně jinak.** Máme každé rád jako svoje peníze, že nechceme dohromady vůbec. Takže každý svoje.

V: Jo, i když jste manželé?

Ž1: Jo. A když jsme to měli vlastně předtím, tak jsme...

M1: Tam ani nejde o to, že bych měl rád svoje peníze. **Tam jde spíš o to, že si tam buduji svoji finanční historii jakoby na svém účtu. Ona má, teďka teda nee, ale buduje si na svém. Do budoucna nějaká může být hypotéka nebo něco..?**

Ž1: **Zadní vrátka.** (hlasité pousmání)

M1: ...Noo (pousmání), taky no, to v tom hraje roli, no.

Ž1: **A předtím jsme vždycky měli tak, že mi poslal na nájem, na jídlo, a to jsem řešila vždycky já. Ted' až máme toho syna tak, a tím, že měnil ty práce, tak to máme prostě takový rozházený.** Ale zvládneme to, no **každý měsíc je to jinak, ale vždycky se prostě domluvíme.** Na co chcu, tak mi dá. (smích) Takže dobrý.

V: Ještě bych se chtěla něco dozvědět k organizaci času ve vaší rodině i trávení společného času v rámci. Chápu zatím dobře, že vy (oslovení ženy) organizujete vaši rodinu, je to tak?

Ž1: Jo, a nějakéj ten **výlet, nebo tak vždycky naplánuju, aby nemusel on řešit.** On řídí.. **On (muž) není takový spontánní, neumí vymýšlet takové věci, takže to je vždycky na mě...** Že? (pohled na muže, který s úsměvem přikyvuje) ...Ale mu to nevadí, mu to jako vyhovuje, že nemusí nic vymýšlet, že? I rande a takový věci prostě všechno na mně, ale on přijde, jojojo, jedem. Hotovo (smích)

M1: Tak moje jediný rande je kino, že? (smích všech) To je jediný, co vymyslím.. Jinak mě tak jako nic nenapadne. No ještě zoo dobře. (smích Ž1+V)

Ž1: Já se mám (smích)

M1: Tam už jsme byli čtyřikrát, no...

Ž1: Takže já vymyslím výlet, no... **Po práci většinou jdeme vždycky jenom ven se projít společně.** (přestávka kvůli synovi, který si mezitím hrál v dětském koutku)

V: Jo, takže vy něco naplánujete a manžel...

Ž1: **Já mám víc toho času, on v té práci jako nemá ten prostor. Já si furt něco googlim** (vyhledává na Google) **a vidím na Instagramu nějaký hezký místečka** a tak... Takže to je na mě..

V: Jo.. Dobře.. Díky... Ještě se vrátím k tomu, že jste říkala, že ve výchově máte větší váhu vy, tak se chci doptat, jak byste oba popsali vaší výchovu?.. Co byste o ní řekli... Jak syna vychováváte, k čemu ho vedete?

Ž1: **Ted'ka moderně se to jmenuje Respektující výchova** (smích)... **Manžel jí říká rozmazlující výchova, ale on to nevidí jako celek, že není doma celou dobu se mnou.**

No nekrůť očima (na muže), klidně si k tomu něco řekni...

M1: **Já mám prostě názor, že by to dítě mělo mít nějaký hranice...** No aaa..

Ž1: **Ty je nevidíš, on je má.**

M1: Tak já je nevidím, dobře.

Ž1: Tak když si celej den v práci, tak nemůžeš vidět úplně celek..

M1: O tom se nebavím..., ale **já přijdu domů, šestkrát mu řeknu, ať něco nebere, protože nechci, aby to vzal, abych to třeba ráno pak nehledal, když jdu do práce, aby nedej Bože budete spát, bude to u vás v pokoji a on prostě stojí a ne!...**

Ž1: No, protože je pak rozdivočenej a neposlechne tě, protože je šťastnej, že prostě přijdeš z práce a je to něco úplně jiného, než když je se mnou a mě prostě celej den v klidu poslechne. **Jsem jako proti mlácení, že ho nebiju. Párkrát mi ujely nervy samozřejmě neříkám, že ne, to už se pak musí hodně to, aby dostal.** Ale **snažím se s ním jako prostě mluvit a myslím si, že čím je starší, tím víc mě prostě rozumí**, no. Tak v tom se trošku neshodnem... (Muž nesouhlasně kývá hlavou)... Ale kdyby s ním byla celej den, když si v práci...

M1: Já bych neřekl, že se neshodneme. Tu tvoji jakooo výchovu, kterou chtěla, tak se mi líbí, ale prostě tam je potřeba nebo myslím si, že je na místě častěji zvednout hlas a dát mu prostě najevo, že je něco špatně, že...

Ž1: To já dělám, když jsme doma sami, prostě...(hlasité pousmání)

M1: Ted' ted' už jo, no, protože ti tečou nervy, no (smích)

Ž1: To není pravda, normálně i já zvedám hlas.

V: A jak to máte třeba s odměnami a tresty? Jaký na to máte názor? Za co..

M1: Ježiš ten jich má.. (hlasité pousmání V+Ž1)

Ž1: Jako jsem tam vydírám (smích) ..**Když už jde do úzkých a má třeba blbej den, nebo se jako špatně vyspí, tak pak na nějaký lízátko nebo tak lákáme, no ale... tresty jako mi neprijde úplně.. Mě neprijde totiž, že zlobí, že většinou když je něco špatně, tak je buď hladovej, nevyspanej, prostě já to vidím jako ten celek**, že se tam něco děje, když by to viděl někdo cizí, tak mu přijde, že zlobí, ale... Takže tresty jako takové to ještě ne... Nevím, jestli mu pak budu brát telefon, a takový (smích) to ještě uvidíme, co nás čeká.

M1: To asi záleží, jak to bude brát, noo nebo jak se k tomu bude stavět a jak budeme pokračovat v té komunikaci, no...

Ž1: Ted' nás čeká ta školka..., tak tam to bude asi blbý..., že tam ty děcka chytil takový různý móresy prej.

V: Jakým způsobem ho třeba odměňujete? Kromě lízátek?

Ž1: **Máme jednou měsíčně zavedený, že když přijdou penízky - výplata jakože, takže když je tak nějak hodnej, takže mu koupím jako hračku, kterou si sám vybere.** To má jako jednou měsíčně, že kvůli tomu chodím i na tu brigádu, nebo nee kvůli tomu, že **chodím na brigádu** a že **to říkám i tím stylem, že chodíme na brigádu, do práce, abysme měli vlastně za to nějakou odměnu, takže ta se týká i ho**, že jednou měsíčně si uděláme nějakou velkou radost.

M1: ..Ale to se bavíme jakoby o dražší nějaký hračce... Já nevím, řeknu lego, třeba nebo tady v takovém smyslu, ne nějakou ... plyšovýho medvídka nebo něco za pár korun.

Ž1: **Ale pochopil to, vždycky se pak ptá jako kdy přijdou penízky, že si vybral, že viděl...** (hlasité pousmání)

M1: Dostal vlastně míchačku... si vybral, dvoje popeláře.

V: Rozumím (smích)... Tak k té výchově by mě zajímalo, jestli ho už ve dvou a půl letech k něčemu vedete? Jakože co by měl dělat on?

Ž1: No máme jako ráno, nevím jak to úplně myslíte, ale **ráno prostě začínáme zuby, oblíknout. Ted'ka ho učím skládat si věci do školky, sám se umí vysvlíknout.** Ještě sám jako??... **Uklízíme hračky, ted'ka už každé večer a i během dne se snažíme. Hodně malujeme**, to toho hrozně baví, takže vždycky takovou hudebku, teda výtvarku (smích)... Aji tu **hudebku, to zpívání ho baví**, že **máme doma taky nástroje**, tak aj

vytahujeme právě ty leporela, že to se mu fakt jako líbí... Teďka **budeme kupovat kolo, takže ho chcem k tomu sportu.. zjistit, co ho bude bavit..** (hlasité pousmání) ... Já jsem taková hodně opatrná, tak mám strach, že (hlasité pousmání) nebude úplně sportovec, že ho furt držím jako..., aby se mu něco nestalo. (hlasité pousmání)

V: Názor tatínka?

M1: Líbí se mi, že má na tu hudebku... K tomu bych ho hodně vedl.

Ž1: Nám přijde, že má rytmus, fakt že.

M1: Taky jsem pískal, když sem byl malej, i na koncertech, takže tady v tom, jako si hodně sednem, nebo máme to společný... Zatím teda no a **pak bych chtěl hokej**, no ale (pousmání) ... otázka, jaký bude mít vlohy na sport, no... Uvidíme.

V: Super, děkuju... Já se ještě vrátím k té domácnosti a zajímalo by mě. Jsou ve vaší rodině povinnosti, které jsou striktně dané jednomu z vás nebo se střídáte?

Ž1: Neenee.. Když vidí, že toho mám dost, tak si vezme prostě nějaké jídlo, uvaří, cokoliv... nemáme fakt vyloženě nic...

V: Jo, takže když můžete, tak to děláte vy, ale když to časově nezvládáte...

Ž1: Když jsem doma sama, tak se samozřejmě snažím, ale když je třeba víkend a on si vymyslí... **On rád vaří, jakože jednou za čas. Vaří hodně dobře, jednou za čas si s tím jako vyhraje..** Když řekneš, že sám uvaří a tak. **Ne úplně to rozdělení nemáme. Samozřejmě by to měla všechno moje starost nebo si myslím, že když jsem doma, tak jako že bych se měla o to postarat já, ale... On mi fakt jako pomáhá**, no. ... Co? (pohled a otázka na muže)

M1: No jo já si myslím, že si to strašně komplikuješ. Máš uvařit na tři dny a?...

Ž1: Já zas mám ráda čerstvý jídlo, takže prostě pak toho mám na sobě hodně. Chcu toho hrozně moc stihnout a pak to vidí, že toho mám dost a pomáhá no.

V: Doobře.. Ještě se vrátím k organizaci času a trávení volného času, jak ho spolu trávíte? (partneři přemýšleli) Venku, vevnitř, výlety kde?

Ž1: Máme línýho tatínka... Musím ho nutit aj do těch výletů nebo nee nutit, ale, ale... **On má rád svůj klid, takže když přijde z práce, tak potřebuje třeba potom... Nemá rád, když na něho všechno nahneme a já všechno mu potřebuju říct...** Většinou si jdeme pro něho teda do práce a pak jdeme jako kolem baráku, jenomže když **končí kolem páté, šesté** (hodiny), tak syn má teďka divnej spánek, že jednou spí po obědě jednou nespí po obědě, takže **přes týden vlastně trávíme čas jenom kolem toho baráku**. Prostě tam máme **hřiště**, syn se rád houpe. ... Aaa o tom víkendu je to tak, že tatínek dlouho spinká. (smích) V týdně vstává do práce, tak ho necháme dýl, že jo?... **Vlastně dopoledne máme**

takový línější a až potom obědě, třeba .. **Nebo když na ten výlet, tak prostě musí stát a musíme jet ráno zase kvůli tomu synovu spaní**. ... To tak nějak řídíme všechno, ... podle situace aj podle toho spaní, protože on má od miminka prostě úplně naprd spaní a podle toho řídíme všechno, no, jak není vyspanej, tak... nechci. (hlasité pousmání)

V: A máte nějakou společnou aktivitu, která se uskutečňuje pravidelně?

Ž1: **Pravidelně chodíme na bazén**, chodíme na Aquáč (Aqua park), minimálně jednou týdně. Většinou teďka stíháme.

V: Dohromady nebo jenom vy (žena) se synem?

Ž1: My tři, dohromady... No minimálně jednou za čtrnáct dní, když je to v týdnu, třeba když syn chce, taky spolu... Táto přemýšlej, co děláme (smích)

M1: Takhle, když jsme ještě než byl syn, tak **jsme měli společný jako výlety, že jsme měli oba dva společný zájmy, zámky a jeskyně**, což ale s dvou a půl letým klukem nejde.. Ten tam neudrží tu pozornost ...nějakej šutr, co roste ze stropu, toho asi zajímat nebude... Takže teďka jako...

Ž1: Tak od roku syna se soustředíme jako na zvířátka, takže **objíždíme ty zoo, dinoparky** a to **každý rok na jaře, na podzim**. Několikrát už jsme byli. **Tady** (v Olomouci) jak **je Zlatá farma tak tam mají kravičky, kozy...**

M1: Jo agresivního kohouta.

Ž1: Takže spíš na ty zvířata... **Letos se budem soustředit na koncerty**. Štístko a Poupěnka a takový, takže to budeme. To nás čeká. Tady jsou myslím dva letos, co ještě nemám zjištěný, teď už tam prodávají lístky, tak tam jsem rychle zjistit. V červencu myslím, jeden...

M1: No tak jako nenašli jsme nějakou společnou aktivitu jako i se synem, kde by udržel nějak jako delší dobu pozornost.

Ž1: Je aji fakt těžký, že on řekne, jdeme domů... Nic ho nebaví... Néé, že ho nebaví, ale když se mu někde napoprvé nezalíbí, tak prostě... Takže toho **zkoušíme různě aj ty koutky a tak...** Nemáme to s ním úplně lehký.

V: Ještě se vrátím k těm financím a práci... Pamatujete si nějakou situaci, kdy na úkor pracovního života muselo dojít ke změně v tom rodinném, tedy aspoň ze strany muže?

M1: **Jediná asi největší změna byla, když jsem šel na mezinárodní dopravu. To jsem nebyl doma vůbec... To jako bylo všechno na ní.**

Ž1: **To měl syn myslím půl roku, že? A byla tam velká viděna jako peněz**, že... my máme ještě z mládí jeho půjčku, takže to splácíme, tak jsme to chtěli mít hotový. **A to byl fakt půl roku pryč, na víkendy** aaa **nakonec to** dopadlo úplně... dostával o moc

miň peněz.. nějak to tam **prostě nedopadlo**, takže nás to úplně zklamalo, **bylo to úplně k ničemu a půl roku nebyl doma**, no. **Ale chtěli jsme to obětovat, tu chvilku, kvůli těm penězům**, no..., **což nám nevyšlo**.

V: Jo, takže příklad je období, kdy manžel nadlouho pracovní odjel a vy jste se musela o všechno starat sama.

Ž1: To bylo aji náročný, to mě vlastně toho půl roku ještě, tak blbě spal... Bylo to... Nechtěla bych být jako na to dítě samo, no. A pak jsem byla fakt strašně šťastná, že je zpátky a že pomáhala.... Neumím si představit, jak to dělají samoživitelky jako... Možná i tím věkem, že přes těch třicet (let) už prostě je člověk takovej unavenej. (smích)

M1: Tamto nekrachlo, jenom kvůli penězům.. Jako peníze nebyly špatný, no dalo se. Tam byl problém...

Ž1: Nebylo to tak jak ti to slíbili, takže...

M1: ...tam.. No to byla jedna věc, ale tam byl problém v komunikaci, která mě tam jakoby vadila. A následně už mě potom časem, **jak syn rostl** a já jsem třeba jednou za čtrnáct dní byl doma. **Ten malej se ke mně neměl**. Já jsem přijel třeba v pátek nebo v sobotu ve dvě ve tři ráno, takže sobota vlastně, se člověk nějak dospal za celý týden, čtrnáct dní. **Pak se ho snaží získat na svoji stranu a v neděli v jedenáct dopoledne zase odjíždět**, takže... Taky mi to tam vadilo aji tohleto... **Tím, jak jsem viděl, jak roste,..tak jsem radši přešel na klasicky tady zaměstnání** a nějak bojujem.

V: K tomu se chci zeptat, jaký je teď vztah mezi vámi a synem po této zkušenosti? Co se týče respektu nebo jak byste popsal váš vztah se synem?

M1: **Když ho hlídám já a maminka není doma, tak je zlatej. Poslechne. Ale jakmile má doma dva rodiče tak zkouší**. Hodně zkouší a vždycky to zkouší na mě, pak na maminku, takže je to takový, ale vycházíme. Není to, že by udělal něco úplně, že by nevím, jsme se kvůli tomu dohádali, nebo že by tam jako lítaly facky, nebo něco. Takže...Je v pohodě jako takhle, jenom prostě zkouší víc. **Je takovej rozdivočenej, když má ty dva rodiče doma... Jinak jako v pohodě**.

Ž1: Ale vždycky mi přijde, že jenom ten první den, protože... po té práci... Že tě celý týden jako v podstatě nemá, tak pak zkouší, a pak jste zase kamarádi, a pak zase práce, takže takovej koloběh jako... A teď měl tu separačku (separační úzkost) dva měsíce, takže to jenom já... To tatínek nic nemohlo.

M1: ...přišlo mi, že ji měl tak rok, rok a půl, co jsem se vrátil z dopravy

Ž1: Nee to bude dva měsíce... Mám to spočítaný, fakt dva.

M1: Nee, z mého pohledu já jsem s ním měl problém, **co jsem se vrátil z dopravy, což měl asi rok, zhruba, tak až do teď jsem s ním jako dost bojoval, z mého pohledu, co se týče pozornosti, aby byl se mnou aspoň chvíli** dejme tomu. **Vydržel se mnou třeba pět, deset minut a najednou maminka, maminka, to úplně něco jiného.** Teďkaa.. **Ted'** třeba si toho všímám hodně. **Už je to jiný. Přijde za mnou sám. Sám mě vyhledává.** Je to jiný...

Ž1: Ti kluci to tak mají, no...Musíme si pořídit tu holčičku, ještě, ta bude tvoje. (smích)

M1: Aaa, ty mi ji pak budeš brát, že? (smích Ž1 + V)

V: Joo, super, díky.. Já myslím, že už se blížíme k závěru a já mám na vás poslední otázku a to je... V čem se liší ... v provozu, v péči o dítě, ohledně financí... vaše rodina, kterou máte spolu od té, ze které pocházíte? (partneři začali přemýšlet) ...Jak to bylo v rodině, kde jste byly děti a v čem je jiná ta vaše společná rodina... Promyslete to, budu chtít slyšet odpověď od každého z vás...

Ž1: ...**My jsme to měli tak, že vlastně mamka s taťkou měli společný účet. Mamka se o všechno starala. ... Taťka byl nepřístupný člověk, ten si s námi nechtěl hrát, vůbec. Ten nám nerozuměl. Ten měl taky rád svůj klid... Hrát si s námi nechtěl vůbec, no... Nemáme na něho úplně hezky vzpomínky. Přitom nám nedělal jako nic zlého, prostě, ale byl přísnější a nebylo to moc dobrý, no. A v patnácti, když mě bylo patnáct, tak se vlastně rozvedli a od té doby máme strašně komplikovaný vztahy, takže... Ale o to víc se nám zlepšily pak vztahy s mamkou a ta to podle mě zvládá úplně skvěle. Že si dokáže našetřit. Postarala se o nás úplně parádně. Takže tak.**

V: Pak můžete něco doplnit, jestli Vás něco napadne.

M1: ...Tak... No... **Můj biologický otec, než jsem se narodil, tak zmizel, neprojevovalo mě zájem vůbec, takže moje mamka na mě byla sama. Pak si našla vlastně, nebo začla si se svým spolužákem. To jsme se stěhovali semka, tady to taky po asi pěti letech moc nedopadlo... Finance a tak dále nějak... Z jejího pohledu byla dost diskriminovaná, takže my jsme se pak odstěhovali a to ji nevlastní vlastně otec udělal druhé dítě, takže najednou jsem měl sourozence. Utekla od něho, no a byli jsme vlastně... Moje mamka byla asi z jedenácti tisícema na pubertáka, kterej zrovna nastupoval, nebo který byl osmá, devátá třída.. šel na střední, takže výdaje neskutečný a malý dítě, který mělo možná dva roky možná dva a půl roku, takže tak jako.. Škudlila kde se dalo. Každý den prostě hlava úplně někde, co uvaří, abysme prostě vyžili. **Takžee ...my jsme spíš přežívali, řeknu to takhle. Nějaké jakoby výlety a tak dále nemám právě z mládí jakoby vsugerovaný v hlavě... Známýmu jsem chodil pomáhat na barák,****

takže já jsem se třeba vydělal na nějaký ty diskotéky na páteční. To mě mamka pouštěla, protože věřila mi, takže věděla, že přijdu v tu a tu hodinu, v pohodě. Nebudu prostě mít problém... Takže jakoby měl jsem volnost, ale omezená téma financema téma možnostma, takže jsem se na něco nevydělal, tak jsem to prostě neměl. Ale, takže jsem se naučil žít jakoby z málo peněz... Ale dalo mi to jako hodně, hlavně to, co nechci nebo... (přemýšlení nad formulací slov) Můj bio otec mi dal jasně najevo, jakoby, jak nechci dopadnout nebo jak to nemá dopadnout, jak to má být. Když už jakoby by přišlo na rozvod, dejme tomu, tak prostě, ale jasně, začátky bývají třeba horký, jakože se člověk rozhádá a tak dále, ale když už, tak prostě ten názor, že by měli spolu furt fungovat, ty rodiče, kvůli tomu dítěti a tak dál, a ne že jeden ztratí totálně zájem...Prostě furt fungovat spolu, no...

V: (na ženu) Napadlo vás ještě něco k tomu?

Ž1: Asi nee... Prostě to bylo všechno na mamce, no. ...Nechtěla bych, aby aj po tom rozvodu, že prostě oni se nebavili, tak to bych ani nechtěla, aby syn, kdybysme tak náhodou dopadli, tak bych chtěla abysme spolu fungovali a taak... (hlasité pousmání)

V: Dobře, tak já děkuji, že jste byli tak otevření... Byl to příjemný rozhovor...

Příloha č. 8 – Transkript druhého interview s barevně označenými datovými úryvky ke kódování

Druhé interview

V: Přeji pěkné odpoledne, v úvodu chci na záznam říct, že partneři souhlasili s nahráváním tohoto rozhovoru. Já slibuji, že zachovám mlčenlivost a s informacemi bude nakládáno zcela anonymně atd. Jinak ještě se jednou představím. Jmenuji se Aneta Haderová, jsem studentkou Sociální pedagogiky, tady na Univerzitě Palackého a píše diplomovou práci na téma: Současná rodina a role, povinnosti muže a ženy v ní... Já rovnou navážu na dotazník, který mi vyplňovala žena z vašeho páru, abych měla přehled o vaší rodině. Takže... pro záznam zrekapituluji odpovědi z dotazníku a vy kdyžtak prosím přikyvujte nebo říkejte, jestli to souhlasí. ...Tedy jste čtyřčlenná rodina, matka, otec, dcera, syn.. (partneři souhlasně přikyvují hlavou) Bydlíte v bytě v obci nad 5000 obyvatel – v Olomouci pro upřesnění a je to v téhle části města, ve které se nacházíme. (opět partneři souhlasně přikyvují) Ano, super... Váš vztah je manželský a oba dva jste vysokoškoláci. Žena (matka) je na rodičovské dovolené. Ano a muž... Vy jste zaměstnanec a pracujete ve výrobě firmy na pozici, která souvisí s IT (informačními technologiemi)... Dobře a ještě jestli se můžu doptat.. Vy (žena) jste na rodičovské dovolené a jinak jste povoláním nebo v jaké oblasti?

Ž2: Architekt.

V: Super, děkuji za odpověď. A jinak, tedy věk dětí syn 10 měsíců a dcera přibližně 3 roky... Děkuji za upřesnění a můžeme přejít k hlavní části rozhovoru... Každý člověk, zvíře, rostlina žije v nějakém cyklu a rodina má taky svůj cyklus a vytváří nějakou historii. Tak já bych vás nejprve chtěla poprosit, zda byste mi řekli: Jaká je historie vaší rodiny? (partneři začali přemýšlet) ...Jak byste ji popsali od vašeho seznámení až do teď?

Ž2: Chceš začít?

M2: Začni ty.

Ž2: **Tak seznámili jsme se na gymnáziu. Každý z jiné třídy.** Aaa, nevím moc jak to popsat.

V: No, tak kdo vás seznam nebo jak jste se seznámili?

Ž2: **Na výměnném pobytu v Německu, přesto že jsme spolu už 3 roky chodili do stejné školy** aaa.

V: Jo, a pak za nějakou dobu jste spolu teda začali chodit?

Ž2: Jo, **po pár měsících.**

M2: Ne úplně hnedka, no, ale pár měsíců.

Ž2: Tam jsme se seznámili a po pár měsících jsme spolu začali chodit a vlastně **poslední ročník jsme už byli spolu. Potom jsme šli oba na vysokou a vzhledem k tomu, že oba dva jsme bydleli v Brně u rodičů, tak jsme byli pořád u rodičů. A vlastně až po vysoké jsme se sestěhovali do Olomouce.**

M2: Je to tak.

Ž2: Já jsem ještě studovala poslední ročník, ale...

M2: Historie bych řekl, že je taková plánovaná, že jako vždycky jsme, v podstatě, se posouvali tak nějak krok po kroku, od seznámení přes stěhování, svatbu a děti.

V: Jo, takže po studiích jste vlastně šli do Olomouce a tady jste spolu žili, pracovali... Mezitím jste se vzali.. Po nějaké době?...

Ž2: Potom, rok potom, **co jsme se přesunuli...** (muž souhlasí) Já jsem ještě měla školu na šest let, takže já jsem ještě poslední rok jako dojížděla a dopisovala jsem diplomku a tak. Takže jsem tak pendlovala a jinak potom... po kolika letech jsme se brali, co jsme byli tady?... Kdy jsme se sem přistěhovali?

M2: **Po dvou letech**, no, v podstatě necelejch, jsme se brali, no.

V: Jo, takže potom, co jste dostudovali, jste se přestěhovali sem z Brna...

Ž2: Chvilku jsme pracovali, pak jsme se vzali... **potom byla dcera.**

M2: **Po roce od svatby, v podstatě.**

Ž2: **Za jedenáct měsíců zhruba, a potom po dvou letech a měsíci syn.**

V: Ano, děkuji..

Ž2: **Aktuálně bydlíme v Olomouci, ale budeme se stěhovat do Brna, kde rekonstruujeme byt.**

V: Super.. Já bych na to navázala otázkou, když přišly děti, tak jak jste si rozdělili povinnosti? (bylo žádoucí dovysvětlit) ...Kdo měl co na starosti?

M2: **Myslím, že jsme to nějak nedělili, že to spíš vyplynulo ze situace.**

Ž2: Protože.. **Tak jako miminko potřebuje hlavně tu mámu**, že jo?

M2: Joo, jako, krmit, přebalit, tak to byla maminka, samozřejmě.

V: A pomáhal jste?

Ž2: Tak ono nás to zasáhlo... **Vlastně začátek koronaviru, že jsme byli doma, takže myslím, že po dvou měsících už ji přebalil poprvé.** (smích)

M2: To řekni ty, jak se moc pomáhal? To já nedokážu tak posoudit. Jako snažil jsem se, ale ne úplně ve všem.

Ž2: Tak když s byl doma, tak tak to bylo jako dobrý...

M2: **Spíš jít s kočárkem ven, pohrát si a tak. Jako s přebalováním zrovna moc ne.**

Ž2: **S krmením taky ne, protože byla kojená, vlastně umělý neměla nikdy,** takže (hlasité pousmání) takže to mě nemohl nikdo zastoupit.

M2: A s tím druhým (dítětem) si myslím, že je to úplně stejně.

V: Jo, takže se nic se nezměnilo s druhým dítětem. Co se týče péče o dítě.. koupání, právě to krmení, vození...

Ž2: **Tak to je spíš takový jako nárazově. Že někdy třeba byl měsíc, dva, že dcera chodila spát s tatínek a já jsem uspávala vedle třeba syna a nebo třeba nevím ani snad pár měsíců se koupali, nebo se koupá dcera s tátou. Teď se zase koupají se mnou a je to tak jako, spíš, jak to vyplyne ze situace, a tak nějak se to přelívá.**

V: Jo super, super. Tak a teď třeba k provozu domácnosti. Kdo uklízel, nebo doteď uklízí, vaří, zkrátka jak máte rozdělené domácí povinnosti?

Ž2: Tak **vaření hlavně asi já.** (hlasité pousmání)

M2: To ne asi, to určitě. (smích Ž2 + V)

Ž2: Aaa to **uklizení tak nějak, na co kdo má sílu** (hlasité pousmání)

M2: **Uklizení tak nějak napůl, asi.** Bych řekl, že **každý máme nějaký činnosti, tak nějak historicky, co vznikly a těch se držíme.**

V: Které jsou třeba Vaše (muže)?

M2: **Já vysávám.**

Ž2: ... **to já taky, někdy.**

M2: **Utírám prach, asi.**

Ž2: **to taky někdy...** (hlasité pousmání) Kytky zalíváš!

M2: **Starám se o kytky, noo. Ale tak to aji to, že mě to baví. A pak se něco rozbije, tak to opravím,** ale jinak.. To je asi všecko.

Ž2: **A tak staráš se jakoby o chod domácnosti jako prostě, co se týká zařízení energií, nájmu a všechny tady tyhle ty technický věci...**

V: Takže i finanční?

M2: **Finanční, administrativní,** prostě takový jakoby...

Ž2: zajištění, prostě, technické, bych tak řekla...

V: A co třeba praní, žehlení a podobné činnosti?

Ž2: **To je na mě** (hlasité pousmání).. **Akorát máme sušičku, takže žehlení víceméně odpadá, takže jako skvělý a vaření hlavně kvůli dětem,** protože... prostě vařím hlavně kvůli nim, no. (pousmání)

V: Dobře a ještě se vrátím k těm financím, tak ty máte rozdělené jak? Kdo spravuje finance?

M2: **Řekl bych, že je spravují já, ale jinak mám jakoby společný.**

V: Máte i společný účet?

M2: **Jo, taky...**

Ž2: ...**ale zároveň každý máme i svůj, vlastně původní**, vlastní, že to není...

M2: ... co jsme měli jako dřív, no, ale...

Ž2: ...**ale víceméně fungujeme hlavně asi na tom společným...**

M2: ...neřešíme to jako by kdo, co...

Ž2: ... **neřešíme, moje, tvoje peníze.**

V: Rozumím.. A teď ještě k organizaci času. Během týdne nebo společného času?

Kdo organizuje u vás ten čas?

M2: Děti (smích Ž2+V)

V: Aha, dobře a kdo to podle dětí musí zorganizovat. Muž nebo žena?

M2: Záleží o co jde. Myslím si, že **volný čas spíš já... a výlety a tak.** Aaa to je asi aji daný tím, že si myslím, že **víc třeba jezdím na kole nebo se pohybuju jako někde, kde si řeknu, je to hezký prostě, a pak tam vezmu rodinu.** Aaa navštěvujete **školičku...**

Ž2: ... a tady tyhle ty jakoby volnočasové věci...

M2: ... **doktorku a takový prostě věci tak to zas manželka.**

V: Jo, takže i v případě domácích prací se střídáte...

Ž2: ... **prostě jak to vyjde. Někdy má prostě někdo, neříkám víc času, ale spíš prostě jedem vyloženě nestíhá nebo jednoho to štve víc, třeba.**

V: Jo, štve víc... a stává se vám, že by to ten druhý musel říct nebo ho poprosit, aby to udělal?

Ž2: **Taky někdy no...** ale neřekla bych, že jsme úplně zrovna nejvíc uklízejí rodina jako, nešurujem denně, protože prostě s těma dětma. **Radši se věnujeme spíš těm dětem, než abysme měli každý den vytřený podlahy...** Spíš, když už to vypadá fakt bídne, ale nežijeme ve špíně.

V: Jasně, rozumím... Uklízíte tak, aby se dalo fungovat... Vráťím se ještě k péči o děti, o které jste už mluvili, se kterou se pojí výchova... Jak byste popsali vaši výchovu? (bylo žádoucí dovysvětlit) ...K čemu děti vedete, nebo takový z hlavní pilíře, na kterých jste se třeba domluvili? ...zkrátka jak vychováváte?

Ž2: (dlouhá chvíle ticha) ... Snažíme se (hlasité pousmání) ... Nejde to úplně dycky, ale...

V: Tak já vám pomůžu... Třeba jsem si všimla, že jo že dceru učíte, že sice dostane sladkost nebo keksík, ale jenom určitý počet, tak je ještě něco takového, k čemu dceru

vedete? Víím, že s desetiměsíčním synem to je ještě těžké. Tam je hlavní péče spíš než výchova, ale u dcery něco dalšího?

Ž2: **Tak snažíme se, aby jako měla nějaké základní hranice**, ale zase jako nechceme jí nějak peskovat od rána do večera a **snažit se s ní prostě domluvit**. Teď už to i docela jde ale...

M2: ...mám to doplnit? (žena souhlasila) **Myslím, že se snažíme komunikovat s těma dětma hodně a jakoby ptát se jich, třeba co si myslí nebo proč se jim něco nelíbí, líbí. Někdy je to teda těžký na ně nevyjet, ale snažíme se prostě se udržet**. A myslím si, že nebo aspoň to za sebe tak, že **bych chtěl, aby byly prostě slušní čestní lidi**.

Ž2: **Aby měli zdravé sebevědomí...**

M2: ...taky noo. Což se možná učí nebo vychovává jako těžko, ale jako takovým nějakým směrem se je snažíme víst.

V: A snažte se třeba být i vzor pro ně v něčem, například v čem?

Ž2: ...samozřejmě...

M2: To určitě. To asi ve všem bych řek, ideálně, ale ono to nejde vždycky...

Ž2: **Tak už třeba jenom v té komunikaci je vidět**, že často ona potom na nás používá stejné fráze jako my na ni, což je někdy docela komický (hlasité pousmání), ale.. **jako vyhýbáme se fyzickým trestům**, což jsem zjistila, že taky není úplně obvyklý. A **vyhýbáme se cukru**, což taky některým vadí...

M2: ...Určitě se to snažíme dělat jakoby po svým nebo tak, jak chceme my. Což neznamená, že si neposlechneme jinej názor, ale...

Ž2: ...**snažíme se dělat pro ně prostě to, co si myslíme, že je nejlepší?**

V: Jo a tak já se ještě zeptám, třeba na odměny a tresty. Jak to máte v téhle oblasti? Co si představíte pod odměnou pod trestem a jak ho praktikujete?

Ž2: Já si myslím, že nepraktikujeme teda víceméně ani jedno... nebo jako moc to... nebo aspoň se snažíme.

M2: Snažíme se, to, no, jak říkáš, jakoby nepraktikovat ani jedno, ale spíš se domluvit, když dcera něco chce, tak prostě jí to dovolíme, ale nastavíme si nějaký limit, takže řeknem ještě dvakrát a dost.

Ž2: Zas, aby si nemyslela, jako že má něco za odměnu...

M2: ...a **vysvětlit jí, proč to tak je, že prostě nemůže koukat na tablet od rána do večera...**

Ž2: ...**ale že ho máme prostě k čištění zubů a prostě dokouká si pohádku a stačí**.

V: Jo, a když se jí třeba něco podaří, tak čím, čím jí jako za to odměníte?

Ž2: Neodměníme, **řekneme, že máme radost, že jí to podařilo... Ale jako neříkám jako ty jsi šikulka, ale jakože prostě máme radost, že se jí to podařilo a že se snažila hezky.**

V: A dáte jí to slovně najevo?...

Ž2: Jo, jo..

V: Jo, super... Vidíte, dostaneme se k tomu. I takto si můžete utřídit a uvědomit, jak to vlastně máte...

M2: ...**Já si myslím, že je to spíš jako o té komunikaci, že se snažíme ji pochválit a nebo naopak říct prostě, že se nám něco nelíbilo, co udělala, proč se nám to nelíbilo...**

Ž2: **A vysvětlit jí, proč se nám to nelíbilo. Nee jako tohle bylo špatný, ale proč se nám to nelíbilo, aby věděla...aby to dávalo všechno smysl.**

V: Po péči a výchově se vrátím ještě ke společné domácnosti, kde jsme provoz jakžtakž probrali a řekli jste, že se ve všem střídáte a záleží, jak kdo má čas, což se váže s organizací času, o které jsme taky mluvili, ale vrátím se ke společnému volnému času. Vy (muž) jste tedy říkal, že společný volný čas spíš organizujete vy, tak mi řekněte, co v rámci volného času společně v rodině děláte?

M2: **Já bych to ještě rozdělil možná: venku; vevnitř, protože vevnitř spíš to bude asi na tobě** (na ženě).

Ž2: Jo, **vevnitř spíš jako tvořím s dcerou já a venku...** Záleží, jestli jdeme všichni, nebo teďka v zimě jsme spíš tady jako kolem domu, ale když bylo třeba léto, tak...

M2: ...jo, ale i vloni **v zimě jsme byli venku, prostě na sněhu. Snažím se chodit vřdycky do přírody, někam do lesa a na sníh. Někam se prostě projít na výlet... Nebo třeba se i rozdělíme, že vezmu jenom dceru.. Jedem na to kolo spolu a manželka je s malým doma nebo...**

Ž2: ...**nebo se jdu konečně svižně projít**, protože s dcerou svižná chůze s kočárkem je nemožná (pousmání)

M2: Takže hlavně chodit ven jako **není to tak, že bysme jezdili do nějakých, nevím, třeba dětských parků zábavních, což asi budem až budou starší.**

Ž2: Popravdě tady v tý Amazonii tady jsme ještě nebyli, chystáme se tam jít, ale že jsme tam nebyli, vlastně asi nic tak to nezažila. **Maximálně** když jdeme třeba do **Globusu** se najíst někdy, tak tam má **dětský koutek** a stačí jí to.

V: Jasný, super. Tak to máme ten organizační a společný čas. Takže ještě zpátky k financím... ve spojení s prací... To bude asi spíš otázka na vás (muž), ale určitě k tomu

bude mít co dodat i žena, ale pamatujete si nějakou situaci, kdy na úkor práce - pracovního života se muselo něco změnit v životě rodinném?

Ž2: Ty tvoje home office... Nee, jako nic dramatického si myslím, že...

M2: Myslím si, že asi ani ne, jako nenapadá mě nic.

V: A nebo obráceně, že by na úkor rodiny něco pracovního? Nějaký malér u nadřízeného?

M2: To si taky myslím, že ne. **Já mám v tomhle docela štěstí na práci, takže si myslím, že se to dá právě dobře skloubit spolu.** Jako nepamatuju si na nic. Ani tak ani tak co by byl problém.

V: Jo, takže zatím prostě nemáte žádnou zkušenost, že by buď pracovní život zasáhl do toho rodinného nebo obráceně. Vždycky je to rozdělené práce přes týden třeba a o víkendu rodinný život.

M2: Jo.

Ž2: **Jako práce o víkendu, to jsem ještě nezažila.** (hlasité pousmání)

M2: No, nenosím si takhle práci domů, výjimečně a to ještě než byly děti, aji tak jsem třeba něco dodělával po večerech, ale to fakt spíš byla výjimka.

V: No tak já si myslím, že se dostáváme k závěru a že mám ještě na vás poslední otázku. A to je taková specifická vlastně na oba dva. V čem se z toho provozu domácností, péče, výchovy nebo financí a tak dále liší ta vaše rodina, co máte spolu oproti rodině, ze které pocházíte? (partneři začali přemýšlet, chvíle ticha) V čem se liší.

M2: ...jakoby v čemkoliv?

V: V čemkoliv.

Ž2: Tak začni ... nebo můžu začít já. **Třeba ve financích se to liší docela hodně, protože můj taťka, když měl peníze, tak hned je někde rozfofroval, ani nevěděl, kde...** Ale jako nee, že by byl někde zadlužený nebo takhle, ale **nedokázal ušetřit ani korunu. Zatím co mamka, jako je hodně šetrivý typ... A to, že se starala mamka hodně o nás a taťka chodil od začátku do práce.**

V: Jo, tak co se týče i té péče a výchovy, tak to bylo v rodině, ve které jste vyrůstala?

Ž2: **Když jsem byla menší, tak se taťka bych řekla dost staral, ale potom s vyšším věkem, už jsme ho víceméně asi moc nezajímali. A momentálně nemáme úplně nejlepší vztah.**

V: Jo a domácnost taky zařizovala maminka nebo něco tatínek?

Ž2: Jo, ale **taťka taky jako hodně třeba vařil aaa.. Vlatně, když mě bylo osm, tak se odstěhovali od sebe, takže vlastně se staral taky o domácnost, takže se staral o vaření, praní a všechno jako sám, takže jako v tomhle tom si myslím, že byly celkem**

rovnocenní i vlastně i předtím, ale nedokážu to moc posoudit, když mě bylo míň než osm... Kdyžtak si ještě na něco vzpomenu, začni teďka ty (muž).

M2: No u mě je asi největší rozdíl v tom, jak komunikujeme s těma dětma, protože u nás byl rodič taková ta autorita. A jako měl jsem hezký dětství, si myslím, ale bylo to jiný v tom, takže byli aji nějaký ty tresty, případně, bez nějakého většího vysvětlení. A taky naši nebyli nebo byli doma, ale jezdívali často třeba na služební cesty, takže já jsem vyrůstal aji s různějma hlídacími tetami a strýcema, babičkama, takže v tomhle to bylo za mě asi nejvíc jiné. Přemýšlím, co ještě.

Ž2: Tos vzal z úplně jinýho úhlu než já... to pak ještě doplním.

M2: Nee no tak protože u mě třeba jakoby z toho finančního pohledu, nebo tak to je v podstatě stejný, co žijem teďka, si musím. Málo u nás spíš ta komunikace byla jiná.

Ž2: A u vás je to víc tak striktně rozdělený, bych řekla ty domácí práce, než jako u nás je to tak jako... Často to vyplyne, co kdo stihne nebo tak, ale u vás mě přijde, že už to mají...

M2: Tak u nás taky dost všechno dělala máma a já jsem aji na to byl zvyklej, takže to potom jsme se museli porovnat (smích Ž2 + V)

Ž2: To teda jo (hlasité pousmání) ... Já ještě můžu doplnit k té výchově. Myslím si, že my jsme byli trošku specifická rodina v tomhle tom. Asi znáte waldorfskou pedagogiku, tak já jsem chodila na waldorfskou základní školu v Brně, takže vlastně rodiče se v tomhle tom i pohybovali, takže v tomhle tom mám trošku jakoby jinou tu výchovu. Takže pro mě bylo asi normální trošku něco jinýho než bylo běžný pro většinu ostatních lidí... S mamkou jsem jako hodně vyráběla, i když jsem byla menší, což vlastně mám doteď a mamka má vystudovanou matematiku, (učitelka matematiky), takže vlastně mám spojení v mé profesi, to umělecké s tím s tím technickým. Tak si myslím, že to mě taky ovlivnilo.

M2: Tak aji tím, že jsme se narozeni po revoluci těsně, tak si myslím, že se dost promítlo to, že byli naši zvyklí na to, že co se řeklo, byla pravda. A moc třeba aj do dneška, jako si neověřují informace, což potom vede k nějaké možná předsudku, nebo ne předsudkům, ale spíš, jak to nazvat.

Ž2: To kritické myšlení prostě nemají úplně tak, asi bych řekla, zautomatizované nebo...

M2: ...předsudky ne, já jsem chtěl říct něco jinýho. Jakoby nějaký takový to tradiční myšlení ve smyslu tradiční prostě, co tady bylo po generace, tak je správně... Předsudky ne, to bylo jako špatný slovo určitě na to. ... Takže to je to... a to se všechno točí kolem té komunikace prostě nebo tak, no. Jinak jako si myslím, že naopak zbytek se snažili

vždycky nás brát na výlety všude možně, hlavně být venku, žít aktivně, sportovat. Být taky slušní lidi, doufám, že to se jim povedlo. ... Asi aji třeba to rozdělení doma bylo, že teda jako máma toho dělala hodně, si myslím a hlavně ty domácí práce, ale zase právě starosti kolem domu, auta, finance to zas řešil můj táta, takže to si myslím, že je taky podobný jak máme teďka.

V: Tak já si myslím, že to můžeme ukončit. Můkrát vám děkuji za vyčerpávající přesto příjemný rozhovor.

Příloha č. 9 – Transkript třetího interview s barevně označenými datovými úryvky ke kódování

Třetí interview

V: Přeji pěkné odpoledne. Pro záznam, zopakuji, že manželé souhlasí s tím, že rozhovor bude nahráván. Já slibuji svoji mlčenlivost a zaštiťuji vaši anonymitu, že s informacemi, které získám bude zacházeno tak, abych neodhalila vaši totožnost... Ještě se teda jednou a podrobněji představím. Jmenuji se Aneta Haderová, jsem studentkou Sociální pedagogiky na Univerzitě Palackého a píší diplomovou práci na téma: Současná rodina se zaměřením na role a povinnosti muže a ženy v ní. V úvodu... když jsem se poprvé telefonicky bavila tady se ženou, tak jsme společně vyplnili takový úvodní dotazníček a já si ho pro záznam zrekapituluji abychom věděli, jestli nedošlo k nějakým změnám a jestli informace souhlasí. Kdyžtak přikyvujete, jestli souhlasí, nebo dávejte najevo, jestli je to pravda, nebo nepravda. ...Takže první otázka byla: Kolik členů má vaše rodina? A žena odpověděla, že máte 5 členů - matka, otec, 2 dcery a syn (manželé souhlasně přikyvovali hlavou). Žijete tedy v rodinném domě v obci nad 5000 obyvatel, což je Šternberk, kde se aktuálně nacházíme. (manželé souhlasili) Anoo... Váš vztah z právního hlediska je manželský. Jste manželé. Nejvyšší vzdělání ženy je středoškolské (střední odborné s maturitou) a nejvyšší vzdělání muže je středoškolské (gymnázium). Ano, dobře, žena je tedy zaměstnanec a pracuje v oblasti nebo na pozici účetní. A muž je také zaměstnanec a ten pracuje v oblasti celní správy (oba manželé souhlasili) Ano, výborně. Takže co se týče věku dětí tak nejstarší dceři je šest let. Ta teda chodí už do školy?

Ž3: Ano, do první třídy

V: Dobře, děkuji.. Druhá dcera tady je pět let a synovi jsou tři roky. (opět manželé souhlasí)... A ještě tady mám poslední takovou dodatkovou otázku, jestli vychovááte ve vaší rodině nějaké nevlastní dítě, jako dítě jen jednoho z vás, ale nevychováte. Všechny děti, co máte v rodině, jsou vlastní... Tak a jádrem tohoto rozhovoru je život vaší rodiny. Rozhovoru dám úvod... Jakožto život člověka, rostlin, zvířat, a tak dále znázorňuje nějaký cyklus a vlastně i rodina má jakýsi cyklus a tvoří nějakou historii, tak mě by v úvodu zajímalo: Jaká je historie vaší rodiny od doby, kdy jste se seznámili? (manželé začali přemýšlet, pro upřesnění jsem dodala určité milníky) ...Jak jste se seznámili nebo kdo vás seznámil, a tak postupně. Co jste prožili? Kdy jste se vzali až do současnosti, kdy představíte dnešní podobu rodiny, jak funguje...

Ž3: Tak **my jsme se seznámili na setkání mládeže s papežem v Madridu**. Jeli jsme oba na stejnej zájezd... A pak jsme vlastně... Tam jsme se seznámili. **Začali jsme spolu chodit**. A pak jsme vlastně, **jak jsme se vrátili, tak jsme se jako navštěvovali a seznamovali jsme se s našima rodinama**. Moje bydlí tady ve Šternberku a manžela bydlí v Novém Malíně a takže jsme se seznamovali jako s rodiči, **sourozenci**. No **pak jsme jezdili na různý výlety společně. Seznamovali jsme se s kamarády**, navzájem a vlastně díky tomu, že jsme jeli na setkání s papežem, tak jsme věděli, že oba dva pocházíme z církevní jako rodiny, věřící, takže jsme měli takový jako společnej, jak to říct... **společný cíl... nějak jakože se vezmeme a budeme mít děti až po svatbě...** Byli jsme stejně vychovávaní, takže v podstatě, takovej podobnej život, no. Nevím, co ještě dodat.

V: No, chcete něco vy (muž) k tomu dodat?

M3: Asi ne. (smích Ž3 +V)... Tys to řekla všechno.

Ž3: No něco určitě ne. Nenapadá tě nic?

V: No, takže jste se seznámili, poznávali jste se, za nějakou určitou dobu jste se vzali...

Ž3: Jo, vzali jsme spolu chodili čtyři roky. Po čtyřech letech vlastně nebo po třech?

M3: **Po čtyřech letech jsme se vzali.**

Ž3: No, já jsem chtěla říct, no. **Po třech letech 's mě požádal o ruku, po čtyřech jsme se vzali.** (hlasitě pousmání)... **A měli jsme vlastně svatbu v kostele a teďka jsme svoji osm let, to bude letos...** Máme vlastně... hned **po svatbě jsme založili rodinu, takže hned po roce po svatbě se nám narodila dcera**. No a pak už to. Šlo nějak samo... **Bydleli jsme vlastně v Olomouci v bytě, pak jsme se přestěhovali k našim a spravovali jsme tady ten dům po mojí babičce**, která vlastně už tady žila sama a už to na ni bylo velký, takže nám ho přenechala, nebo **j jsme si to odkoupili od ní, a tak jsme to spravili a už šest let tady budem bydlet**, no. **Co se narodila ta druhá dcera, tak tady bydlíme**, takže ona bude mít letos šest roků, takže šest let tady žijem.

V: Jo, super. Tak tím, že přišly, narodily se děti, tak by mě zajímalo: Kdo měl, co na starosti? Jak jste si to rozdělili povinnosti (manželé začali přemýšlet)... Jak to bylo, když jste byla doma s dětmi? Jak je to teď, když už chodíte do práce?... Takže kdo v domácnosti, co dělal?

Ž3: No, **my jsme si to jako moc nerozdělovali**, že třeba někdo to má úplně rozdělený, co, kdo dělá a **my si tak jako spíš pomáháme**, ale **samozřejmě já jsem byla doma s dětmi, takže jsem byla i na mateřské, takže manžel chodil do práce a vydělával** a v podstatě všechno, **co se týkalo domů a tady těch věcí, zajišťoval on. A já jsem si**

spíš starala o takový ty domácí práce jako vaření, uklízení. Ale když on... **On dělá vlastně na směny,** takže **když je třeba doma, tak mi pomáhal, takže vaří a uklízí taky** (pousmání), takže to **nemáme striktně rozdělený, že by „to“ nedělal, nebo že bych dělala všechno já, ohledně domácnosti...** Ale o takový **ty jako technický věci jako je auto, dům, internet a tady ty věci, nebo nakupování různých materiálních věcí, tak zajišťuje on** i třeba **vybavení a nakupování** co se týče jako dětí, **třeba kola** aaa nevím, ještě, nenapadá mě nic, tak to zajišťuje muž, většinou. **Jako na všem se domlouváme společně, ale kupuje a nakupuje muž.**

V: Jo, máte k tomu něco? (oslovení muže)... Napadlo vás, když manželka něco říkala, že byste doplnil?... Ona to fakt říkala tak dobře, jak obecně, ale i v určitých věcech podrobně... na druhou stranu.

M3: Asi nemám, nevím, co k tomu říct víc... **Je to takovej klasicej model asi, bych řekl, no. Ženská vaří a chlap chodí do práce, no.**

Ž3: No, **není to všude tak...** No a třeba i když...

M3: Tak dřív to asi tak bylo, no. Si myslím.

Ž3: Tak jako někdy třeba i společný věci, co jsme dělali, **když jsme něco opravovali, nebo to a já jsem mohla, tak jsme to dělali společně** i jako mě baví práce i venku, třeba **když jsme dělali něco se dřevem nebo nahoře,** když něco..., tak já ráda **pomáhám s tím.** Ale třeba i, když **jezdíme někde na dovolenou nebo vybírá výlety vždycky manžel jakože většinou hledá tady ty věci a zajišťuje organizaci společných dovolených s rodinou** a tak, takže to zajišťuje taky. (pohled na manžela a usmání se)

V: Dobře, takže jste se vyjádřil vlastně k té domácnosti, že to máte tak na střídačku, nebo každý něco, kolem domu nebo takové ty technický věci dělá muž. A tak já bych se dál zeptala na péči o děti. Jak to máte, kdo se o co stará ohledně dětí... koupání, vyzvedávání, chození k lékaři...

Ž3: No tak to je zajímavý. Takže **když jsem byla na mateřské, tak tady ty věci všechny byly na mě v podstatě, protože jsem byla doma, tak jsem to zajišťovala já. Až jsem začala pracovat, tak je to většinou na manželovi,** protože já... **On si může vzít třeba OČR** (Ošetřování člena rodiny) nebo... **Já musím být většinou v práci, a když on je doma, tak to zařídíme tak, že tam jde s nima on, ale když má tu službu nebo nemůže tak to všechno zajišťuju já...** Koupání je taky v podstatě... Záleží prostě...

M3: **To asi nemáme rozdělený nějak, kdo může nebo kdo není unavenej, tak tu práci udělá, at' je jaká je.**

Ž3: No, **když prostě není doma**, což **on dělá dvanáctky**, takže **od rána do večera je v práci**. **To znamená, že od rána od toho, kdy vstanou až do večera, se o ně starám já**. **No a když je doma** tak já to mám plný zuby. (hlasitý smích) Takže většinou... a hlavně si je třeba užívá manžel, takže já třeba... **bud' mi dá volno, nebo něco děláme společně a nebo dělám jinou práci, která třeba se nedá s dětma**, tak to dělá **manžel**, jakože třeba je **koupe, nebo čte jim pohádky, když je doma**. Takže je to takový jako nárazový skrz to, že on dělá prostě ty směny, takže... Nemáme to tak, že třeba přijdem oba stejně domů a pak máme rozdělený funkce. Je to prostě tak, jak jsme doma, záleží na tom no.

V: A třeba ohledně toho chození k tomu lékaři nebo odvádění dětí do školy, do školky.

Ž3: Jo, jo přesně. (muž souhlasně pokyvoval).. Protože **když vlastně jsem s nima sama, tak je všechny odvádím já a vyzvedávám, protože odchází hodně brzo a vrací se pozdě** (muž), **ale když je doma on**, tak já jdu do práce a on všechno, tady to obstarává **a zavede je vyzvedne a jde s nimi k lékaři**. **Ted'ka je vlastně na OČR, protože já jsem v novém zaměstnání a bylo by blbý hned brát OČR, takže on si to může zařídit v práci, takže je doma s dětmi**. Chodí s nimi k lékaři a já chodím ráno do **práce**. Pak **přijdu odpoledne** a pak s nim třeba **jdeme na procházku nebo podnikáme něco společně. Jdeme nakoupit, společně...**

V: Jo a ještě by mě zajímala péče o děti, když byly úplně malé. Jak to u vás bylo při přebalování, kojení...? Jak to takhle u vás vypadalo?

Ž3: No, taky všechno společně, protože.... (hlasité pousmání)...

V: Jestli se zapojil i muž? To by mě zajímalo, jestli to všechno nebylo na ženě.

Ž3: Musel. Musel, protože... U té první dcery to bylo náročný v tom, že ona hodně brečela, než jsme zjistili, třeba že nemám mlíko, takže jsme začali na umělým, pak byly všechny tři po měsíci nebo po třech... Většinou po měsíci hned přešli na umělý, protože jsem neměla mlíko, takže.... Takže **v podstatě mohl i kojít**. (hlasité pousmání) A když byli malí, tak hodně třeba **i v noci pomáhal a vstával k nim**, protože jsem byla třeba vyčerpaná, **takže i přebaloval všechno**. Dělali jsme všechno... **i koupal, takže byl úplně skvělej** (pohled na muže)... Nechceš nic říct? Ať nemluví furt já.

M3: Povídej, tobě to jde.

V: No, tak aspoň třeba během rozhovoru uslyšíte pochvalu, nebo něco, co třeba nikdy nezaznělo...

Ž3: Nee, to **já ho chválím pořád... Až moc, mu se to nelíbí... On nemá rád**, když slyší... nebo, **když říkám před ostatníma, že prostě dělá všechno, no. Jako že se cítí,**

jak... **Necítí jako chlap? Nebo já nevím, jak to říct, prostě blbě, že doma vaří a uklízí, a to chlapi přece nedělají. Nebo kojí a přebalují.**

M3: Tak ty's byla taky v nemocnici, to's neřekla tady slečně nebo paní...

Ž3: Joo no, **když se druhá dcera narodila, tak jsem po měsíci nebo po dvou, po třech měsících skončila v nemocnici, takže na něho zůstalo vlastně o první dceru se starat,** teda, která měla rok a čtyři měsíce a **o druhou dceru, která měla tři měsíce a přešla na umělý,** protože mi dali léky, nemohla jsem kojit, nemohla jsem se o ně starat. **Takže v podstatě on do toho byl hozenej tak, že když...**

M3: Nic jinýho nezbylo, prostě...

Ž3: Noo, takže se všechno naučil, no. Ale už i u první dcery prostě... Byla jsem unavená, vyčerpaná, takže on se vlastně naučil díky tomu všechno. Takže, když **bylo potřeba třeba starat se o ně celý den, tak nebyl problém, se takhle vystřídat.**

V: Dobře, děkuju mockrát... Ještě se vrátím k oblasti práce a financí. Jak to ve vaší rodině chodí, co se týče financí... Jestli máte třeba stejný účet, nebo kdo co platí... Na co si vzpomenete k oblasti financí ve vaší rodině.

Ž3: Tak my, **když už jsme spolu chodili, tak jsme měli jakoby společný peníze. Manžel měl svůj účet a já taky.** Pak **po svatbě jsme to chtěli nějak spojit, ale nakonec jsme to nechali tak,** že nám **někdo poradil, že když třeba budem mít jeden účet na to, že budem platit všechny možný poplatky a výdaje a z druhýho budem šetřit na dovolenou... Což ze začátku se nám nedařilo,** protože já jsem měla jenom rodičovskej nebo mateřskou, takže máme dva účty. **Každýmu chodí plat na svůj účet, ale platíme vlastně z manželovýho a ten můj se využívá, když tam dojdou peníze a nebo vlastně na ty věci navíc.**

M3: A žena má kartu od mýho účtu, jako já a může si s tím platit co chce...

Ž3: Noo, takže prostě platíme z jeho účtu, no. **Ten můj necháváme jakože... na spoření... Chtěli bysme tam jakoby spořit, třeba na tu dovolenou nebo na nějaký ty kroužky, nebo na věci navíc. Něco navíc, prostě.**

V: Jo a když se mají platit běžné věci jako elektřinu a tak dále...

Ž3: **No tak třeba ta elektřina a plyn, to je na manžela, ale...**

M3: ...**no to jde všechno ode mě z účtu... To chodí samo, tak** (hlasité pousmání)...

Ž3: ...**ale co se týká třeba vody, když přijde složenka, tak většinou to zařizuju já, protože mě to tak vždycky pálí, že to ještě není zaplacený,** takže to. ...Je to zase takový, že prostě, kdo na to myslí a kdo má peníze, tak to zaplatí. Je to tak zas napůl, no. Ty věci, které se strhávají, tak ty se nám strhávají z účtu. ...**Já řeším stravu dětí,**

takže mě se strhává strava. Co se týče školy, když přijde nějaký to, **tak to zaplatím, když nemůžu, tak to zaplatí manžel**, ale **co se týče jako inkasa, tak to platí muž, protože mu se to strhává z účtu, hlídá si to**. A když přijde vlastně složenka za vodu, tak to zas třeba hlídám já, protože to přijde domů, mám to v ruce a zaplatím to z mého účtu, tak nějak to máme rozdělený. **Pak se kontrolujem navzájem, jestli se to strhlo a jestli jsme to zaplatili**, takže tak, no. **Mobily třeba platím já**, protože to chodí v blbej čas, takže to většinou zaplatím já, že mám peníze na účtě, no.

V: Jojojo... Tak já se zeptám na organizaci vašeho času... Jeden poznatek je to, jak se navzájem hlídáte v placení věcí, co se týče třeba financí... Jinak by mě zajímala organizace obecně celé vaší rodiny a pak třeba i společného volného času... U toho jste řekli, že výlety víceméně zajišťuje manžel, ale jestli vás k tomu ještě něco napadlo a chtěli byste dořící?... Takže nejprve k organizaci celé vaší rodiny celkově.

M3: **To se odvíjí od těch mejh služeb. Protože já dělám od pondělí do neděle**. Ne jako každý den, samozřejmě, ale **v nepřetržitým provozu, ty dvanáctky. Takže když mám volno, tak jdeme na výlet**, když jsem v práci, tak jste jenom doma, nebo jdete někde tady kolem, ale... (odpovídá s pohledem na ženu)

Ž3: No **do toho manžel ještě studuje v Brně, takže do toho má ještě o víkendech občas školy**. Ale co se týče dovolené, tak to většinou sleduje muž, protože **on prostě projíždí internet a shání různý chaty, kam by se mohli jet nebo výlety**. Takže to shání on. **Dřív**, třeba když jsme někde měli jet a věděli jsme do jaké oblasti pojedeme, tak **jste společně vymýšleli výlety**, jako co navštívíme... Takže to jsme dělali dohromady spolu. **Třeba večer jsme si sedli, vymysleli jsme celej týden podle počasí, kam můžeme zajít... Většinou jezdíme na kola**, takže to taky zajišťuješ ty, že? (na muže)... Protože **chystá kola, výbavu, všechno, nebo když jedem na lyže, tak taky balí celý auto a já většinou zajišťuju děti... Balím oblečení a vybavení pro děti, nebo co se týče léků a jídla. Nebo vymýšlím jídelníček na celej týden, co budeme vařit, co musíme sbalit a tak**, no.

V: Dobře a když jste například se oba dva s dětmi doma, tak jak třeba vypadá váš den? Od rána... Pro přehled, abych měla představu?...

M3: To je málo dní, že? Takových...

Ž3: Joo, ale tak bylo víc, protože jsem byla na té rodičovské, takže když byl (muž) v týdnu doma, tak jsme společně snídali. Když byly i děti doma tak jsme **dopoledne třeba něco uvařili, nebo dali si oběd dřívější a jeli jsme na výlet, na kole. Když byl sníh, tak jsme vzali boby a jeli jsme na boby, někde tady kousek.. na větší výlety**, nevím... Jakože **když máme volno společný, tak ho strávíme společně. Když to není...**

Třeba teďka, když pracujeme oba, tak je to **tak, že si třeba rozdělíme práci, každé půl dne. Třeba já dělám něco doma, on (muž) dělá něco venku, nebo teďka spravujeme podkroví... A pak odpoledne, po obědě se domluvíme, že vyrazíme někde a jdeme ven, nebo navštívíme kamarády, sousedy tady, společně, nebo jdeme jenom tady do parku na pivo a děti si tam hrajou na hřišti.** Takže je to takhle, že **většinou dopoledne něco děláme, vaříme, uklízíme a odpoledne po obědě vyrazíme někde na výlet do večera, třeba.**

V: A máte vyloženě volný čas jenom sami pro sebe? Máte nějaký koníček nebo něco?

Ž3: Jo, teď jsme to tak měli, že jak děti jsou nemocný, tak se střídáme ve dveřích. Takže **já třeba chodím na masáže nebo za kamarádkou na víno. Manžel jezdí na kole, na bruslích a nebo taky s kámošem na pivo... Taky mám někdy nějaký aktivity, jako co se týče farnosti, kostela,** tak většinou já **navštěvuju** sama a muž hlídá děti nebo **společně,** no ale teďka to беру tak, že teďka jsou třeba nemocní, tak jsme to měli tak, že jsme se prostě střídali u nich. A každý si udělal po svém, co chtěl. **Pak jsme se večer sešli a poseděli si večer společně, povykládali si třeba u vínečka, až děti spaly.**

V: Jasně, super... Když jsme u těch dětí, tak já se vrátím k péči, se kterou souvisí i výchova a mě by zajímalo: Jak byste popsali vaši výchovu? (manželé začali přemýšlet) ...K čemu děti vedete? Jak je vychováváte?

Ž3: Ehm... Otázka... Nechceš začít mluvit? (na muže)

M3: Nevím... Tak, **aby měli dobrý vztahy mezi sebou... Já se snažím vést k samostatnosti,** aby jako trošku...

Ž3: ...tak to oba...

M3: ...no, tak jasně, tak já mluvím za sebe... **Aby prostě byli připraveni na život,** aby nebyli takový telata (hlasité pousmání), když to řeknu blbě, jako. **Aby si uměli zavázat boty, obléct bundu a prostě... Podívali se, jak je venku a podle toho se oblékli,** no, tak se tak snažím, prostě.

Ž3: **Vychováváme je hodně ke sportům. Chodí do gymnastiky.** Holky baví gymnastika. **Když ještě jsem byla na mateřské, tak jsme spolu chodili do toho kroužku Yamaha,** do toho zpěvu, **takže i v té hudbě se je snažíme vzdělávat, že i zpívají se mnou. Máme takovou menší scholičku, kde zpívají děti.** Učí se písničky. A učí se rytmus a tak. Takže **já je vedu, tak spíš k tomu zpěvu, manžel je vychovává v té sportovní sféře,** jakože na kole jezdí, na lyžích. Lyžuji už obě dvě holky. A vlastně **vychováváme ve víře, že chodí do kostela.**

M3: **Aby se tu cítili dobře**, no. **Abych věděli, že rodina je základ...** **Jezdíme na ty dovolený, tak to jezdíme se sourozencema, co mají taky děti**, no.

Ž3: **Snažíme se, aby se stýkali vlastně s rodinou, okolní**. Aby jsme nežili jenom sami, ale **aby se stýkali i s kamarády, s dětmi jinými**, ale hlavně s tou rodinou, no, že se navštěvujeme...babičky, tety. A na dovolený jezdíme v co největší skupině, no, pokud to jde.

V: Ještě by mě zajímalo... Máte děti obojího pohlaví, syna i dcery, tak jestli je vychováváte stejně nebo jinačím způsobem podle pohlaví? Jestli k něčemu vedete jenom holky a syna naopak ne a obráceně?

Ž3: Je to těžký, protože **on jak je nejmladší a je to sice kluk, tak chce dělat všechno, co dělají holky, takže ho baví i zpívat a hrát... Třeba když hrajeme na kytaru a zpíváme, tak on chce taky hrát na nástroje. Vozí kočárek, hraje si s panenkami. Holky na druhou stranu, když ho vidí, že si hraje s autama, nebo teď frčí tlapková patrola, takže všichni mají auta. Většinu si hrajou společně, vymýšlí společný hry, ale nemyslím si, že je vychováváme jako nějak rozdílně kluky, holky. Dělej všeci všechno společně, no. ...Asi tak, no.**

V: Jo, určitě, super. Ještě by mě zajímalo ohledně odměn a trestů, jak to ve vaší rodině máte? Za co děti odměňujete, čím je odměňujete nebo jak je trestáte, za co je trestat?

Ž3: ... teď mě nic nenapadá...

M3: ...co na to říct, že?...

Ž3: Tak určitě, **když třeba neposlechnou nebo dělají něco, co třeba už jsme jim řekli několikrát a pořád to dělaj, tak dostanou od nás na zadek**. To už se stalo hodněkrát, takže není to tak, že bychom se jich nikdy nedotkli. **Odměny jsou u nás většinou zážitek... Od začátku to bylo tak, že se nesnažíme jim dávat sladkosti a takový věci, ale spíš, že když prostě... Se snaží nám pomáhat doma.. Pomůžou nám třeba s úklidem, s vařením nebo se pomůžou třeba sbalit, nebo něco, tak tím jim dáme jako odměnu to, že odpoledne s nima strávíme ten čas a jedeme někde třeba na ty kola nebo na výlet. Takže... Tak se snažíme spíš odměňovat, tím že zažijou něco. Nějaký výlet nebo navštívíme třeba zoo nebo něco takovýho... Hřiště. Co si přejou. Nebo se jich zeptáme, kam by chtěli, když můžou si vybrat, takže tak asi. Napadá tě ještě něco? (na muže) ...A nebo když je to tak, že třeba s nima bojujeme celý den a pak jedno dítě je prostě takový, jakože z nich takový nenejhodnější, ale prostě se snaží nejvíc, tak ho odměním, aniž bych to třeba řekla dopředu... Jako když se s nima trápím fakt celý den, že už toho mám plný zuby, tak si **vyberu jedno dítě, který nejvíc spolupracovalo a dám****

mu prostě něco, třeba i ten bonbon nebo něco navíc, co těm ostatním nedám a řeknu, že to má za to, že mi třeba pomohlo nejvíc uklízet nebo uklidilo pokojíček samo, aniž bych to řekla třeba dopředu, že jim něco dám za to, že uklidí pokojíček... Tak to občas dělám, no.

V: No a teď k těm trestům? Jak trestáte?

Ž3: Trestáme, no... (dlouhá chvíle mlčení a rozmýšlení se) Jo, tak když třeba... Oni se **rádi dívají večer před spaním na pohádku, takže když jim řeknu, že když se nestihnou oblíct třeba do půl sedmé, když to nestihnou se oblíct, vyčistit zuby a tak.** Tak když to nestihnou, **tak jdou spát prostě bez pohádky,** takže u nás je ta **pohádka taková motivace, ale už se kolikrát stalo, že prostě se s něma nedalo, takže šli spát bez pohádky,** no, takže **nepuštění pohádky je trest. Nebo dostanou na zadek. Nebo když třeba někde jdeme a oni se nenachystají, tak zůstávají třeba doma a ten, kdo se obleče, nachystá se, tak jde s tátou třeba nakoupit nebo něco takového.** Takže **v tomhle je taky trest, že zůstává doma a nikam nejde...** (Oslovení muže jménem), taky něco řekni, ne? Jak trestáme děti?

M3: To jak´s říkala, no... **Se s nimi snažím nějak domluvit, vždycky. Ale ne vždycky to jde,** ale když to jde, tak... Já mám takovou tu metodu cukru a biče, no. Povolit, přitáhnou a ono to vždycky nějak jde, no. (hlasitě pousmání) ... Nevím no...

Ž3: **Líp se s nimi komunikuje, když jsme s nima sami. Když jsme s nima sami, tak necítí takový to, že když maminka zakáže, tak tatínek povolí** a takový. Nebo že i mezi sebou nám je to blbý, když jeden je přísněj, tak druhěj se snaží být hodnej. Je to tak, že prostě já to cítím od toho druhýho, že prostě je to... Přitom jsem stejně přísná a myslím si to stejný, ale je mi to blbý, takže oni to vycítí a jsou takový, jakože nemusí a takový víc rozverní. Ale **když jsme s nima každý sám, tak ví, že nemají oporu v tom druhém a prostě musí poslechnout toho jednoho rodiče,** takže je to jednodušší někdy v té domluvě, **než když jsou dva dospělí. I třeba jsme měli zkušenost s babičkou nebo s tetou, že když jsme na ně byli dvě,** tak to bylo vždycky takový jako horší, že **rozhodovali dva dospělí,** no. Když rozhoduje jeden nebo se s nima domlouvá jeden tak je to jednodušší.

V: Jo, super, děkuju. Tak já se ještě budu vracet a doptávat... Takže co se týče povinností, tak to nemáte úplně striktně, jak tady zaznělo... A zapojujete už děti do nějakých povinností? Pomáhají vám s něčím? Vedete je k nějaké činnosti?

M3: Určitě, pomáhají, s každodenními věcmi se snažíme je zapojit, tady doma.

Ž3: **Vyklízí myčku, pomáhají hlavně manželovi.** On je na ně takovej.. **Má větší trpělivost,** takže **u vaření,** třeba **obalují řízky věci tři.** Každý má na starosti jedno. Já jsem vajíčko, já jsem mouka... Takže i u vaření, **někdy i se mnou u pečení, když jsme dělali třeba perníčky,** tak první dcera je schopná už prostě udělat komplet perníčky, sama, já to jenom dám do trouby a vyndám. Takže vykrajují... **A když uklízíme, tak jsou schopni vysávat, vytírat,** jo?...

M3: ...jo... **Sice to člověk musí po nich udělat znova, ale takovej ten návyk tam mají.**

Ž3: Oni hlavně to chtějí dělat, což je zatím super, že **chtou, ale dlouho je to nebaví.** Takže my se smíříme s tím, že **oni si to ošahaj, udělaj, my jim dáme ten prostor, a pak si jdou třeba hrát, ale mají ten pocit, že pomohli.** I s uklízením, třeba **co se týče prádla, taky pomáhají.** Jinak nevím... **Snažíme se, aby si po sobě uklízeli,** aby **nenechávali nádobí na stole,** aby **nenechávali na zemi oblečení,** což je někdy boj, že se vyslečou nechají všechno na zemi, hlavně se synem, teda. Ten je horší. Holky jsou takový pořádnější, no mají takové větší smysl pro pořádek. Syn je zas takovej, že je rychlejší, když se chystáme, že to má jednoduší jako kluk. Obleče si triko, gatě a jde. Holky si vybírají a neví co a učešat vlasy... Ale jako snažíme se je vést k tomu pořádku, aby před spaním prostě měli uklizený pokojíček, aby tam měli čisto. Taky se snažíme třeba i stůl utřít...

V: Dobře... Zaznělo tady prádlo, ještě se tě zeptat: Kdo žehlí vy (žena) nebo manžel?

Ž3: Prádlo... **Noo, většinou co se týče koupelny mám na starost já, jako umývání koupelny, praní, sušení i žehlení.** Začal s tím teda manžel, že chce mít vyžehlený trička a kapesníky, že to prostě přes to nejede vlak, já jsem nikdy nežehlila, ale dostali jsme ke svatbě žehličku, takže jsme ji nemuseli pořizovat. Ale žehlím já a co se týče prádla, tak to mám na starost já. **Neříkám, že to nikdy nedělá (muž), umí žehlit.** Vždycky mi to ukazuje, že se to dělá úplně jednoduše. (smích) **Že všechno se samo vyžehlí, takže když je doma celý den, takže to není tak, že by seděl na zadku a díval se na televizi. Když vidí práci, tak prostě pomůže. Ale toto je většinou moje práce.**

V: Jo, super, super díky... Ještě by mě zajímalo ohledně financí a spíše oblasti práce, kterou se živíte... Moje otázka je, jestli si pamatujete, nebo vybavujete nějakou situaci z pracovního života, která zasáhla do života rodinného a muselo se něco změnit.

Ž3: Jakože kvůli práci jsme museli něco změnit?

V: Ano, nebo naopak, že v rodině se něco dělo a v práci muselo jít něco stranou nebo byl nějaký problém v práci kvůli rodině.

M3: Tak u mě v práci nebyl problém kvůli rodině. Já mám výhodu, tam mám vedoucího, ten má taky tři děti, takže to tak jako pochopí.

Ž3: Jediný, co mě napadá, když se narodila první dcera, tak manžel jezdil na montáže a dělal v Zábřehu ve firmě, ve které montovaly benzínky a jezdil po montážích, prostě. Nebyl doma, skoro vůbec. Přijel z třeba v sobotu večer a v pondělí ráno vyjížděl, jo? Takže, já jsem byla na starší dceru sama, v Olomouci, v bytě bez rodiny, bez nikoho, takže... Proto změnil práci a taky kvůli jistotě, že u té státní sféry má člověk jistotu, že má práci a plat, takže kvůli vlastně rodině si našel práci. Tu, kterou teď má.

V: A z Vaší strany? (na ženu)

Ž3: A z mojí strany... Já jsem dělala dřív v Olomouci a před vlastně první dcerou, když jsme se vzali... Po mateřské jsem hledala spíš práci tady ve Šternberku, kvůli tomu, abych to měla blíž k dětem. Kvůli tomu jsem hledala práci jako v místě. Ale jinak že by se něco?...Jinak nic.

V: Podle mých podkladů a dojmů z rozhovoru se blížíme k závěru, tak by mě ještě na závěr zajímalo... Když si představíte svoji rodinu, ze které pocházíte, popíšete mi ji, co se týče provozu nebo péče o děti, kdo co měl na starosti, finance a tak dále. A pak vyzdvihnete, co se třeba liší od té rodiny, ze které pocházíte s tou, kterou jste založili a máte spolu?

Ž3: Takže každej zvlášť o svojí rodině a potom to srovnat s tou, co máme my spolu?

V: Ano, přesně tak.

Ž3: Takže já pocházím z pěti sourozenců a moje mamka vlastně byla v podstatě furt doma a měla i problémy se zádama, takže po nás, po dětech bylo těžký se pak vrátit do práce a takže byla v domácnosti, celou dobu. Když už jsi našla třeba práci, uklízečky, tak to prostě zvládala chvíli, a pak už to nešlo. Takže měla pak částečněj invalidní a pak měla úplnej invalidní důchod. Takže ona měla na starost všechno... Bydleli jsme na baráku s velkou zahradou. Ze začátku, když jsme byli malí, tak jsme měli i zvířata, takže ona měla na starost chod celé domácnosti, co se týče úklidu, praní, žehlení, vaření, všecko, komplet dělala sama. U nás tat'ka byl tak, že prostě ráno odjel do práce, vrátil se odpoledne. Maximálně odpoledne něco dělal venku na zahradě nebo se nám věnoval, že jsme si třeba četli pohádky nebo nám něco maloval, ale bylo to takový, že my jsme u něho seděli, tatínek je doma, byli jsme nadšení a maminka kolem nás lítala, dělala mu večeri a tak, takže tam to bylo fakt striktní, že matka je v domácnosti a otec vydělává peníze, pracuje a o víkendu dělá

něco venku, jakože chlapeckýho, dřevo a takový... Stromky jsme měli ovocný, nevím... Když byla zima tak se staral o dřevo, uhlí a technický věci. Některý technický věci zajišťovala i mamka, protože tat'ka třeba byl celý týden v Praze, za prací, takže ona se musela postarat i o věci, co většinou zajišťuje chlap... Ale takový to aji placení složenek a všeho zajišťovala mamka. Co se týče školy, výlety a všechny třídní schůzky. Na ty se většinou střídaly, že každý šel k jednomu, protože to se nedalo obsáhnout v jednom. (hlasité pousmání Ž3+V) Takže se vystřídali a šli k těm nejproblematictějším dětem nebo když se řešili lyžáky a tak, tak se střídali. Ale když tat'ka nebyl doma, tak mamka řešila tady to všechno, no. Kroužky a tak... Takže v tomhle to máme jiný, že my vlastně si navzájem pomáháme. Spoustu věcí děláme společně nebo se snažíme a nemáme to striktně rozdělené. Asi i kvůli tomu, že já jsem byla hodně omezená jako fyzicky, takže manžel se musel všechno naučit, a když člověk ví, že to umí, tak toho využívá (hlasité pousmání), ale snažíme se pomáhat aji navzájem, když on dělá něco venku, tak já se snažím být s ním a trávit čas společně i tou prací. Takže v tomhle to je jiný, že fakt mamka byla aj kolikrát našťvaná, že to musí dělat všechno sama a my se, snažíme to dělat nějak společně, no, nebo si to rozdělit nějak úměrně možnostem.

M3: Tak já mám akorát jednu sestru a u nás byl zas takovej ten klasickej model. Pracovali oba rodiče. Střídali se, protože máma byla zdravotní sestra, tak dělala taky všechny směny. Tat'ka dělal ve fabrice, taky ranní, noční, všechno, takže dopoledne byl třeba jeden doma, pak jsme byli chvíli doma sami a druhej šel zas na odpolední, tak se prostě střídali, takže si třeba neviděli celý týden. Ale vesměs mamka dělala vřdycky ty prostě ty ženský práce... vařila, umývala, prala a tat'ka dělal ty technicky, no.

Ž3: Ale u nich to bylo zas tak, že on dělal prostě všechno, co se týče technický věci, že? (na muže) Zajišťoval ohledně auta, vybavení na kola, lyže a tady ty věci. A ona striktně dělala jenom ty ženský, zase se mu to do toho nepletla, což u nás tak nebylo. Mamka prostě v podstatě rozhodovala o všem.

M3: No, to byl takovej generál tam u vás, no

Ž3: U nich to fakt je ten model, že to mají rozdělený napůl a ona se prostě snaží, že když to není, sice ho třeba do toho trošku tlačí, aby to udělal, že to je mužská práce, ale musí ho postrčit... Ale nejde a neudělá to. Prostě počká, až on to udělá... Takže to maj tak jako fakt rozdělený, pěkně, ví kam kdo patří.

M3: Tam každý měl tu roli, nějakou, no, svoji.

V: A vychovávání, péče o děti a tak u vás v rodině? (na muže)

M3: No tak to spíš od té mamky asi, no. Ale tat'ka nás brala jako na výlety to jo, ale... Co znám jako jenom z vyprávění, takže by nás někdy přebaloval nebo takhle, tak to jako nikdy, asi. Až tak, když jsme byli trochu schopní, třeba v osmi letech tak jako, že to děcko už nic nepotřebuje, tak jo, ale jako za mlada asi ani s kočářem, že by šel?.. To jsem neslyšel, nikdy, no... Takže asi tak, víc nevím, co říct.

V: Tak super... Já vám mockrát děkuju i za to, že jste mi umožnili udělat rozhovor u vás doma.

Příloha č. 10 – Transkript čtvrtého interview s barevně označenými datovými úryvky ke kódování

Čtvrté interview

V: Přeji vám pěkný večer... V úvodu pro záznam zopakují, že jste souhlasili s tím, že rozhovor bude zaznamenáván... Z mé strany je zaručena mlčenlivost a garantuji vaši anonymitu... Ještě se vám představím. Jmenuji se Aneta Haderová, jsem studentkou navazujícího magisterského studia oboru Sociální pedagogika, tady na Univerzitě Palackého a píši diplomovou práci, která má téma: Současná rodina se zaměřením na role a povinnosti muže a ženy v ní. Jinak tady žena mi vyplnila dotazníček, takový úvodní, abych měla představu o vaší rodině, takže si to jenom zrekapituluji. Na začátek... Jste tedy čtyřčlenná rodina, otec matka a 2 synové. (partneři souhlasně pokývují hlavou). Synové mají třináct a patnáct let... Ano. Takže žijete v obci nad pět tisíc obyvatel – tady v Olomouci. Na okraji nebo někde v centru?

Ž4 + M4: V centru...

V: ...Jste manželé a oba dva máte vysokoškolské vzdělání a oba pracujete ve školství. (partneři souhlasí)... Můžeme přistoupit k samotnému rozhovoru. ...Určitě víte, že každý člověk ,zvíře rostlina žije v nějakém cyklu, tak i rodina má svůj cyklus a vytváří si nějakou svoji historii. Tak já bych chtěla zjistit, na začátku, historii vaší rodiny. Úplně od začátku, kdy jste se seznámili až po současný stav... Vy to budeme mít docela dlouhé... Máte už velké děti...

Ž4: Seznámili jsme se na univerzitě vlastně nebo, protože...

M4: ... já jsem ještě nestudoval v Olomouci...

Ž4: ...tys ještě nestudoval v Olomouci, ale **já jsem studovala s tvým spolužákem z gymnázia a přes něho jsme se seznámili, a když si přišel studovat do Olomouce, tak jsme spolu začali chodit.**

M4: **No asi tak rok to trvalo od té doby... jako co jsme se znali...**

Ž4: ...od seznámení, jo, od seznámení, no, třičtvrtě roku, no. Jsme se v březnu seznámili a v říjnu nebo listopadu jsme se dali dohromady, **a pak jsme spolu asi po půl roce začli už i bydlet**, protože zase stěhovali na privát... U nás se uvolnilo místo na privátě, takže jsme se sestěhovali ještě ne do jednoho pokoje, teda. Ten privát, tehdy byl dražší, ale to jsme to nějak utáhli, že jsme chodili na brigádky, takže jsme se mohli sestěhovat... No, a potom jsme se sestěhovali i do společného pokoje, na jiný privát, to bylo hned zase za další asi půl rok.. **Na začátku dalšího akademického roku, jsme se sestěhovali... Aa to byl můj třet'ák a vlastně do pát'áku jsme tam bydleli.** A potom manžel, on tehdy

byl ještě na čtyřletém studiu. Tehdy byl pajdáka na čtyři roky, takže když udělal státnice, tak hned u státnic si ho jeden přísedící z praxe vyhlídl, že ho vlastně vystřídal na jeho pracovní pozici, dalo by se říct (pousmívání a pohled na muže).

M4: No to bylo úplně jinak... No dobrýho čtvrt roku před státnicema a ne přísedící, ten by mě nechtěl v životě, ale nová ředitelka scháněla...

Ž4: Aha, dokonce... No, každopádně. **Muž dostal místo hned od toho dalšího září ve škole a my jsme se, takže v září začal učit** a předtím **v červnu jsme se vzali**, po našich **po mých filozofických, po tvých všech a ještě jsem neměla hotové ty druhé státnice, sociologické**. Ty jsem dělala právě, až potom. **No tak jsme se vzali, v červnu a v srpnu vlastně začal muž pracovat v Bohuňovicích** a já jsem si prodloužila studium...

M4: ...**přestěhovali jsme se do Bohuňovic...**

Ž4: ...přestěhovali jsme se do Bohuňovic, **do školních bytu** a já jsem si **prodloužila studium, s tím, že nicméně už jsme plánovali děti, protože ze zdravotních důvodů mě bylo řečeno, že bych to neměla odkládat**, takže já jsem teda **ještě neměla hotovou diplomku**, ale.. a **druhé státnice**, ale už jsme vlastně tomu nechali volný průběh **a podařil se první syn velice rychle, takže jsem přerušila studium...** Byla jsem teda na rizikovém těhotenství... **Malý se narodil, vlastně rok potom, co manžel začal učit, že jo?** To vyšlo tak hezky.

M4: No, já jsem se ještě přihlásil na doktorát

Ž4: Jo, ano.

M4: Na něj jsem se vykašlal, záhy jak se narodil syn...

Ž4: No, ono to tam, jako to už.. Oba dva studující a ještě dítě, práci do toho... Tehdy to bylo náročné, jako i když jsme měli jen jedno, tak přece jenom to člověk úplně.. jak nemá tu zkušenost a neví, co může...

M4: ...je zvyklý sedět a učit se bez řvoucího dítěte, v klidu, to je rozdíl..

Ž4: No, takže diplomku jsem teda dělala s prvním synem, a potom **jak jsem vždycky psala diplomku a učila se tak manžel chodil s prvním synem s kočárkem ven...** **Takže to se nám podařilo dostudovat úspěšně, už skoro ze skoro ročním starším synem...**

M4: ...**po třech letech v Bohuňovicích jsme sehnali byt v Olomouci, na hypotéku**, to bylo takový divoký. To **tak rok trvalo, než se ten byt jsme koupili**, protože tam bylo úmrtí toho bývalého majitele, ale tak dobře to dopadlo. Přestěhovali jsme se.

Ž4: Takže **jsme si pořídili byt, když jsme měli první dítě, ale už jsme byli těhotní, teda s druhým**, ono to bylo fakt tak složité, to kupování toho bytu...

M4: ...no nastěhovali jsme se čtyři dny, potom jsi rodila...

Ž4: ... tři dny potom, co jsme se nastěhovali, tak jsem rodila to druhé dítě, no... Takže koupili jsme si teda byt na hypotéku. **Já jsem byla na mateřské dál, mě to navazovalo, že jsem vlastně šla z vysoké školy na první mateřskou a pak hned na druhou.** (hlasitý smích) A manžel furt učil v Bohuňovicích...

M4: ...dyť tam furt učím.

Ž4: ...**pořád tam učí**, ano... A potom, když měl malý, ten mladší, když měl dva a půl roku, tak.. protože byl přihlášený ve školce, kde měli místo, a zároveň to bylo vlastně školka, která patří k manželově ve škole. A oni ho tam asi docela potřebovali, aby nastoupil.

M4: No a starší syn už tam chodil, hlavně, do té školky, protože pro nás to bylo jednodušší, to řešení... Tady nám ho nechtěli nikde vzít..

Ž4: Chodil už tam starší syn... Starší syn je právě ten ročník, co se letos hlásí na střední školy, a to se říká, že jsou hodně silné ročníky, takže tehdy jak šel do školky, tak my jsme v Olomouci ho nemohli nikam do školky dostat, protože nebyly ty školky na to připravené a já se zároveň byla na mateřské ještě s malým, takže mě řekli, že nemáme šanci dostat ho do školky a zároveň jsme si říkali, že jsou, že má čtyři roky tak by bylo fajn, kdyby už začalo chodit mezi děti... **Chodil do Yamahy** teda, od dvou roků asi, no aa. Takže já jsem tehdy.. **ten mladší**, teda potom, když měl dva a půl, tak nastupoval do té samé školky, vlastně. On byl takový sociálně zdatnější a já jsem si začla hledat práci.. **do toho jsem už asi od roku toho mladšího dělala Yamahu.. A jak jsem začla hledat tu práci, tak asi za tři týdny odpadla asistentka pedagoga u manžela ve škole, takže jsem nastoupila za ní** ze dne na den, v podstatě dalo by se říct, no. **A pak jsem si dodělala vzdělání v průběhu školního roku a zůstala jsem u asistence...** No a od té doby teda žijeme v Olomouci.

M4: To je rok? Kolik?

Ž4: **To byl rok 2012...** (chvilka ticha, rekapitulace mezi partnery)... No, takže potom v normálním čase nastoupili teda **starší syn** s odkladem nastoupil do první třídy, protože **dostal ve svých necelých šesti letech diagnózu z SPCéčka** (Speciálně pedagogické centrum). **On má Aspergerův syndrom. Je to autista**, a tak to bylo takové hodně náročné. Tam vlastně tu diagnózu, jak dostal... On totiž ve školce se jako... Na začátku to vypadalo celkem dobře, ale pak začal mít v předškolním, mě přišlo, že měl problémy, hrozné, s adaptací, protože se přestěhoval z budovy na budovu.... Prostě, měl takové, tam problémy hlavně s adaptací, a když měl jít do školy, tak on, jak je červencový, tak jsme

naznali, že jak to moc nemáme rádi, takže on by ten odklad asi potřeboval. No a v PPP (Pedagogicko-psychologická poradna) nás poslali na klinickou psychologii na testování, že si myslí, že tam má jiný problém, než jenom nezralost školní, ale že tam má poruchu autistického spektra a ono jo. Takže jsme dostali diagnózu, **to bylo takové jedno z nejhorších období, mám pocit, takové hodně náročné...**

M4: ...**to spíš byla už úleva, taková, že už jsme věděli, o co jde**, protože.. (žena souhlasí) Doma to bylo takový drsný, že **on jako nereagoval standardně na jakési výchovné metody**, že?

Ž4: **Nebo vůbec na komunikaci?** No to bylo takové zvláštní.

M4: To prostě tam... jako **vyhrožování**, když udělal něco špatně... prostě, **když někomu řeknete, nedělej to, tak** jako... **On to prostě nikdy nevnímal tímhle způsobem...** Bylo to všechno dohromady. Bylo to takový divoký, ale **jakmile jsme získali tu diagnózu, tak jsme si konečně něco mohli přečíst... a zjistil, že to, co dělal, dělal prostě hrozně blbě, protože to nemohlo pomoci**, no.

Ž4: ...No ale zároveň, že **jako to nebylo, že bychom dělali něco blbě úplně extrémně, ale že prostě je má diagnózu, takže je potřeba to dělat jinak...** A zároveň on se tak jako srovnal. On fakt **čím jako rostl, tak bylo vidět, jak se to zlepšilo**. My jsme se třeba báli puberty a kvůli.. já nevím, různým i depresím a tak, protože nás od první třídy jako mu ho chtěli meditoval, dávat mu antidepressiva mezi říkali, jako proč no, že by mohlo začít se stresovat ze školy a tak. To jsme nechtěli... Naštěstí ve škole jste docela šlo a má výbornou třídu, teda... **Dobrá je**, si myslíme, teda, **že má toho mladšího sourozence**.

M4: Který je šikula, co se týče tady těch věcí. Že ho vzal, že **ho nevyčleňoval, ani ze svých jako v dětství od svých kamarádů...**

Ž4: ...no **ani teď ho nevyčleňuje, když jde s kamarádem ven, tak ho berou s sebou a tak, no, jakože jsou celkem parťáci**, no.

M4: Ale starší syn je na první pohled hodně zvláštní, hlavně, co se týče fakt jako komunikace. On má a i neverbální komunikaci jako pořád klopí ruce, takhle na někoho mluví, když je nervózní, a neumí navázat rozhovor a tak. Takže takhle je to fakt dobré, no, když ten mladší brácha ho bere.

Ž4: Takže mladší brácha je jak má, že jo? Je na tom sociálně lépe, tak ho tak se spolu vždycky tak jako kamarádili, **fakt si spolu vždycky hráli. To bylo fajn, i když vlastně se, ale i když se narodil, tak zase ten starší, to toho malého měl tendenci hrozně pečovat**.

M4: No neměl vůbec takové to žárlení na mladšího sourozence. Ani očividně nežárlil. On to ani moc neuměl.

Ž4: ...Přeskakujem hodně, že?

V: Nee, v pohodě...

M4: My jsme teď vzali hodně staršího syna, teď se můžem zase vrátit zpátky. **Než se starší syn nastoupil do školy, to bylo 2014 a já jsem šel studovat fyziku ještě, rozšířit si aprobaci na fyziku, takže mám tři roky úplný výpadek, co se dělo.**

Ž4: No **to bylo takové náročné**, že tam samozřejmě jako studium u dvou dětí a u práce obou nás dvou., tak to bylo takové náročné, takže tam **jsem doma víc fungovala já** a manžel se hlavně učil. Ale ne že by úplně to zas jako nemůžu říct, že úplně, pořád i doma jsi fungoval, že pořád jsem jako v podstatě **ke svému necelému úvazku asistentskému jsem furt ještě mohla mít třeba ze tři hodiny aj čtyři hodiny Yamahy...**

V: Jo super, děkuji, že jste se tak rozpovídali a tady bych chtěla trošku zastavit a zeptat se vlastně na vaše povinnosti, jak jste si je teda jako rozdělili? Respektive kdo, co dělal?

M4: No, **my jsme to nějak nikdy nerozdělovali... Manželka řekne, co potřebuje, nebo tak a já jsem docela submisivní, tak to jdu udělat** (smích Ž4)

Ž4: ...Tak ale zároveň nee, že bych na tobě všechno nechávala.

M4: Nee to ne, ne, ne, ne,... tak manželka je hodně samostatná.

Ž4: No, ale je pravda, že my to nemáme úplně rozdělené. Jako jediné, co máme opravdu téměř výlučně, nebo bývalo to většinou... **Manžel třeba, i když byli kluci malí, tak on byl schopen třeba staršího syna krmit z lahve, když jsem odstříkala mlíko, on v podstatě skoro i kojil, jo?** (smích)

M4: Já jsem byl vždycky schopný dělat úplně všechny práce, nebo jsem věděl, jak na to, akorát prostě... Dělal jsem nějaké práce, já bych to, kdybych to rozdělil v poměru, tak **žena vždycky dělala rozhodně jako brutálně víc než polovinu prací doma** jakýchkoliv, jakože dost. **Teď se to tak možná srovnává ještě pořád je to víc než půlka.**

Ž4: Ehm. To si nemyslí.. Manžel třeba teď momentálně v podstatě takhle... **Já jsem ještě totiž teď začala studovat.** Já bych to ještě vzala od začátku. Na začátku, teda dejme tomu, že jsem byla **na té mateřské, tak tam jsem dělala jako norma, samozřejmě většinu práce doma já**, ale taky ne všechnu, **a potom když jsem začala chodit do práce, tak jsme to...** Ono to bylo tak, jakože **komu vyšel čas, tak třeba chystal svačiny, jídlo.** My se i **u toho vaření hodně střídáme, to samé umývání nádobí...** **Bud' jsme vařili spolu a nebo jako na střídačku.** Případně muž teď posledních pár let je rád, když se

zavře do kuchyně a třeba si tam poslouchá audioknihy nebo podcasty a já se tam taky ráda poslouchám audioknihy nebo hudbu, takže když vaříme, tak.. Většinou nevaříme spolu nebo nechystáme to jídlo, chystáme ho tak jako na střídačku, ale.

M4: ...ale tam prostě v té kuchyni není pořádně místo, to je takové protivné, hrozně.

Ž4: Ale tak teď nemáme čas na to, abychom chystali spolu. No a ostatní povinnosti, **učíme se s dětmi taky na střídačku**, kdo prostě... protože manžel je matikář, fyzikář, tak tak spíš jako ty přírodní. Já s nima případně...

M4: ...ale celkově tohle to má v gesci jako žena. **Žena má přehled o tom, co se děje, kdy je potřeba něco udělat... Nevím ani, že bych jako nechtěl, ale nějak jako ona to prostě tak jako pojme, jakože...**

Ž4: ...já to možná sleduju víc, tady ty věci kolem dětí, co se týká školy, hudebky a takové věci, to jako spíš sleduju já, ale třeba když přijde na to se učit, tak třeba kluci už automaticky s matikou, fyzikou jdou za tatínkem, že? (pohled na muže) ...**takže tak napůl, no a co se týká těch ostatních domácích povinností, tak to máme asi jako kdo má na co čas** (hlasitě pousmání)

M4: Tak většinu děláš ty, **ty se třeba podíváš, že je někde nepořádek a jdeš to uklízet nebo řekneš, já prostě to nějak dám do kupy, dřez a udělám svačiny, nachystám tam jídlo**, tak nějak automaticky **a večer**, protože já chodívám do postele dřív než **žena**, tak ona ještě jako to tam **jde naposled zčeknout, protože on je takový supervizor všeho, co se děje**.

Ž4: To si nemyslím, třeba kolem potravin, třeba teď, když zase studuju, tak muž vlastně chystá většinou to jídlo. Já fakt jako o jídlo se jenom občas o víkendu starám, ale jinak v podstatě vůbec... a třeba **to, co je doma, tak to má v merku muž a nakupuje**, maximálně mě třeba zavolá: skočit jenom pro chleba, pro pečivo, pro sýr, ale většinou třeba teď to jídlo, opravdu sleduje muž... Takže jako přijde mi, že jsme to **nikdy neměli vyloženě rozdělené, třeba na mužské a ženské, to ne, ale spíš tak nějak jako vnitřně, co se týká toho sledování**, no. Kdo, co sleduje, tak **já spíš jako u těch děcek, tu organizaci** a **muž zase na druhou stranu třeba finance** a takové věci to já se přiznám, že to nejsem schopná to...

M4: ...naštěstí, protože kdyby žena viděla, jak já spravuju finance... (smích všichni)

Ž4: ...no tak jako kdybych je spravovala já, tak věčně nemáme nic zaplacené, mám pocit... No takže takhle **spíš jako je to na domluvě a tak nějak jako na obdobích, opravdu, když prostě studoval muž, tak jsem tak nějak jako víc jsem se starala já když teď studuju já...**

M4: ...jako nedá se to srovnat, jako že by to bylo, že by se to otočilo, jo? (na výzkumníka)
Žena pořád jako výrazně..., protože ona to prostě tak nějak jako má v hlavě, co je nebo není potřeba, já to prostě tak nevnímám. Zás mě když se řekne tak já to jdu udělat. To zase problém není, ale prostě nedokážu to tak jako povnímat... Starost o celou domácnost, ve smyslu, co, kde je potřeba, to ne. **Vzpomínej, jak mě dlouho trvalo vyměnit vypínač nebo dotáhnout něco.** (hlasité pousmání)

V: Super, děkuju mockrát. Ještě se vrátím k péči o dítě a doptala bych se... Vy jste řekli, že když byli kluci malí, tak jste se střídali ve vození v kočárku...

Ž4: ...a **přebalovali** jsme na střídačku, **koupali** jsme na střídačku...

M4: ...no, ne na střídačku, **jak kdo měl čas** (žena souhlasí) ...**nebo spolu**, často

V: ...a pak, když kluci rostli, tak třeba i chození k lékaři, nebo nějaké vyzvedávání...?

Ž4: Máme to pořád...

M4: ...jasně. Tam je ten problém, že když třeba... chození k lékaři, když... **já to rád nechávám na ženě**, že nesnáším naši doktorku, ale v pohodě...

Ž4: ...**ale chodíme na střídačku**...

M4: ...**ale když jsme měli jít třeba na OČR** (Ošetřování člena rodiny), tak to bylo hrozně drahé, když jdu já na OČR, tak ale občas se stalo taky, že jsem šel ale jinak jako...

Ž4: ...jojo... **To zas z finančních důvodů jsem chodila většinou nejdřív na OČR já**, ale jako ne úplně vždycky... Ale zas na druhou stranu, co se týká toho chození k lékaři, tak **zase když ty sis mohl** (na muže) **třeba vyměnit ty hodiny nebo posunout, tak jsi šel...** tak si chodil ty, no...

M4: ...Jo,jo šel jsme. Teď několikrát jsem šel teď s mladším synem, když byl ten problém s těma kolenama.

Ž4: ...Nebo.. na tu ortopedii, jsi s mladším synem byl, no.

M4: No, jsem šel.. 's mě řekla kam, řekla's mě, co mám říkat, tak jsem šel (smích Ž4)

Ž4: Takže i to máme celkem na střídačku a jako z finančních důvodů na OČR jsem chodila spíš já, ale ne vždycky jako nebylo to úplně vždycky.

V: Jo, super, super... A teď z péče navážu na výchovu. Co byste mi řekli o vaší výchově?

M4: **My moc nevychováme.** (smích Ž4)...**My tak nějak spolu žijeme**, a tak **nějak jednáme** a to je tak jako všechno.

Ž4: Já úplně nevím, jestli sledujeme nějaký...

M4: **Oni vidí, že my čteme. Vidí, že my se všichni učíme**, tak **starší syn** tady **s tím neměl nikdy problém**, no. Prostě kopíroval to, co děláme my úplně absolutně. **S mladším synem byl vždycky větší problém, protože ho to bylo živější nebo je živější**

dítě. Je dost trucovitý... On je hrozně po mamince a oni dva se dokážou strašně dohádat... Já vždycky do té kuchyně si zapnout ty audiokničky, protože se lehce třesu, když se to daří, ale jako oni nejsou úplně stejný, takže tam to je trošičku divočejší, ale zase jako.. **žena má prostě přirozený smysl pro povinnost, tak jak to vyžaduje i po těch děckách.** Nemyslím, jako že by je tím záměrně takhle vychovávala, že prostě ta povinnost je důležitá, ale ona to prostě takt cítí, tak to tak má, takže si myslím, že třeba... **Oba hrajou na hudební nástroje.** Se mnou by v životě nehráli, protože prostě bych je k tomu nedokázal dokopat a žena přes to všechno jako, jak se to mladšímu synovi někdy nelíbí, nebo něco takového, tak mu vždycky jako dokáže vysvětlit, že je to dobrý pro něj...

Ž4: ...a tak třeba **hrajeme spolu,** no když je to problém, tak my jdeme třeba hrát spolu. Nebo třeba **mladší syn** je takové to dítě poměrně konformní, takže samozřejmě **potřebuje mobilní telefon a chtěl by na něm trávit spoustu času.** A tak to je taky... **To máme vyloženě jakože dohody, smlouvy, že může, třeba...** Ze začátku to bylo tak, že jak dlouho chce třeba hrát nějakou hru, tak dvojnásobný čas musí přečíst... **Má taková jako časová omezení.** Máme teda i link na telefonu, ať máme relativně přehled. Jednu dobu měl, když to bylo takové jako problematické, že měl tendenci jako trávit na tom víc času, tak to jsme omezovali.

M4: A hlavně měl tendenci jako nám to říct, že je to normální, že to tak prostě bude dělat a že my s tím nic nenaděláme...

Ž4: ...tak to jsme fakt vyloženě i sepsali třeba smlouvu, že... kde jsme, musel s tím souhlasit, spolu jsme to teda tvořili. **Sepsali jsme smlouvu, že když po nějakou dobu teda si bude plnit povinnosti...**

M4: On ji automaticky začal porušovat... ale zase to celé zmírnil... A celkově, tak jako ten **starší syn na tom ten čas netráví, na mobilech, mladší syn jo, takže ten mladší syn se musí jako víc hlídat,** ale jakože vyloženě, **že bychom měli nějakou strategii výchovy, to asi ne.**

Ž4: To ne, ale tak jako je pravda, že **nenecháváme je úplně svému osudu.** To zas jako celkem., to si myslím, že za prvé, **chceme vědět, co dělají** aa...

M4: ...ale tak myslím si, že jsme vědomě o té strategii nijak nehovořili (žena souhlasí) **...Jsme si akorát někdy u vínka pokecali nebo u vaření u vínka, co s něma...**

Ž4: ...co s něma a došli jsme třeba na tu smlouvu a takové věci, no. Ale nějakou vyloženě strategií, no říkám... Oni mají nějaké svoje povinnosti, ale nemyslím si, že moc teda, myslím si, že...

M4: ...třeba **starší syn automaticky ty drobné povinnosti si plní a mladší syn automaticky ne...** A připomínání, hádání.. nikdy jako nic nepomůže. On ví, že to má udělat, ale prostě na to kašle... Jako i od povinnosti, jako například, že jsme se domluvili,... to byla jedna z těch věcí dřív, že **bude vynášet koše**, ale hlavně o to nejde... **On to udělá, jakmile se mu řekne, ale že si to bude hlídat...** Ještě ani jednou... **Ještě ani jednou sám od sebe nešel vynést koš.**

Ž4: No, jako s tím má problém, no.. Ale nee, že by jako nešel, když se mu řekne, no. Ale tohle on právě neumí sledovat.

V: Jo, super, takže to jsme se dostali zase k provozu domácnosti. A já se zeptám ještě na váš společný čas nebo na organizaci času - obecně a pak i společného času.

Ž4: Já nevím...

M4: No tak já začnu sebou. Žena má vysoce organizovaný svůj čas, ne.. **Žena mívá spoustu aktivit** a doma se hrozně nudí, takže ona strašně...

Ž4: ... to není vůbec pravda (smích)

M4: Já to tak ale vnímám. **Ona prostě je společenský tvor**, který jako má tu tendenci jako nějakým způsobem být pryč, jo? To znamená, že **když má volno, tak si něco vymyslí**. To je třeba **lektorování v Yamaze** nebo... tak celkově jako, má ráda, když má nějaké aktivity, které jsou **mimo domov**, třeba s náma, jako to není problém...

Ž4: Jako to jo. **Vždycky jsem zpívala** třeba **ve sboru**. To jsou dvě hodiny týdně, které mám pro sbor.

M4: Jo, takže ona má dvě hodiny týdně ve sboru, dvě hodiny týdně v tom..., teď jako... **jde si s kámoškama jednou za půl roku někam** nebo tak, ale o to nejde. Jde o to, že to má ráda, nějakým způsobem, takže ta **organizace jejího času se od tohoto docela dost odvíjí**, protože přes tyhle ty aktivity, jako je Yamaha nebo sbor nejede čas. **Byly kvůli tomu i krize, když byly děcka mladší...** No tak jako, ale nešlo to jako jinak. Vydobyla si to nějakým způsobem..., což je dobře... Tam prostě je nějaký konflikt, který nějak jako extra vyřešený není, který jsme nějakým způsobem překonali, časem no jako asi v klidu, ne? (na ženu)... No aaa... **Pořídili jsme si chalupu**, pak, takže tam žena jako ráda jezdí. **Tam máme tu společnou aktivitu bokem a máme dvoje rodiče**. To znamená, že prostě my jako doma moc nepobudeme, ne že bysme moc nepobývali, ale prostě ty **volný časy často trávíme jinde. Když prostě jsme tři víkendy po sobě doma, tak to je moc...**

Ž4: ...to se nestává... To se stává akorát teď, protože našťestí máme i aktivity, které nás drží doma. (smích) Například **koncert**, měli jsme **ples sborový**, ale tam jsme třeba jako

spolu... **Oni, co děti povyroستly, tak třeba na sborová soustředění jsme začli jezdit spolu...**

M4: ...ono to nevypadá, jako že jako má těch aktivit moc. Jako že bych měla 10 let třeba jenom ten sbor je prostě jako je opakovaný a teď často někam jedou a tak, takže je ten víkend pryč, nebo tak jakože prostě a dobře. Já si myslím, že to tak má.

Ž4: No, **muž ten... je rád doma, protože se zabývá aktivitami doma.** On se rád zabýval a zabývá tak jako... **stavět nějakého robotka, programovat nějakého robotka...** **Na druhou stranu na nějaké pivo s kamarádama si zajdeme buď spolu a nebo ty s nima chodíš taky sám...** A teď já zas jak se hodně učím tak si zas jako večer říkám, že bych se potřebovala učit, takže muž si zajde na pivo s kamarády sám třeba, ale většinou i tyhle aktivity jako absolvujeme spolu.. I tak **chodíme spolu do divadla,** tak jako jednou za čas chodíme. Noo, takže rádi takhle spolu do divadla nebo tak.

V: A organizace celé rodiny od dětství dětí, tak až do současnosti?

M4: Samoorganizace...

Ž4: ...my jsme poměrně hodně ty aktivity.. My, jak nemáme babičky tady, tak jsme většinou ty aktivity... **Když byli malí, tak jsme je měly takové, abychom je měli společné.** A teď, jak už se večer pohlídají v uvozovkách sami, tak si můžeme dovolit jít třeba do toho divadla jako spolu, ale zas na druhou stranu oni už jsou teď ve věku, že je **rádi do toho divadla vezmeme taky,** protože jak mají těch třináct, patnáct (let), tak na většinu činoher už je celkem jako můžeme vzít... Takže dřív to bylo tak, že teda do divadla jsme je úplně nebrali, ale zas na druhou stranu **na dětská představení to jsme chodili taky společně...** A třeba, **i když jsme si k nám pozvali třeba kamarády, tak oni většinou u toho byli, že to bylo takové jako společné...**

M4: ...probrali jsme volnočasové aktivity, společně...

Ž4: ... a celkově organizace...

M4: ...organizace... Říkám, že to je taková samoorganizace. **Nikdo nemá nějakou vedoucí roli, tak ty (na ženu) většinou rozhoduješ o tom, co se bude, ve smyslu, že...ne že by rozhodla, ale dojde a zeptá se, budeme dělat to a to... a já většinou řeknu, jo.**

Ž4: ...jo,jo... třeba ty **procházky... jet na chalupu...** stejně tak **k těm rodičům,** no. **To plánujeme, když je zrovna volno...**

M4: ...**takže takové to větší akce plánujeme my nebo žena a drobné akce třeba jít na pivo s kamarády, tak to většinou zase domlouvám já,** protože jedna z nich je vlastně moje kolegyně z práce, takže se v práci domluvíme nebo teď v pátek jsme se byli projít. Děcka mají skateboard, tak to zkoušeli v parku, tak jsme tam posedávali.

Ž4: Takže to je taky v podstatě na střídačku...

M4: ...no ty větší aktivity a akce se rozhodneš, že by to bylo dobré a jdeš se mě zeptat,...

V: Dobře, super. A já ještě se vrátím k těm financím. Takže vy jste řekli, že především je řeší muž...

Ž4: ...jo, řeší je to muž...

M4: **Máme společný účet... Tak řeším to já...** Prostě **chodím nakupovat** do obchodu.

Žena to nesnáší... A pak **vidí, co je na účtu a já mám nastavené všude platby...**

Ž4: Jo, **platby a daně a takové to většinou děláš ty**, ale tak **taky se občas stane, že to zaplatím já... Kroužky na střídačku, buď ti řeknu, ať to zaplatíš nebo to zaplatím já...**

M4: ...třeba ze $\frac{2}{3}$ to platím já z $\frac{1}{3}$ žena... **nebo platby energie, tak to jsem nastavoval já, protože to je napsané na mě a tak logicky to chodí mně na mail.**

V: Jo a s financemi souvisí pracovní život, tak se chci zeptat, jestli si pamatujete nějakou situaci, kdy pracovní život zasáhl do rodiny a nebo obráceně?

Ž4: No tak.. **Určitě to bylo, když jsem já začla učit v Yamaze**, tak tam to bylo náročné...

M4: ...noo, tak.. My jsme byli přestěhovaní, měli jsme jedno malé dítě, druhé malé dítě. Já jsem chodil z práce unavený, ale jak kůň a jsem usínal ve vlaku, pravidelně.

Ž4: No a **já jsem už byla čtyři a půl roku na mateřské.**

M4: No a **ona se hrozně nudila a potřebovala mezi lidi...** No tam to bylo tehdy hodně divoký. **Tam si myslím, že to bylo kousek od toho, aby to bylo špatný jako úplně... Já jsem tady byl hodně naštvanej, ale to bylo tak jeden rok...** Ty jsis kvůli tomu zrušila jednu lekci Yamahy, začala si chodit opět do sboru po dvou letech od narození mladšího syna... Což nebyl takový problém, protože ten sbor jsou dvě hodiny, kdežto Yamaha je celé dopoledne. (žena souhlasí)... A tak tak to bylo takový... Tam to byla asi velká věc.

Ž4: A jinak asi. Jako my úplně nejdeme nebo si nemyslím, že bychom jako šli za kariérou... To je pravda, to jsem si na začátku říkali, že jako nepůjdeme nikdy za kariérou.. Taky ty naše výděvky podle toho vypadají. (hlasité pousmání)

M4: Tak já, co se týče... **Když jsem začal studovat tu fyziku, tak to bylo kvůli práci, že jo?** Takže prostě tři roky jsem byl...

Ž4: ...ale tak to bylo i proto, že fyziku jsi vždycky studovat chtěl.

M4: No tak to je jedno, ale jako využil jsem příležitosti, že odcházela fyzikářka do důchodu, že bylo volné místo učitele fyziky.

Ž4: **Ale jako není to třeba tak, že bychom trávili od nevidím do nevidím čas v práci a jako na tu rodinu...(zapomínali? zanedbávali ji?)...to si nemyslím... Je poznat, jak ty děti rostou, tak můžeme ten čas věnovat i více té práci... Třeba já jsem šla studovat, že jo, protože děti jsou větší a můžu změnit trošku práci, pozici.** (hlasité pousmání)

V: S vámi je báječné dělat rozhovor... Ještě bych se na závěr chtěla zeptat, v čem se v provozu, péče o děti nebo z finanční nebo organizační stránky a další liší vaše rodina, co teď máte, od rodin, ze kterých pocházíte? (partneři začali přemýšlet)... Od rodin, kde jste byli děti...

M4: No, **naši vždycky měli chalupu, kde pěstovali zvířata, tak hodně se to točilo kolem toho.** Měli slepice, králíky, měli pole, takže **já jsem tam byl jako celé dětství.** To byla naše jako **nejčastější dovolená,** jako že jsme tam jako hodně byli. **Já jsem teda nikdy moc nic nedělal.** Já jsem ty polní práce nesnášel, ale **mohl jsem si tam hrát,** takže já jsem moje dětství strávil hodně na chalupě. Toto třeba naši kluci vůbec nemají tady tohle to ...

Ž4: ...to pole...

M4: No tak jasně. Takové ty práce, zahrádku nebo pole nebo něco takového. A hlavně **pro moji matku, to byl středobod jako celého života mít prostě kuřecí domácí maso v mražáku a brambory ve sklepě.** Vždycky o tom básnila, že se cítí dobře a bezpečně, když má brambory a cibuli ve sklepě... Takže tohle je úplně jiné. Současně naši vždycky nebo **jsem žili vždycky z nejlevnějších potravin,** nakoupených kompletně, jakože pro mě byl vrchol vysočina a jinak klasika gothaj a eidam zásadně jenom třícítka... A tak jako tady tyhle věci jsem vždycky nenáviděl, tak jako toto byly věci, které jsme nikdy moc takhle neřešili, doma.

Ž4: To znamená, že jako nešetříme tak moc třeba na potravinách nebo obecně, no i když. No je pravda, že jiné ty věci, co nám někdy ten mladší připomíná, že jako kamarádi mají a on ne, tak to zas (hlasité pousmání) ...je pravda, že boty za patnáct tisíc mu prostě nemíním dopřát, i když oni to teď někteří dělají... A z mé rodiny... **Já celkem si myslím, že co se týká i té péče nebo toho věnování se dětem a já mám pocit, že to tak nějak jako bych skoro řekla, že kopíruje víc, protože otec má doktorát z biologie, ale zároveň nikdy neměl práci, kdyby na nás neměl čas.** Takže třeba, já si pamatuju, že.. **čas třeba procházkama, tak jsem s ním trávila hodně, zároveň mě třeba vedly k tomu hraní na ty nástroje.** To já mám vyloženě od nás z domu, protože u nás doma jsme na ty nástroje vždycky hráli. My jsme vždycky byli takoví... zároveň třeba z druhé

strany rodiny od maminky, tam zas se vždycky hrálo divadlo a tak, takže já jako k tomu mám blízko, že někam do něčeho chodím, něčeho se účast. Takže tohle jsem si jak přinesla. Tohle bych řekla, že předávám i děckám, protože ty kroužky mají. Nemyslím si, že by s tím byly úplně extra zahlceni, ale opravdu mají... No takže tohle si myslím, že jsem si přinesla, ale na druhou stranu, naši, když mně bylo deset, jedenáct (let) se rozvedli, takže já jsem žila potom jenom s mamkou, ale hodně jsem se stýkala s taťkou, to je zas pravda. Každý den skoro jsem se s taťkou stýkala. Protože jsem chodila na gymnázium do města, kde bydlel bydlí, takže tam jsem se s ním taky potkávala skoro denně a ale zas mamka hodně pracovala, aby to utáhla všechno, tak měla dvě zaměstnání, ale zas na druhou stranu, nee že by se nám nevěnovala, to jako třeba to divadlo a dovolené a tak to jako jsme pořád, to jsme byli hodně spolu. A já nevím, mě přijde, že se to úplně neliší. To, co máme doma. No, protože mamka, i když jako musela dovydělat, vydělávat a tak, tak se nám tak něco hodně věnovala...

M4: ...Celkově máme doma třeba daleko větší nepořádek než měli obojí naši rodiče.

Ž4: No já zas pamatuju dobu, kdy jsme to fakt nestíhali s mámou, i když já už jsem dospívala a máma vzhledem k tomu, že měla dvě zaměstnání, tak v tu dobu právě taky naznala, že jako není potřeba, aby tam měla nějak extrémně uklizeno a že je lepší, když jako si přece jenom když už jsem tam třeba starší, když si spolu zajdeme na to divadlo nebo do kina, takže... A v tomhle směru já... To my hodně následujeme, ano (hlasité pousmání).. u nás jako co se dá vždycky ošulit, tak je domácnost. (hlasité pousmání) ...Tak jako školu, člověk, práci, člověk, děti, člověk, jako to neuškodí, ale jako tu domácnost to jde vždycky, to se vždycky může. Vysát se může o den později, to někam neuteče... Takže... To třeba by u vás nefungovalo (na muže), že asi tohle? Maminka, ta by to asi nevezala...

M4: Nee, tak, mi pravidelně vyházeli skříně, ať si to třeba přebalím, proto úplně nesnáším cokoli ve skříní poskládanýho (smích Ž4+V) ... Jo, musel jsem si i pravidelně uklízet, vysávat. Prostěradlo muselo být rovné nebo tak, ale naši to prostě nikdy ani časově..., že otec byl dělník na tři směny a matka prostě měla i tu svou zahrádku, a tak jako prostě, tak ve dvanácti, ve třinácti (letech) už to vzdali.

V: Jasně, dobře. Tak já vám mockrát děkuji za rozhovor. Bylo to příjemné a vypínám záznam.